

**TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**GİRİŞİMCİ KADINLARDA
ÇEVRESEL FAKTÖRLERİN PERFORMANSA ETKİLERİ
(KASTAMONU İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif EVCİN

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Programı

EYLÜL 2017

**TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**GİRİŞİMCİ KADINLARDA
ÇEVRESEL FAKTÖRLERİN PERFORMANSA ETKİLERİ
(KASTAMONU İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif EVCİN

1303817083

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Kemal TEKİN

Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 1303817083 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi "Elif EVCİN", ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra, hazırladığı "Girişimci Kadınlarda Çevresel Faktörlerin Performansa Etkileri (Kastamonu İli Örneği)" başlıklı tezini, aşağıdaki imzaları olan jüri önünde sunmuş ve oybirliği ile başarılı olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Kemal TEKİN

Türk Hava Kurumu Üniversitesi

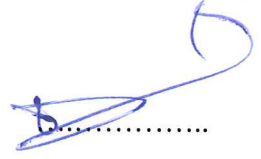
Kabul/Red

☒☐

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Dursun BİNGÖL

Türk Hava Kurumu Üniversitesi

Kabul/Red

☒☐

: Prof. Dr. Menderes TARCAN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Kabul/Red

☒☐

: Yrd. Doç. Dr. Kemal TEKİN

Türk Hava Kurumu Üniversitesi

Kabul/Red

☒☐

Tez Savunma Tarihi: 07 Eylül 2017

ONAY

Yrd. Doç. Dr. Adnan GÜZEL

Enstitü Müdürü

Tarih: 05./10/2017

TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “Girişimci Kadınlarda Çevresel Faktörlerin Performansa Etkileri (Kastamonu İli Örneği)” adlı çalışmamın, tarafımdan akademik etik ve kurallara aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

22.08.2017

Elif EVCİN

ÖNSÖZ

Toplumların büyümesinde itici bir rol oynayan girişimcilik, günümüzün yükselen değerleri arasında yer almaktadır. İşletmelerin kurulmasında ve yürütülmesinde, istihdam yaratılmasında, sermaye oluşumunda ve ekonomik güvenliğin sağlanmasında girişimcilere ihtiyaç vardır. Girişimcilikte geçmişte var olan erkek egemen anlayış günümüz itibarıyla tamamen yıkılmaya başlamıştır. Ekonomik hayatın önemli bir parçası durumunda olan kadınlar da günden güne iş yaşamında daha çok yer edinmektedirler.

Bu bağlamda kadın girişimciliği son yıllarda üzerinde fazlasıyla durulan ve incelenen bir konudur. Kadınsız bir kalkınma düşünölemeyeceğine gibi kadınların ekonomik yaşam içinde daha etkin rol almaları ölkelerin kalkınması ve çağdaşlaşması açısından önem arz etmektedir. Toplumsal kurumlarda yaşanan bir takım süreçlerin neticesinde Türkiye’de ve dünyada özellikle 1970’lerden sonra çalışma hayatındaki ağırlıklarını gittikçe artırmışlardır. Bu gelişmelerle birlikte iş dünyasındaki erkek egemen yapının değışmeye başladığı, kadınların da özgün fikirleri ve yeni bakış açıları ile bilgi ve yeteneklerini ekonomik kazanca dönöştürmeye başladıkları görölmüştür. Ekonomik ve sosyal gelişme sürecindeki eksikliklerin giderilmesi ve toplumsal dengenin sağlanması için kadınların da iş hayatında yer almaları kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de çalışma hayatına katılımları gün geçtikçe artan kadınların bu süreçte başarılı birer girişimci olmalarını engelleyen bazı faktörler bulunmaktadır. Kadınların iş hayatında karşılaştıkları zorluklar ve engeller iş başarılarını azaltarak ölkelerin ekonomisine sağlayacakları katkıyı zayıflatabilmektedir. Bu nedenle kadınların başarılı bir girişimci olma sürecinde karşılaşılabilecekleri engelleri belirlemek ve bu engelleri ortadan kaldırmak üzere yürütölen çalışmalar önem arz etmektedir. Bu bağlamda, çalışmamızda çevresel faktörlerin Kastamonu ilindeki girişimci kadınların performanslarına etkileri incelenmiştir. Çalışma neticesinde ortaya konulan bulguların Türkiye’deki tüm kadın girişimciler için de yol ve yön gösterici özelliklere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Girişimci kadınların performanslarını etkileyen faktörlere yönelik bu tür çalışmaların artırılması, ölkedeki kadın girişimcilerin niteliksel ve niceliksel özelliklerinin kuvvetlendirilmesi açısından olumlu bir etki yaratacaktır. Böylelikle şehir temelli olarak mikro hareket noktasından yola çıkılarak ölkelerin geneli hakkında makro değörlere ulaşmak, mevcut durum ve sorunlar hakkında bilgi ve fikir sahibi olmak, sorunların giderilmesi ve kadın girişimcilerin performanslarının artırılması yolunda da ciddi adımlar atmak mümkün olabilecektir.

Bu bilgiler ışığında, tez çalışmamaya değörlü görüş ve önerileri ile danışmanlık yapan Yrd. Doç. Dr. Kemal TEKİN’e katkı ve emeklerinden dolayı teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ayrıca, tez çalışmalarım süresince telkin ve tavsiyelerinden azami ölçüde istifade ettiğim eşim Dr. Erol EVCİN’e de şükranlarımı sunarım.

Eylöl 2017

Elif EVCİN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR	ix
ÖZET.....	x
ABSTRACT.....	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	8
1. GİRİŞİM, GİRİŞİMCİ, GİRİŞİMCİLİK VE PERFORMANS	
KAVRAMLARI	8
1.1 Girişim ve Girişimci Tanımları	8
1.1.1 Girişimcilerin Temel Özellikleri	9
1.2 Girişimcilik.....	11
1.2.1 Girişimcilik Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	12
1.2.2 Girişimcilik Kavramının Önemi	16
1.2.3 Girişimcilik Türleri.....	17
1.2.4 Girişimcilik ve Yenilikçilik Arasındaki İlişki	19
1.2.5 Dünya’da Girişimcilik Uygulamaları ve Türkiye ile Karşılaştırılması.....	21
1.3 Performans.....	21
1.3.1 Performans Değerlendirme.....	22
1.3.2 Performans Değerlendirmenin Amacı ve Yararları.....	24
1.3.3 Performans Değerlendirme Süreci ve Özellikleri.....	25
1.4 Örgütsel Performans.....	28
1.5 Girişimcilik ve Performans İlişkisi.....	31
İKİNCİ BÖLÜM	33
2. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ	33
2.1 Kadın Girişimciliği.....	33
2.2 Kadın Girişimciliğinin Toplumsal Önemi ve Tarihsel Süreci.....	36
2.3 Kadın Girişimciliğin Türleri.....	38
2.4 Türkiye’de Kadın Girişimciliği, Çevresel Faktörler ve Performans	40
2.4.1 Türkiye’de Kadın Girişimciliği	40
2.4.2 Türkiye’deki Kadın Girişimciliğinin Diğer Ülkeler ile Karşılaştırılması.....	42
2.4.3 Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Çevresel Faktörler.....	47
2.4.3.1 Kültürün etkileri.....	53
2.4.3.2 Ailenin etkisi.....	54
2.4.3.3 Eğitimin etkisi.....	55
2.4.3.4 Politik faktörlerin etkisi	56
2.4.3.5 Ekonomik faktörlerin etkisi	56

2.4.4 Çevresel Faktörler-Performans İlişkisi	57
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	59
3. ARAŞTIRMA	59
3.1 Araştırmanın Amacı	59
3.2 Araştırmanın Yöntemi	59
3.3 Araştırmanın Ölçekleri	60
3.4 Araştırmanın Sayıltıları ve Sınırlılıkları	61
3.5 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	62
3.6 Araştırmanın Hipotezleri	63
3.7 Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi	63
3.8 Araştırmanın Bulguları	63
3.8.1 Betimleyici İstatistikler	64
3.8.2 Performans Ölçeğine İlişkin Bulgular	68
3.8.3 Çevresel Faktörler Ölçeğine İlişkin Bulgular	71
3.8.4 Çevresel Faktörler ve Performans Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	74
SONUÇ VE ÖNERİLER	80
KAYNAKÇA	87
EKLER	99
Ek-A: Katılımcı Anket Formu	100
ÖZGEÇMİŞ	103

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1	: Özellikler teorisi kapsamında girişimci özellikleri	10
Tablo 1.2	: Girişimci bireyin sahip olduğu özellikler	10
Tablo 1.3	: Girişimcilik kavramına ilişkin tanımlar	13
Tablo 1.4	: Girişimcilik ve yenilikçilik ilişkisi.....	20
Tablo 2.1	: Kadın girişimcilik ile erkek girişimcilik arasındaki farklar	35
Tablo 3.1	: Ölçeklerin Cronbach Alpha katsayıları.....	61
Tablo 3.2	: Kadın girişimcilerin yaşa göre dağılımları.	64
Tablo 3.3	: Kadın girişimcilerin medeni duruma göre dağılımları.....	64
Tablo 3.4	: Kadın girişimcilerin öğrenim durumuna göre dağılımları.	65
Tablo 3.5	: Kadın girişimcilerin çekirdek aile büyüklüğüne göre dağılımları.	65
Tablo 3.6	: Kadın girişimcilerin çalışma deneyimine göre dağılımları.....	66
Tablo 3.7	: Girişimin sektörüne göre dağılım.	66
Tablo 3.8	: Girişimde çalışan kişi sayısına göre dağılım.	67
Tablo 3.9	: Girişimin yasal statüsüne göre dağılım.....	67
Tablo 3.10	: Performans ölçeğinde yer alan ifadelerle ilişkin katılımcı cevapları.....	68
Tablo 3.11	: Performans-medeni durum-yaş-öğrenim durumu-çekirdek aile büyüklüğü.	69
Tablo 3.12	: Performans-çalışma deneyimi-girişimin sektörü-çalışan sayısı-girişimin yasal statüsü.....	70
Tablo 3.13	: Betimleyici özellikler-performans regresyon modeli.	70
Tablo 3.14	: Betimleyici özellikler-performans ANOVA tablosu.	71
Tablo 3.15	: Betimleyici özellikler-performans katsayı tablosu.	71
Tablo 3.16	: Çevresel olumsuzluk alt boyut – betimleyici özellikler.....	72
Tablo 3.17	: Çevresel belirsizlik alt boyut – betimleyici özellikler.	72
Tablo 3.18	: Çevresel çeşitlilik alt boyut – betimleyici özellikler.....	73
Tablo 3.19	: Çevresel olumsuzluk-performans regresyon modeli.	74
Tablo 3.20	: Çevresel olumsuzluk-performans ANOVA tablosu.	74
Tablo 3.21	: Çevresel olumsuzluk-performans katsayı tablosu.	74
Tablo 3.22	: Çevresel belirsizlik-performans regresyon modeli.	75
Tablo 3.23	: Çevresel belirsizlik-performans ANOVA tablosu.	75
Tablo 3.24	: Çevresel belirsizlik-performans katsayı tablosu.	75
Tablo 3.25	: Çevresel çeşitlilik-performans regresyon modeli.	76
Tablo 3.26	: Çevresel çeşitlilik-performans ANOVA tablosu.	76
Tablo 3.27	: Çevresel çeşitlilik-performans katsayı tablosu.	76
Tablo 3.28	: Çevresel faktörlerin tüm boyutları-performans regresyon modeli.	77
Tablo 3.29	: Çevresel faktörlerin tüm boyutları ANOVA tablosu.	77
Tablo 3.1	: Çevresel faktörlerinin tüm boyutları-performans katsayı tablosu	77
Tablo 3.31	: Araştırma hipotezlerinin test sonuçlarının özeti.	78

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1 : Girişimciliğin temel unsurları.	14
Şekil 1.2 : Girişimcilik sürecinin adımları	15
Şekil 1.3 : Performans değerlendirme sistemi.....	23
Şekil 1.4 : Performans değerlendirme sürecinin unsurları.	26
Şekil 2.1 : Kadın girişimcilik türleri.....	38
Şekil 2.2 : Toplam istihdam içerisinde kadın girişimciliği	42
Şekil 2.3 : İmalat ve inşaat sektöründe girişimcilik	43
Şekil 2.4 : Hizmet sektöründe girişimcilik.....	43
Şekil 2.5 : Girişimcilik ve ikincil işe sahip olma durumu.....	44
Şekil 2.6 : 25 yaş altı girişimcilik cinsiyet dağılımı	45
Şekil 2.7 : Girişimcilerin girişimcilik finans olanaklarına ilişkin algıları.....	45
Şekil 2.8 : Girişimcilerin girişimcilik eğitim olanaklarına ilişkin algıları	46
Şekil 2.9 : 2005-2007 yılları arası girişim kapanma oranları	57
Şekil 3.1 : Araştırmanın modeli.	60

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ANOVA	: Analysis Of Variance (Varyans analizi)
Bkz	: Bakınız
KOSGEB	: T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
S.S.	: Standart Sapma
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
vb	: ve benzeri
vd	: ve diğerleri

ÖZET

GİRİŞİMCİ KADINLARDA ÇEVRESEL FAKTÖRLERİN PERFORMANSA ETKİLERİ (KASTAMONU İLİ ÖRNEĞİ)

EVCİN, Elif

Yüksek Lisans, İşletme Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Kemal TEKİN

Mayıs 2017, 103 sayfa

Tez çalışması çerçevesinde yürütülen araştırmanın amacı, çevresel faktörlerin kadın girişimcilerin performansları üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Bu temel amaç kapsamında Kastamonu ilindeki kadın girişimciler üzerinde uygulamalı bir çalışma yürütülmüştür.

Uygulama kapsamında nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve araştırma deseni deneme modeli olarak belirlenmiştir. Kastamonu ilindeki kadın girişimcilerin performansları üzerinde çevresel faktörlerin etkili olup olmadığının belirlenmesi amacıyla çevresel faktörler; çevresel olumsuzluk, çevresel belirsizlik ve çevresel çeşitlilik alt boyutları kapsamında araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın evreni kadın girişimciler, örneklem grubu ise Kastamonu'daki kadın girişimciler olarak belirlenmiştir. Çalışma yöntemi Kastamonu'da faal durumda olan toplam 214 kadın girişimciden araştırmaya dâhil olmayı kabul eden 142 kadın girişimci üzerinde uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır.

Araştırma çerçevesinde elde edilen verilerin analizi neticesinde, çevresel olumsuzluk alt boyutunun kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisi olmadığı, çevresel belirsizlik ve çevresel çeşitlilik alt boyutları ile çevresel

faktörlerin kadın girişimcilerin performansları üzerinde etki sahibi olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, Girişimcilik, Kadın Girişimciliği, Performans, Çevresel Faktörler

ABSTRACT

EFFECTS OF THE ENVIRONMENTAL FACTORS ON WOMEN ENTREPRENEURS PERFORMANCE (A RESEARCH IN KASTAMONU CITY)

EVCİN, Elif

Master, Department of Management

Thesis Supervisor: Assist Prof. Dr. Kemal TEKİN

May 2017, 103 page

The aim of this study is investigating the effects of environmental factors on entrepreneur women's performance. According to this aim, a research is conducted upon women entrepreneurs in Kastamonu city.

In this research quantitative research technique is used and the design of this research is experimental design. On the context of finding out which environmental factors do have effect on women entrepreneurs' performance in Kastamonu city, environmental negation, environmental uncertainty and environmental variety are identified as the sub-dimensions of environmental factors. The universe of this study is women entrepreneurs and the sample of this study is women entrepreneurs who have enterprise in Kastamonu city. A questionnaire is conducted to 142 women entrepreneurs who approve to attend this research.

According to the analysis, it is found out that; the environmental negation sub-dimension do not have effect on women entrepreneurs' performance. On the other hand the environmental uncertainty sub-dimension, the environmental variety sub-dimension and environmental factors-including all three dimensions-do have effect on women entrepreneurs' performance.

Keywords: Entrepreneur, Entrepreneurship, Women Entrepreneurship, Performance, Environmental Factors

GİRİŞ

Günümüz dünyasını şekillendiren en temel olgulardan biri olan küreselleşme; ekonomik, siyasal ve toplumsal alanlarda yapısal değişiklikler meydana getirmiştir. Küreselleşme piyasalarda rekabetin yoğunlaşmasına ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliğine etki eden değişkenlerin farklılaşmasına yol açmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın ve refahın sağlanması üretimin ve yenilikçiliğin önemini artırmıştır. Üretim ve yenilikçilik faktörleri ile günümüz ekonomilerinin itici gücü olarak kabul edilen girişimcilik birbiriyle paralellik arz eden kavramlar olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle girişim, girişimci ve girişimcilik kavramları günümüz ekonomileri için ciddi bir öneme sahiptir.

Girişimcilik faaliyetlerinin gelişmesi ülkelerarası gelişmişlik farkını azaltmakta ve küresel dünyada ülkelere rekabet avantajı sağlamaktadır. Ülke ekonomilerinin gelişmesi her şeyden önce girişimcilik faaliyetlerine ve girişimci özelliklerine bağlıdır. Bu nedenle girişimcilere ve girişimcilik faaliyetleri hususunda önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir (Durak 2011). Girişimcileri girişimci olmaya iten motive edici etkenler konusunda Scheinberg ve MacMillan (1988)'ın 11 ülkede yaptıkları araştırma oldukça aydınlatıcıdır (Kapu, 2004: 32) Buna göre girişimciliği tetikleyen unsurlar girişimciliğin gelir elde etme ve kendini geliştirme aracı olarak görülmesi, insanların kabul görme ihtiyacı, bağımsız olma ve toplumu geliştirme isteğidir. Littunen ise girişimcileri motive eden etkenleri (Littunen, 2000: 298) kendinin patronu olma, kendi geleceğini kendi karar ve çabası ile şekillendirme, maddi ve manevi kazanım, bağımsız ya da esnek bir iş ortamına sahip olma ve iş fırsatlarını değerlendirme isteklerine bağlamıştır. Soysal, da ise 14 ülkede yaptıkları araştırmada girişimcileri işletme kurmaya bağımsız olma, kabul edilme, öğrenme istekleri ile aile geleneğini sürdürme dürtülerinin sevk ettiğini belirlemiştir (Soysal 2010: 83-114).

Bu bilgilerin ışığında piyasa ekonomileri açısından da yenilikçilik, risk alma, fırsatları değerlendirme gibi kavramların gitgide önem kazandığını ve girişimciliğin artan bir değer olarak dikkat çekmeye başladığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte ekonomilere katma değer sağlayan girişimciliğin ve girişimcilerin sergiledikleri performansın birçok faktörden etkilendiği görülmektedir. Girişimci faaliyetlerini destekleyen veya engelleyen unsurlardan aile, finansal kaynaklar, iletişim imkânları, hükümet politikaları, ülkenin ve çevrenin kültürel ve ekonomik yapısı gibi faktörler girişimciler için çeşitli fırsatlar veya tehditler oluşturabilmektedir (Lee ve Peterson, 2000, 402-403).

Bir ülkede sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesinin en önemli koşulu mevcut tüm üretim unsurlarının etkin ve verimli kullanılmasından geçer. Bu kapsamda işgücü, ekonomik kalkınma adına önemli bir değer olarak ortaya çıkmıştır. İşgücünün ekonomik kalkınmaya katma değer sağlaması için cinsiyet açısından bir ayrımcılık yapılmadan, hem kadınların hem de erkeklerin dengeli bir şekilde işgücü piyasasına entegre olmaları gerekmektedir. Diğer bir ifade ile kadınlar da ekonomik kalkınma ve toplumsal refah açısından önemli üretim faktörlerinden bir tanesini teşkil etmektedirler.

Literatürde kadın işgücünün kendini belirgin bir şekilde hissettirdiği kadın girişimciliği konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında bazı ortak tanımlar dikkat çekmektedir. Ev dışı bir mekanda kendi adına kurduğu bir işletmesi olan, bir işletmede tek başına veya çalıştırdığı diğer kişilerle birlikte çalışan veya sahibi olması sıfatıyla ortaklık kuran, iş ile ilgili olarak çeşitli kamu ve özel kuruluşlarla temasa geçen, işletmenin geleceği ile ilgili planlar yapan, işletmeden elde ettiği kazancın yatırım ve kullanım alanlarında söz sahibi olan, işletmesi adına tüm riski üstlenen kadın, “girişimci kadın” olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kendi mesleğini icra eden kadınlar eğitimi gördükleri alanlarda herhangi bir riske girmeden çalıştıkları için girişimci olarak kabul edilmemektedir. Yapılan çalışmalarda kadın girişimcileri tanımlayan kişisel özellikler dinamik, bağımsız, özgüvenli, rekabetçi ve amaç yönelimli olmalarıdır (Zapalska/Fogel, 1998: 141). Ayrıca girişimcilik faaliyetini sürdüren kadınlar hırslı olma, risk alma, kendi işini kontrol etme gibi özelliklere de sahiptirler (Zhao, 2005).

Kadın girişimciler yüzyıllardır üretimin her aşamasında emek harcayarak üretime destek vermelerine rağmen sosyo-ekonomik kalkınmadan yeterince pay

alamamıştır. Hatta bu kesim dünyadaki yoksulluktan en fazla etkilenen ekonomik aktör durumunda olmuştur. (Kocacık ve Gökkaya, 2005; 196). Türkiye’de kadınlar 1923’ten sonra eğitim, siyasi temsil ve istihdam alanlarında daha geniş olanaklar elde etmişlerdir. Ancak bu geniş olanaklara karşın kadının toplum içindeki rolü büyük ölçüde geleneksel ve kültürel değerler tarafından belirlenmeye devam etmiştir. Bu değerler aile içinde belirgin şekilde cinsiyete dayalı iş bölümü olduğunu göstermektedir. Ev dışında çalışmalarının yasaklanmamasına karşılık kadınlardan çalışmaları da beklenmemiştir. Bir kadının işgücüne katılımına ancak ev idaresi sorumluluklarını yerine getirmeye devam etmesi şartıyla izin verilmiştir (KSSGM, 2000). Ülkede esas itibarıyla erkeklerce başlatılan ve yönlendirilen kadın girişimciliği 1980’li yıllarda kadınların kontrolüne geçmeye başlamıştır (Gökakın, 2000: 109). Bu yıllardan sonra Türkiye’de kadınlar ekonomik ve sosyal alanda daha etkin bir şekil almışlardır. Buna karşın bu konuda batılı ülkelerdeki kadar hızlı bir gelişmeden söz etmek mümkün değildir. Ancak günümüzde kadınların yalnızca belli bir mesleğin uygulayıcısı veya çeşitli kesimlerde kolgücüne dayalı bir emekçi olarak değil, bir girişimci olarak da iş hayatında yer almaları Türkiye ekonomisi için önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir (Narin, 2006: 69). Yapılan akademik bir araştırmaya göre kadın girişimcilerin kişisel özelliklerinin üç temel başlık altında toplandığı görülmüştür. Bu başlıklardan ilki girişimci olmaktan kaynaklanan kişisel özelliklerdir. Buna göre kendine güven, yaratıcılık, yenilikçilik, risk alma, akılcılık, bağımsızlık ve rekabetçilik temel kadın girişimci özellikleridir. Diğer başlık sosyo-kültürel değerlerle ilgilidir. Buna göre girişimcilik özellikleri saygın, çevresindeki kaynakları ve ilişkileri iyi değerlendirebilen, koruyan, gözeten, işbirliğine yönelik, akrabalarının ve yakın çevresinin desteğini kazanmış olmakla özdeşir. Kadın girişimcilerin kişisel özellikleri çerçevesinde tespit edilen bir diğer başlık ise cinsiyet rollerinden kaynaklanan hususiyetleri ile ilgilidir. Bunlar ise kadın girişimcilerin iyi iletişim kuran, problemleri kolaylıkla çözebilen, hoşgörülü, özverili ve duygusal bir kimliğe sahip olduklarını göstermektedir (Yetim, 2008). Kadın girişimcilerin hususiyetleri bağlamında “girişimciliğin özellikleri” ile “toplumsal cinsiyet rolleri”nin çakışması söz konusudur. Bu açıdan iyi iletişim kurma, problem çözme, uzlaşma eğiliminde olma gibi daha çok kadına özgü olarak değerlendirilebilen roller girişimciliği başarılı kılan unsurlar arasında yer almaktadır (Ufuk ve Özgen, 2001:300).

Türkiye’de yapılan çalışmalar kadın girişimcilerin kalıplaşmış sosyal ve kültürel roller, eğitim yetersizliği, aile tepkileri, iş yükü fazlalığı, sermaye eksikliği, erkeklere bağımlılık gibi sorunlarla uğraşmak zorunda kaldıklarını göstermektedir (Kutanis ve Hancı, 2004: 458). Kadın girişimcilerin önündeki bu engellerin kaldırılması bölge ve ülke ekonomisi açısından önem arz etmektedir. Yapılan araştırmalarda gelişmekte olan ülkelerdeki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ekonomik kalkınmayı engellediği belirlenmiştir (Baltacı, 2011: 62). Dünya Bankası’nın bir raporunda cinsiyet ayrımcılığının olduğu ülkelerde yoksulluğun daha derin ve ekonomik büyümenin daha yavaş olduğunun belirtilmesi bu durumu açıkça ortaya koymaktadır (Dünya Bankası, 2012; Göküş, Özdemiray, Göksel, 2013). Kadınların Türkiye’de girişimcilik faaliyetleri temelde yapısal uyum politikalarının etkisiyle azalan hane gelirlerine yönelik olarak kadınların kendi başlarına küçük işyeri kurma girişimlerine dayanmaktadır. Kadınların haneye ek gelir sağlama ve ücretli işlerde çalışma çabalarının artması onların ekonomik faaliyetlere girişini hızlandırmıştır. Fakat Türkiye’de özellikle başvuru alan erkek egemen işlere uygun eğitim ve becerisi olmayan kadınların iş bulma şanslarının son derece zayıf olması, kadınları zorunlu olarak kendi işlerinde çalışmaya sevk etmiştir (Yetim, 2008).

Türkiye’de sosyal ve kültürel yapının bölgeler ve şehirler arasında farklılık göstermesi kadın girişimciliğini çok yakından etkileyen faktörler arasında yer almıştır. Büyük şehirler ile Ege ve Akdeniz kıyı kentlerinde kadının iş hayatına girişini teşvik eden modern bir yönelim varken, Doğu illerinde, küçük kasabalarda ve kentlerin dış çevrelerinde ise daha geleneksel yönelimler görülmektedir (Hancı, 2004: 42; Tüsiad, 2002: 173). Girişimci kadınların %94’ünün eşlerinin çalışmaları konusunda kadınlara engel olmadığı, bekar girişimcilerin girişimcilik faaliyetleri hususunda aileleri tarafından destek gördükleri, evli kadınların ise eşlerinin aileleri tarafından ilk zamanlarda onay alınamaması da takip eden süreç içinde kabul gördükleri tespit edilmiştir (Kutanis ve Bayraktaroğlu, 2002).

Uluslararası rakamlara bakıldığında kayıtlı ekonomi içindeki şirketlerin yüzde 25-33’ünün sahiplerinin kadın olduğu görülmektedir (Schindehutte vd., 2003: 94). Yine Dünya Bankası’nın 7 Ortadoğu ülkesinde yapmış olduğu bir çalışmada, oranı %13’e tekabül eden toplam 4000 şirketin sahibinin kadın olduğu belirlenmiştir (Prifti vd., 2008). Araştırmalar global kadın işgücündeki en yüksek artışın endüstrileşmiş ülkelerde olduğunu gösterirken, en düşük artışı sergileyenlerin ise zaten işgüçlerinde

büyük sayıda kadın bulunan Doğu Avrupa ülkeleri olduğunu göstermektedir (Gürol Marşap, 2007: 96). Dolayısıyla özellikle endüstrileşmiş ülkelerde yalnızca profesyonel anlamda çalışan kadınlarda değil, kadın girişimciliğinde de artışların olduğu söylenebilir. Bu durum Türkiye açısından değerlendirildiğinde 1995-2009 arasındaki dönemde kadınların kırsal alanda işgücüne katılım oranı %49.3'ten %35.7'ye düşerken, kentlerde %17.1'den %21.3'e çıkmıştır (TÜİK, 2007: 12-13; TÜİK, 2009). Yani çalışmak isteyen kadın sayısının özellikle kentlerde görece olarak hızla arttığı söylenebilir. Bu durum kadınların tarımsal faaliyetlerden çok ticari ve ekonomik alanda girişimcilik faaliyetlerine yöneldiğini göstermesi açısından önemlidir (Bedük, 2005: 113). Yine toplam 42 ülkede yapılan Küresel Girişimcilik Araştırması'nda Türkiye'deki kadınların işgücüne katılımı 2006 yılında %30 iken 2007 yılında bu oranın %24'e gerilediği ve Türkiye'deki erkeklerin kadınlardan üç kattan daha fazla girişimci olduğu tespit edilmiştir (Özçelik, 2008: 2). Her ne kadar kadınların erkeklere göre işgücüne katılımı ve girişimcilik faaliyetleri daha zayıf olsa da her geçen gün ekonomik hayattaki etkinliklerinin artması dikkat çekicidir (Soysal 2010: 83-114). Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre, 2015'te Türkiye genelinde işveren olarak çalışanlar içinde kadınların oranı 2014'e göre 0,1 puan artış ile %8,1, erkeklerin oranı ise 0,1 puan azalış ile %91,9 olmuştur (TÜİK, 2015).

Türkiye'de kadın girişimciliğine ve kadın girişimcilere yönelik olarak gerçekleştirilen birkaç araştırmaya çalışmamıza ışık tutmak üzere değinmekte fayda vardır. Örnek olarak Kayseri'de girişimci kadınların ne tür zorluklarla ve sorunlarla karşılaştıkları üzerine bir araştırma yapılmıştır. Buna göre aile baskısı, yöresel baskı, yapılan iş ile ilgili eğitim eksikliği, maddi imkansızlıklar, özgüven eksikliği, girişimcilik ruhu, cinsiyet eşitsizliği, ciddiye alınmama, aile desteğinin olmaması, önyargılar, çocuk, aile ve yaşlı sorumluluğu, gelenek ve görenekler gibi işletmeci kadınlar için sorun teşkil edebilecek sonuçlarla karşılaşmıştır. Kayseri'deki kadın girişimciler tarafından söz konusu sorunlara karşı kadın girişimciliğin devlet tarafından desteklenmesi, örnek kadın girişimci projelerinin ve başarılı kadın girişimci hikayelerinin kamuoyunda duyurulması, genç kızların girişimciliğe özendirilmesi, kadınların ekonomik özgürlüğünün sağlanması, meslek odalarında eğitimlerin artırılması, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve yerel yönetimlerin bu konuda işbirliği içinde çalışmaları şeklinde çeşitli tedbirler önerilmiştir (Durak, 2011). Kadınların iş kurma nedenleri ile ilgili Çakıcı'nın Mersin'de 160 girişimci

kadın üzerinde yapmış olduğu araştırmada kazanç elde etme, bağımsız çalışma ve sosyal yaşama katılma istekleri ön plana çıkmıştır. Aynı araştırmada kadınların işlerini daha çok yalnız başlarına kurdukları, işlerini büyük ölçüde sevdikleri için yaptıkları, büyük bir bölümünün her hangi bir ticari ve iş deneyimine sahip olmadan işlerini kurdukları, başlangıç sermayelerini ise daha çok aile ve akrabalarından temin ettikleri tespit edilmiştir (Çakıcı, 2003: 87-88). Çelik ve Özdevecioğlu'nun (2001) Nevşehir'de yaptıkları bir diğerk araştırmada ise kadınların girişimci olmalarında daha çok aileye ek gelir sağlama, kocanın ölmesi, kendini ispat etme ve geçmiş mesleki tecrübelerin ticari hayata aktarılması gibi faktörlerin etkili olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte kadın girişimcilerin kendi sermayeleri ile işlerini kurdukları ve ekonomik açıdan ailelerine katkıda bulunmak amacıyla kadınlık rollerine de sıkı sıkıya bağlı kalmak şartıyla girişimcilik yaptıkları anlaşılmıştır. Aynı araştırmada kadın girişimcilerin yaşadıkları sorunlar ise rol çatışması, güvensizlik, cinsel beklentiler, tecrübe yetersizliğı, geleneksel baskı, başarısızlık beklentisi, farklı davranış ve ortak bulmada güçlük çekme olarak sıralanmıştır (Tan, 2006: 529). Kalaycıoğlu ve Toprak (2004) tarafından kadınların siyaset, üst yönetim ve iş yaşamına katılımı konusunda 1557 kadın ve 993 erkekle yapılan bir diğerk araştırma da ise katılımcıların %25'i kadınların gerek girişimci gerekse üst düzey yönetici olarak iş yaşamında olmalarının önünde bir engel olmadığını, %35'i ise ev işi ve çocuk bakımı gibi konuların kadınların kariyerinde engel teşkil ettiğini belirtmişlerdir (Örücü vd., 2007: 124).

Bütün bu bilgilerin ışığında tez çalışmamız münasebetiyle önemli bir mevzu olmakla birlikte günümüze kadar çok da işlenmemiş bir konu olarak çevresel faktörlerin kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda Kastamonu ilindeki kadın girişimciler ile yapılan uygulamalı çalışmada, çevresel olumsuzluk, çevresel belirsizlik ve çevresel çeşitlilik alt boyutları çerçevesinde çevresel faktörlerin kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma kapsamında çevresel faktörler ve performans değişkenlerini ölçmeye yönelik bir anket hazırlanmış ve anket Kastamonu ilinde faaliyet gösteren kadın girişimciler üzerinde uygulanmıştır. Uygulanan anket kapsamında elde edilen bulguların yorumlanabilmesi için literatür taraması yapılmış ve bu doğrultuda öncelikle girişimcilik ve performans kavramları ele alınmıştır.

Girişimcilik ve performans kavramlarına yönelik olarak geliştirilen araştırmanın birinci bölümünde; girişim, girişimci, girişimcilik, dünyada girişimcilik uygulamaları ve bu uygulamaların ülkemiz uygulamaları ile karşılaştırılması, performans ve performans değerlendirme kavramları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu suretle girişimcilik ile performans kavramları arasındaki ilişki ortaya konulmuştur.

Araştırmanın ikinci bölümünde çalışma konumuzla doğrudan ilişkili olan kadın girişimciliği kavramı ele alınmıştır. Bu kapsamda öncelikle kadın girişimciliğinin toplumsal önemi ve tarihsel süreci, sonrasında kadın girişimciliğinin türleri, Türkiye’deki kadın girişimciliği, çevresel faktörler ve performans kavramları, kadın girişimciliğinin diğer ülkeler ile karşılaştırılması çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde ise araştırmanın amacına uygun olarak geliştirilen araştırma modeli ve oluşturulan araştırma hipotezleri çerçevesinde kadın girişimcilerin performansları üzerinde çevresel faktörlerin alt boyutlarının ve betimleyici özelliklerin kadın girişimciliği üzerinde etkisinin olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırma sonuçları kapsamında betimleyici özelliklerin, çevresel faktörlerin ve çevresel faktörlerin alt boyutlarının, çevresel olumsuzluk alt boyutu hariç olmak üzere kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİM, GİRİŞİMCİ, GİRİŞİMCİLİK VE PERFORMANS KAVRAMLARI

Girişim, girişimci, girişimcilik ve performans sosyal bilimler literatüründe sıklıkla kullanılan önemli kavramlar arasında bulunmaktadır. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu kavramlar küreselleşmenin etkileri ile yenilikçilik ve gelişme noktalarında farklılaşan ve rekabet şartları her geçen gün artan günümüz piyasalarında giderek önem kazanmaktadır. Bu bağlamda sektörel anlamda ülke ekonomisine etkileri çerçevesinde önem arz eden girişim, girişimci, girişimcilik ve performans kavramlarının üzerinde ayrıntılarıyla durmakta fayda vardır.

1.1 Girişim ve Girişimci Tanımları

Girişim ve girişimci kavramlarının köklerinin insanlık tarihi kadar eskiye gittiğini söyleyebiliriz. Ancak, çağdaş anlamıyla girişim kavramının ilk olarak 18. yüzyılda kullanıldığı bilinmektedir. Bu dönemde girişimci üretilen ürün ve hizmetleri, önceden belirlenmemiş bir tutar ile satma amacı ile girdileri satın alan ve üreten birey olarak tanımlanmıştır (İraz, 2005: 149). Tarihsel süreçte yaşanan gelişmelerle paralel olarak girişim ve girişimci kavramları da değişime uğramıştır. Literatürde yer alan girişim ile ilgili tanımlar aşağıdaki gibidir:

1. Girişim, bir işin yürütülmesi noktasında en temel öge olan girişimcinin, işi kurma, sürdürme süreçlerinde gösterdiği çaba ve zorlukların tamamıdır (Küçük, 2003: 161-162).
2. Girişim, tüzel kişiliğe sahip, hukuki nitelikte, çalışmalarını sahip olduğu tüzel kişilik altında yürüten, muhtelif haklara sahip olan ve yükümlülükler üstlenebilen, fayda ve kazanç sağlama amacını güden, ücret karşılığı ürün ya da hizmet satan örgütlerdir (Bozkurt, 2011: 2-3).

Girişim ile ilgili temel tanımlamalar incelendiğinde, girişim kavramının bazı özelliklere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Girişim olarak tanımlanacak örgütlerin kazanç veya fayda sağlama amacına sahip olmaları gerekmektedir. Yani bir örgütün girişim olarak tanımlanabilmesi için üretimini gerçekleştirdiği ürün ya da hizmetleri belirli bir ücret karşılığı satması ve bu satış sonucunda da fayda elde etmesi gerekmektedir.

Girişim kavramına ilişkin tanımlardan yola çıkarak, girişimcinin en temel tanımlamayla muhakeme ederek belirli bir karar alma yeteneğine sahip, kıt ekonomik kaynakların koordinasyonuna ilişkin yetenek sahibi olan ve bu konuda uzmanlığı bulunan kişi (Havinal, 2009: 97) olduğunu söylemek mümkündür. Diğer bir tanımlamaya göre ise girişimci, bir ülkenin gelişmesine ilişkin hızı belirleme etkisine sahip sosyal aktördür (Bozkurt, 2011: 4).

1.1.1 Girişimcilerin Temel Özellikleri

Girişimcilerin ekonomiler için önemli aktörler olduğunu söyleyebiliriz. Girişimcilik sürecinin temel aktörü olarak kabul edilen girişimcilerin yenilikleri ürettikleri ve ürettikleri yenilikleri kullanarak yeni iş alanları yarattıkları ya da var olan iş alanlarına yenilik getirdikleri bilinmektedir. Bu nedendir ki girişimci olarak adlandırılacak bir bireyin en temel anlamda yenilikçi olması gerekmektedir. Doğal olarak, girişimci olarak adlandırılan bireylerin yenilikçi olmak dışında başka temel özellikleri de bulunmaktadır. Bu genel yaklaşım çerçevesinde girişimcilerin en temel özelliklerinden bir tanesi, var olan fırsatları fark etmeleri ve fark ettikleri fırsatların peşine düşme yeteneğine sahip olmalarıdır (Özer ve Topaloğlu, 2007: 440). Bir bireyin fırsatları fark etmesinin yanı sıra fark ettiği fırsatların peşine düşerek bu fırsatlardan bir yenilik yaratabilmesi bireyin kendi şahsi yargılarına olan kuvvetli inancı ile doğru orantılıdır. Diğer bir ifade ile girişimci bireylerin diğer bireylere göre sosyal algılarının daha yüksek olduğu ve yeniliklere daha kolay adapte oldukları görülmektedir (Kutunis ve Hancı, 2004: 458).

Yenilikçi olmak, yeniliğe dair fırsatları fark etmek ve peşinden gitmek haricinde girişimci olarak tanımlanan bireylerin altı farklı özelliğe sahip olduğuna dair literatürde genel kabul görmüş bir yaklaşım vardır. Girişimci bireylerin sahip oldukları özellikleri altı temel başlık altında inceleyen bu yaklaşım “Özellikler Teorisi” olarak adlandırılmaktadır (Gürol ve Bal, 2009: 15). Özellikler Teorisine

göre girişimci olarak adlandırılan bir bireyin sahip olması gereken özellikler aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

Tablo 1.1: Özellikler teorisi kapsamında girişimci özellikleri (Gürol ve Bal (2009)'dan yararlanılarak tablo haline getirilmiştir).

Özellik	Açıklama
Başarı İhtiyacı	Girişimcinin sahip olduğu başarı ihtiyacı, girişimcinin başarıya ve mükemmelliğe ulaşması için sahip olduğu itici güçtür.
Kontrol Odağı	Girişimci, bireysel hayatındaki olayları kontrol edebilmesine yönelik beklentiye sahiptir.
Risk Alma Eğilimi	Risk içeren durumlar ile karşı karşıya kalındığı noktada, riski göze almak ya da almamak davranışını gösterme eğilimindedir.
Belirsizlik Toleransı	Belirsiz durumlara / süreçlere olumlu tepki verebilme yeteneğine sahiptir.
Yenilikçilik	Yeni ürün, yeni hizmet, yeni süreç, yeni fikir yaratma gibi yenilik ile ilişkilendirilebilecek süreçlerde iradesini ortaya koyabilmektedir.
Kendine Güven	Birey kendisi ile ilgili olumlu düşüncelere sahiptir.

Girişimci bireylerin sahip olduğu temel özellikleri altı başlık altında inceleyen Özellikler Teorisi'nin haricinde girişimcilerin özelliklerini tasnif eden farklı araştırmacılar da olmuştur. Girişimcilik alanında yapılan araştırmalar ve tanımlamalara göre ortaya çıkan girişimci özelliklerine ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1.2: Girişimci bireyin sahip olduğu özellikler (Güney, 2008: 57-58).

Araştırmacı	Girişimci Özelliği
Mill (1848)	Girişimci birey risk alır.
Weber (1917)	Biçimsel otoritenin kaynağıdır.
Schumpeter (1934)	Yenilikçidir ve yeniliklere ön ayak olur.
Sutton (1954)	Sorumluluk almaya isteklidir.
McClelland (1961)	Risk almaya isteklidir ve başarı güdüsü yüksektir.
Davids (1963)	Hırslıdır, bağımsızlık isteği yüksektir ve özgüvenlidir.
Pickle (1964)	İnsan ilişkileri ve iletişim becerisi yüksektir.

Tablo 1.2 (Devam). Girişimci bireyin sahip olduğu özellikler (Güney, 2008: 57-58).

Araştırmacı	Girişimci Özelliği
Litzinger (1965)	Risk almayı tercih eder, liderlik özellikleri kuvvetlidir. Bağımsızlık güdüsü yüksektir.
Schrage (1965)	Algılaması yüksektir, güç en temel motivasyon kaynağıdır.
Hornadey ve Aboud (1971)	Başarı güdüsü yüksektir, özerkliği ve gücü sever, saldırgandır.
Winter (1973)	Güç ihtiyacı yüksektir.
Liles (1974)	Başarı ihtiyacı yüksektir.
Timmons (1978)	Özgüveni yüksektir, yaratıcıdır, yenilikçidir, kontrol odağı olmayı tercih eder.
Brockhaus (1980)	Risk üstlenmeye eğilimi vardır.
Sexton (1980)	Enerjiktir, hırslıdır.
Mescon ve Montanari (1981)	Başarı güdüsü yüksektir, hâkimiyet ve kontrol gücüne sahip olmayı sever.
Welsh ve White (1981)	Kontrol ihtiyacı yüksektir, sorumluluk duygusu gelişmiştir ve özgüveni yüksektir.
Dunkelberg ve Cooper (1982)	Büyümeye dönük hareket eder, özgüveni yüksektir, yenilikçidir, bağımsızdır, kontrol kaynağı olmayı sever.

Görüldüğü gibi girişimci bireye ilişkin yürütülen araştırmalar kapsamında ön plana çıkan en temel özellikler girişimcilerin yenilikçi olmaları, risk alma isteklerinin diğer bireylerden yüksek olması, özgüvenlerinin yüksek olması, yaratıcı, bağımsız ve kontrolü elinde tutmayı tercih eden bireyler olmalarıdır.

1.2 Girişimcilik

Girişim ve girişimci kavramlarının açıklanmasından sonra girişimciliğin ne anlama geldiğini tespit etmek daha kolay olacaktır. Girişimcilik özellikle günümüz küresel dünyasında, ülkelerin kalkınma ve refah düzeylerinin yükselmesi hususunda üzerinde önemle durulan bir kavram haline gelmiştir. Girişimci sayısının artması ve girişimcilerin her sektörde faaliyet göstermesi gelişmiş ülkelerde olduğu gibi gelişmekte olan ülkeler tarafından da desteklenmektedir.

Girişimci bireyin gerçekleştirdiği eylemlerin bütünü olarak da kabul edilebilecek girişimcilik kavramı, küresel dünyada devletler ve ekonomiler

açısından giderek önem kazanmaktadır. Yerel ve küresel ekonomiler açısından rekabet avantajı sağlayabilen bir kavram olan girişimcilik, sosyal bilimler literatüründe farklı birçok disiplin tarafından ele alınmakta ve üzerinde araştırmalar yürütülmektedir.

Girişimcilik en temel anlamda, “yeni örgüt” oluşturmak olarak tanımlanmaktadır (Dollinger, 2008: 9). Literatürde yer alan bir diğer tanımlamaya göre ise girişimcilik, değişim ve yenilikçiliğe ilişkin bir süreçtir (Kuratko, 2003: 2). Yeni yatırımların oluşturulması (Low ve MacMillan, 1988: 141), yeni bir fırsatı algılama ve fırsatı elde etmek için yeni bir örgüt yaratma faaliyeti (Bozkurt, 2011: 5), teknolojiden faydalanarak ve yaratıcılık yeteneğini kullanarak yeniyi yaratma (Arslan, 2002: 2) olarak da tanımlanan girişimcilik kavramının temelinde “yeni”, “yenilik”, “yenilikçilik” yatmaktadır. Diğer bir ifade ile girişimcilik ve yenilikçilik kavramları arasında önemli bir ilişki söz konusudur. Girişimcilik (Orhan ve Ahmadov, 2006: 91);

1. Yeni bir ürün ya da yeni bir hizmet üretmek,
2. Yeni bir fikir geliştirmek,
3. Yeni bir üretim tekniği oluşturmak,
4. Yeni bir kaynak ortaya çıkarmak,
5. Yeni bir pazar oluşturmak,

gibi birçok “yeniyi” içinde barındırmaktadır. Dolayısıyla girişimcilik kavramının daha iyi açıklanabilmesi için girişimcilik ve yenilikçilik arasındaki ilişkinin ortaya konulması önem arz etmektedir. Çalışmanın takip eden başlığında girişimcilik kavramı ve bu kavramın tarihsel gelişimi irdelenecektir.

1.2.1 Girişimcilik Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Girişimciliğe ilişkin sosyal bilimlerin farklı disiplinleri tarafından yapılan tanımlamaların kronolojik sıra ile incelenmesi ve kavrama ilişkin farklı disiplinlerin bakış açılarının ortaya konulması kavramın tarihsel süreçteki evriminin incelenmesi açısından yararlı olacaktır.

İlk yapılan tanımlamalarda girişimcilik kavramının yenilik kelimesi ile eş değer olarak kullanıldığı görülmektedir. Tarihsel süreçte yaşanan gelişmeler sonucunda girişimcilik kavramı sadece yenilik kavramı ile eş değer tutulan bir kavram olmaktan sıyrılmıştır. Risk alabilmeyi, liderliği, kaynakları maksimal verim

ile kullanabilecek fırsatları belirlemeyi ve bunları sürdürülebilir kılmayı içeren geniş çerçeveli bir kavram halini almıştır. Tablo 1.3'te girişimcilik kavramına ilişkin olarak tarihsel süreçte farklı araştırmacılar tarafından yapılan tanımlamalara kronolojik sıra ile yer verilmiştir.

Tablo 1.3: Girişimcilik kavramına ilişkin tanımlar (Apak, 2010: 26).

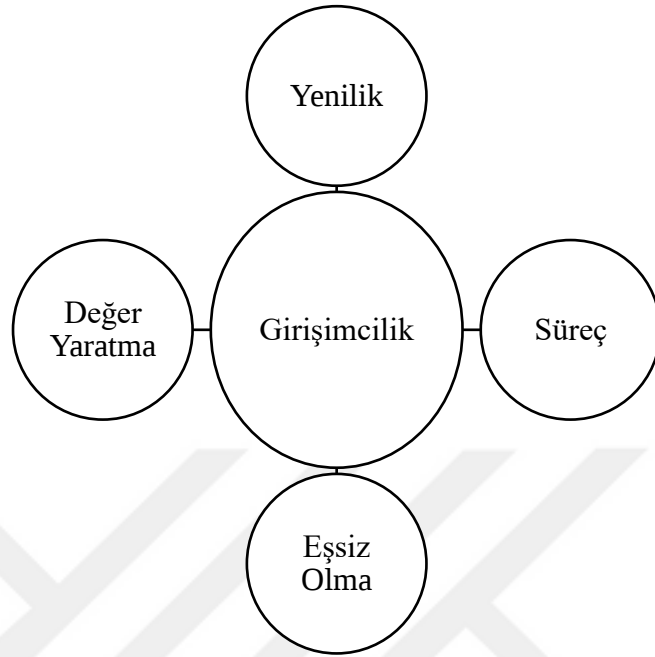
Araştırma / Araştırmacı	Tanımlama
Schumpeter (1934)	Yenilik yapan, yeni teknolojiler geliştiren birey girişimcidir.
McClelland (1961)	Faal ve ılımlı tabir edilen riskleri alabilen birey girişimcidir.
Drucker (1964)	Fırsatları en üst düzeye taşıyabilen birey girişimcidir.
Shapiro (1975)	Örgütün sosyal ve ekonomik işleyişinde inisiyatif kullanabilen ve oluşabilecek başarısızlık riskini üstlenebilen birey girişimcidir.
Hisrich (1985)	Zaman ve çaba sarf ederek farklı değerler üreten, farklı riskleri üstlenen ve sonuçta maddi ya da manevi olarak karşılık alan birey girişimcidir.
Drucker (1995)	Mevcut kaynakları düşük verimliliğe sahip alanlardan, yüksek verimliliğe sahip alanlara aktarabilen ve bu kaynakları yüksek verimlilikteki alanlarda tutabilen bireyler girişimcidir.

Girişimciliğe ilişkin tanımlamalar dikkate alındığında girişimcilik kavramının günümüz küresel dünyasında ele alındığı şekli ile 1980'li yıllardan itibaren ele alındığı görülmektedir. 1980'li yıllardan önce girişimcilik kavramı risk almadan, büyük ölçekli projelerin mevcut kaynaklar kapsamında gerçekleştirilmesi (Döm, 2006: 6) olarak ele alınmakta idi.

Girişimcilik kavramını daha iyi anlayabilmek için tarihsel sürece temas etmek yerinde olacaktır. 1700'lü yıllarda girişimcilik kavramı sermaye ve kâr olguları ile eş anlamlı olarak kullanılırken, 1800'lü yılların başında sermaye ve kâr kavramlarının iki ayrı kavram olarak ele alınması ile birlikte değişime uğramıştır. 19. yüzyılda, elde edilen fonlarda oluşan fazlalığın yatırım araçlarına aktarılması ve yapılan yatırımlardan kazanç elde edilmesi girişimcilik olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

1934 yılında Schumpeter tarafından yapılan girişimcilik tanımlaması ile girişimciliğe bakış açısının değişmeye başladığı görülmektedir. Küresel ekonomilerde yaşanan politika değişiklikleri ile bu kavram fırsat, inisiyatif kullanma,

örgütlenme, risk alma gibi olgular ile ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Günümüzde girişimcilik tanımlamalarının dört temel unsur üzerine inşa edildiği görülmektedir.

Şekil 1.1: Girişimciliğin temel unsurları (Naktiyok, 2004).

Günümüzde ele alınan şekli ile girişimcilik yeniliği, değer yaratmayı, farklı olmayı içerisinde barındıran bir süreçtir. Kaynakların verimli kullanılması ve bu verimliliğin sürdürülebilmesini gerektiren girişimcilik süreçlerinin sonunda ekonomik bir katma değer sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla günümüzde girişimciliğin kapsamı, girişimcilere farklı roller yüklemektedir. Girişimcilere yüklenen rolleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Kirby, 2003: 300);

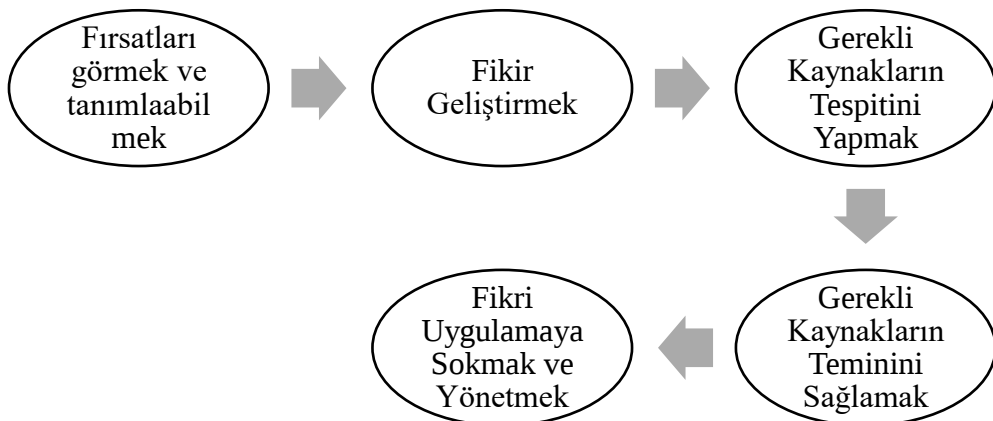
1. Belirsizlik ve risk kavramlarını içerisinde barındıran girişimcilik sürecinde, belirsizliği ve riski kontrol edebilen bireyler girişimci olarak tanımlanmaktadır.
2. Girişimcilik finansal sermayenin temin edilebilmesi noktasında son derece önemli bir süreçtir.
3. Girişimcilik yeniye ve yeniliğe dair bir süreçtir ve yenilikçilik /inovasyon ile doğrudan ilişkili olan süreçtir.
4. Girişimcilik, fırsatlar, tehditler, riskler ve belirsizlikler ile ilgili karar alma yetisini içinde barındırmaktadır.

5. Girişimci birey, endüstriyel anlamda ele alındığında liderdir. Dolayısıyla girişimci bireyin girişimcilik sürecinde var olan ekonomik kaynakları etkin olarak kullanması ve toplumsal refahı artırıcı yönde karar alması gerekmektedir.

Girişimcilik farklı aktörleri içerisinde barındıran, çevresel faktörlerdeki değişimlerden etkilenen ve dinamik bir süreçtir. Girişimciliğin günümüzde neden bir süreç olarak ele alındığı noktasının altını çizmek gerekmektedir. Girişimcilik sürecinde çevreye dayalı olarak cevaplandırılması gereken birçok soru yer almaktadır ve çevresel değişimlere zamanında etkin ve doğru tepkilerin verilmesi gerekmektedir. Girişimcilik süreçlerinde cevaplandırılması gereken muhtemel sorular şu şekildedir;

1. Fırsatlar nelerdir?
2. Fırsatlardan ne şekilde yararlanmak gerekmektedir?
3. Kaynaklarımız nelerdir ve bu kaynaklar üzerindeki kontrol gücümüz ne boyuttadır?
4. Kaynakların kullanılması ve kullanım sürecinde fırsat yaratılması muhtemel midir?

Bu soruların yanıtlanması temel anlamda bir süreçtir ve bu süreç de girişimcilik olarak kabul edilmektedir. Bu sürecin etkin ve verimli olarak sonuçlanması ve katma değer yaratabilmesi için bir takım temel adımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu adımları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

Şekil 1.2: Girişimcilik sürecinin adımları (Durak, 2011'den yararlanılarak şekil haline getirilmiştir).

Girişimcilik sürecinin ilk adımı var olan fırsatları görebilmek ve bu fırsatları tanımlayabilmektir. Fırsatların tanımlanmasından kasıt, görülen fırsatlardan hangisinin ya da hangilerinin katma değeri yaratacağının belirlenmesidir. Değer ya da fayda yaratmayacak fırsatlar üzerine yoğunlaşmamak gerekmektedir.

Fırsatları belirleme, belirlenen fırsatları değerlendirme ve sonuçta değer yaratacak fırsatları seçme aşamasından sonraki adım bu fırsatların yaratacağı değere ilişkin verimli ve etkin sonuçlara ulaşabilme amacıyla fikir geliştirme aşamasıdır. Fikir geliştirme adımı yeni bir ürün, hizmet, yöntem, yönetim şekli gibi yeniye ilişkin bir fikir oluşturmaktır. Diğer bir ifade ile girişimcilik sürecinin ikinci adımı fırsatın değere dönüşmesine ilişkin fikir geliştirme sürecidir.

Fırsatı değere dönüştürecek fikrin geliştirilmesini müteakip bu fikri hayata geçirecek olan kaynaklara ilişkin tespit süreci başlatılmalıdır. Karar verilen fikrin değer yaratabilmesi noktasında hangi kaynakların, ne kadar gerekli olduğu belirlenmelidir. Kaynak belirleme sürecinde kullanılacak ham maddeden, kullanılacak sermayeye kadar tüm kaynakların göz önünde tutulması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Girişimcilik sürecinde kullanılacak kaynakların tespit edilmesinden sonra belirlenen kaynakların temin edilmesi gerekmektedir. Kaynakların temin edilmesi ile geliştirilen fikir uygulamaya geçilebilecektir. Kaynak temini aşamasının ardından girişimcilik sürecinde oluşan fikrin hayata geçirilmesi mümkün olacaktır.

Beş temel adım ile özetlenen girişimcilik sürecinde önem arz eden konulardan biri de girişimciliğin sistemsel yapısıdır. Girişimcilik kapalı devre çalışan bir sistem veya süreç değildir. Aksine açık ve çevresel faktörlerden etkilenen bir süreçtir. Yani çevreden girdiler almakta, bunları işleyerek çevreye çıktılar sunmakta, çıktılarına ilişkin dönüt sağlamak ve bir amacı gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla sürecin her aşamasında risklerin olması muhtemeldir. Risk, girişimcilik sürecinin her adımında mutlak surette göz önünde tutulması gereken bir olgudur. Sürece ilişkin her adımda risklerin değerlendirilmesi ve muhtemel riskleri gidermeye yönelik bir planlama yapılması gerekmektedir.

1.2.2 Girişimcilik Kavramının Önemi

Girişimci ve girişimcilik, toplumlar açısından sosyal ve ekonomik anlamda oldukça önemli kavramlar olarak kabul edilmektedir. Toplumsal kalkınma ve

bireysel refah gibi önemli ekonomik göstergeler üzerinde etkili olan girişimcilik kavramı, işsizlik gibi makroekonomik değişkenler üzerinde de olumlu bir etkiye sahiptir.

Girişimcilik kavramı işsizlik sorununun ortadan kalkması, yeni iş kollarının ortaya çıkması, ekonomik süreçlere dâhil olmayan ekonomik kaynakların ekonomiye katılması ve kaynakların daha verimli kullanılması açısından olumlu bir etki yaratır.

Girişimcilik var olan piyasaların canlanmasının yanı sıra yeni ve gelişen piyasalarında oluşmasını sağladığı için ekonomik büyüme, istihdam yaratma ve üretim faaliyetlerinin artması konularında da fayda sağlamaktadır.

Görüldüğü gibi girişimcilik özellikle ekonomik anlamda refah ve gelişme sağlayan önemli bir kavramdır. Bu nedenledir ki gelişmiş ülkeler girişimci ve girişimcilik süreçlerine oldukça önem vermektedirler (Wennekeers, v.d., 2005: 294).

Girişimcilik süreçleri büyük ölçekli şirketlerin yanı sıra küçük ölçekli şirketlerin de ekonomik hayatta aktör olarak yer almalarına katkı sağlamaktadır. Bilindiği gibi girişimcilik süreçleri genellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmeler tarafından sürdürülmektedir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, ekonomiler için önemli aktörler olarak kabul edilmekte ve küreselleşen piyasalarda sahip oldukları esnek yapı sayesinde teknolojik gelişmelere ve yeniliklere kolay adapte olabilmektedirler.

Bilgi toplumuna geçiş ile küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ülke ekonomilerinin endüstrileşmesi ve gelir dağılımında adaletin tesis edilmesi hususunda önemli bir yere sahip oldukları bilinmektedir.

1.2.3 Girişimcilik Türleri

Girişimcilik süreçlerine ilişkin olarak yapılan sınıflandırmalar içinde genel kabul gören tasnif şeklinin aşağıdaki gibi olduğunu söylemek mümkündür (Göçmen, 2007: 19);

1. İç girişimcilik
2. Yaratıcı girişimcilik
3. Sosyal girişimcilik
4. Teknoloji girişimciliği
5. Kamu girişimciliği
6. Kurumsal girişimcilik

İç girişimcilik temel anlamda faaliyetleri devam eden bir örgütte var olan girişimcilik türü olarak tanımlanmaktadır. Örgüt girişimciliği olarak da kabul edilen iç girişimcilik örgütsel alanlarda yaşanan gelişmeler ile ilgilidir. Örgütlerin kurulduğu çevrelerde yaşanan değişimler ile doğrudan ilişkilendirilen iç girişimciliğin önemli örgütsel etkileri bulunmaktadır. İç girişimcilik, küreselleşme ile ortaya çıkan sert rekabet koşullarında sürdürülebilirliklerini koruma hedefi kapsamında değişmelere ve gelişmelere ayak uydurmak zorunda olan günümüz örgütleri için son derece önemli bir kavramdır. İç girişimciliğin var olması, örgütlerin var olan müşteri paylarını koruması, etkin ve verimli büyüme gerçekleştirebilmesi açısından önemlidir. İç girişimciliğin var olduğu örgütsel süreçlerin yapılandırılması, yaratılacak prosedürler ve politikalar ile iç girişimciliğin tüm örgütsel kademelere yayılması ve örgütsel aktörlerin tutum ve davranışlarının bu yönde geliştirilmesi (Naktiyok, 2004: 35) ile örgütlerin rekabet şartları altında hedeflerine ulaşabilmelerine olumlu katkı sağlayacaktır.

Girişimciliğin bir diğer türü yaratıcı girişimciliktir. Yaratıcı girişimcilik kapsam açısından ele alındığında oldukça geniş bir girişimcilik türüdür. Yaratıcı girişimcilik koşullar ne olursa olsun, (olağan ve/veya olağan dışı) iş gücü ve sermayeye ilişkin kaynağın verimli olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Yaratıcı girişimcilik örgütün elinde olan kaynakların verimli ve etkin kullanılması noktasında, yeni fikir, yeni buluş, hizmet kalitesini iyileştirmek amacı ile yürütülen planlama, uygulama ve sonuç süreçlerine verilen isimdir (Arıkan, 2004: 73). Diğer bir ifade ile yaratıcı girişimcilik, “yeni” olarak tabir edilebilecek her hangi bir şeye ilişkin olarak tasarım, fiyat, kalite, süreçlerini yürütmek, yönetmek ve uygulamak anlamına gelmektedir.

Sosyal girişimcilik diğer girişimcilik türlerinden “kâr gütmeye” noktasında farklılaşan bir girişimcilik türüdür. Sosyal girişimcilik süreçlerinde “kâr amacı gütmeye” yer almamaktadır. Bu girişimcilik türü genellikle kâr amacı gütmeyen kurumlar tarafından sosyal fayda sağlamak ya da kuruluşlarına gelir kaynağı yaratmak amacıyla gerçekleştirilmektedir (Özdevecioğlu, Cingöz, 2009: 84). Sosyal girişimciliğin özünde toplumsal sorunlara duyarlı olmak yatmaktadır. Diğer bir ifade ile sosyal girişimcilik sürecindeki temel amaç toplumsal fayda sağlayacak sosyal sorumluluk bilinci ile yeni fikirler geliştirmektir.

Bilindiği gibi günümüzde bilgi teknolojileri hızla gelişmektedir. Özellikle elektronik ortamda var olan uygulamalar artık her alanda insanlar tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Geleneksel kanallar vasıtası ile sürdürülen birçok işleme ilişkin elektronik ortamda sürdürülebilecek işlem alternatifleri ortaya çıkmıştır. Teknoloji girişimciliği olarak adlandırılan girişimcilik türü ise elektronik ortamda kullanıma yönelik yeni fikirlerin üretilmesi ile ilgili olan girişimcilik türüdür.

Kamu girişimciliği de kamu hizmetini sunan kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan girişimcilik faaliyetlerine ilişkindir. Diğer bir deyişle kamu kanunları kapsamında faaliyetlerini sürdüren kurum ve kuruluşların bazı özel kanunlar kapsamında uygulanan özel hükümler ile girişimcilik süreçlerini uygulamaları ve kamu hizmetinin sunumuna ilişkin yöntemlerin, süreçlerin iyileştirilmesi ve daha verimli hale getirmeleri süreçlerine kamu girişimciliği denilmektedir (Kaya, 2007: 69).

Kurumsal girişimcilik ise yeni stratejik yönelimler, alt kademe çalışanlarının inisiyatif kullanması ile özerk iş veya işletme kurulmasıdır (Vesper, 1984:298). Bu girişimcilik türü yeni fikirler oluşturmak ve geliştirmek için örgüt içinde yapılan yenilik ve önerileri ifade etmektedir (Pinchot, 1985: 37).

1.2.4 Girişimcilik ve Yenilikçilik Arasındaki İlişki

Girişimcilik; yeni ürünlerin, yeni hizmetlerin, yeni fikirlerin kısacası “yeni”nin ortaya çıkartılması ile ilgili olan süreçleri ifade etmektedir. Dolayısıyla, yeninin ortaya çıkartılması sürecinde yaratıcılık, sorumluluk, risk alma kabiliyeti, kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasına ilişkin planlama ve yönetsel karar alma becerisi gibi birçok farklı faktörün önemi arz ettiği görülmektedir (Chen ve Ho, 2002: 48). Dolayısıyla, farklı perspektiflere sahip girişimciliği bu perspektiflerin içerisinde yeniyi ve yenilikçiliği barındıran bir süreç olarak tanımlamak mümkündür.

Yenilikçilik ve girişimcilik kavramlarının arasındaki ilişkinin giderek daha fazla önem kazanıyor olmasının temelinde küreselleşmenin etkileri yatmaktadır. Bilindiği üzere küreselleşme ile piyasaların yanı sıra müşteri profillerinde de önemli değişiklikler olmuştur. Bilgi teknolojilerinin gelişmesi ile bilgi günümüzde her kesimden müşterinin kolaylıkla ulaşabileceği bir olgu haline gelmiştir. Dolayısıyla günümüz müşterileri, satın alma tercihlerini, ürün ve hizmetlere ilişkin bilgi toplayarak ve mevcut ürün ve hizmetleri birbirleri ile karşılaştırarak

yönlendirmektedir. Bu davranış şekli günümüzdeki müşteri yapısının ciddi anlamda değiştiğine işaret etmektedir. Müşterilerin yapısal olarak değişen istek ve ihtiyaçlarının farklılaşması, örgütlerin bu istek ve ihtiyaçları karşılayabilmeleri için bazı yapısal değişimlerden geçmelerini gerektirmiştir.

Sürdürülebilirliklerini ve kâr paylarını koruma amacına sahip olan tüm örgütler bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için mevcut müşterilerini elde tutmak ve yeni müşteriler elde etmek için teknolojik gelişmeler ile paralel, yenilikçi süreçleri sistemlerine entegre etme yolunu seçmişlerdir. Günümüz örgütleri için teknolojik gelişmeler ışığında yeniliklerin örgütsel süreçlere yansıtılması ve var olan piyasa fırsatlarının önceden fark edilerek örgüt süreçlerinin bu fırsatlara adapte edilmesi bir şart haline gelmiştir. Diğer bir ifade ile artık örgütler için “yeni ürün”, “yeni hizmet”, “yeni süreci”, “yeni fikir” kavramları öncelik taşımaktadır.

Girişimcilik yeniye dairdir ve yenilikçilik süreçleri ile doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla girişimcilik süreçleri sonucunda ortaya çıkan yeniliklerin, rekabet unsurunun ön plana çıktığı günümüz piyasalarında önemli olduğu söylenebilir. Artan rekabet koşullarına sahip küresel ekonomide farklılaşabilmenin ancak yenilikçilikle mümkün olduğu görülmekte, bu suretle girişimciliğin ülke ekonomileri açısından önemi ve yenilikçilik ile olan ilişkisi daha iyi anlaşılmaktadır.

Tablo 1.4: Girişimcilik ve yenilikçilik ilişkisi (Günal v.d., 2014: 3).

Ülkeler	Yenilikçilik Endeksi	Girişimcilik Endeksi
Amerika Birleşik Devletleri	60,30	12,70
Kanada	57,60	12,20
İsrail	56,00	10,00
Portekiz	45,10	8,20
Şili	40,60	24,30
Türkiye	39,03	4,71
Hindistan	36,20	9,90
Cezayir	23,10	4,90

Yukarıdaki tabloda yenilikçilik endeksi yüksek olan gelişmiş ülkelerde girişimcilik endeksinin de buna paralel olarak yüksek olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında piyasalarda yenilikçiliği artıran girişimcilik süreçlerinin ekonomik anlamdaki katma değerinin ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

1.2.5 Dünya’da Girişimcilik Uygulamaları ve Türkiye ile Karşılaştırılması

Girişimcilik, gelişmiş ülkelerde oldukça ciddiye alınan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişmiş ülkelerde girişimciliğe geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha çok önem verildiği görülmektedir. Verilen bu önem sayesinde girişimcilik süreçlerinin yenilik ve yenilikçilik yönündeki getirileri gelişmiş ülkelerde ekonomiye daha fazla katma değer sağlamaktadır.

Gelişmiş ülkelerde girişimcilik oldukça desteklenen ve üzerinde politikalar geliştirilen bir konudur. Ülkemizin uzun yıllardır üyesi olmak için çaba sarf ettiği Avrupa Birliği’nin büyük bir kısmı gelişmiş ülke olarak sınıflandırılan ülkelere olmaktadır. “Euro zone” olarak da adlandırılan bölge ekonomik açıdan dünyanın önde gelen güçlerinden bir tanesidir.

Avrupa Birliği’ne ilişkin girişimcilik uygulamalarının değerlendirilmesinden önce Birliğin üye ve aday ülkelere (Devlet Planlama Teşkilatı, 2004):

1. Girişimcilerin eğitim ve öğretim süreçlerinin organize edilmesini,
2. İş kurma süreçlerinin daha ucuz ve daha hızlı hale getirilmesini,
3. Vergilendirme ve finansal konularda (özellikle finansman sağlama) iyileştirmeler yapılmasını,
4. Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin teknoloji ve yenilikçilik kapasitelerinin arttırılmasına yönelik adımların atılmasını,
5. Yerel ve küresel piyasalarda küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin etkinliğinin arttırılmasını,

beklediğinin altını çizmek gerekmektedir. Bu beklentiler bir anlamda girişimcilerin, girişimlerin ve girişimcilik süreçlerinin önünün açılmasına yöneliktir.

1.3 Performans

Performans kelimesi Fransızca kökenli bir kelimedir. Türk Dil Kurumu tarafından “*başarım, bir şeyi ya da bir işi yapma*” (www.tdk.gov.tr) olarak tanımlanan performans, sosyal bilimlerde literatüründe farklı disiplinler tarafından ele alınan bir kavramdır.

Performans, en temel anlamda bir bireyin sahip olduğu yetenekler çerçevesinde bir örgüt, kurum ya da kuruluş tarafından önceden geliştirilmiş ölçütler kapsamında değerlendirilmesine ilişkindir (Daft, 1007: 14). Bingöl’e göre, performans belirlenen

koşullar çerçevesinde bir işin yerine getirilme düzeyini veya işgörenin davranış biçimini ifade eder (Bingöl 2016: 367). Diğer bir tanımlamaya göre ise performans daha önceden belirlenmiş ve bir plana tabi olan etkinliklerin sonucu olarak ortaya çıkan nicel ya da nitel olarak belirlenebilen ve ölçülebilen duruma verilen isimdir (Akal, 1992: 1).

Performans, örgütün en önemli kaynaklarından biri olan insan kaynakları ile doğrudan ilgili olan ve insan kaynağının örgüt amaç ve hedeflerine yönelik etkin ve verimli çalışması açısından önem arz eden bir kavramdır (Savaş, 2005: 1). İnsan kaynağının yani çalışanların davranış biçimi olarak da değerlendirilen performans, bireysel ya da örgütsel anlamda çalışanların sahip olduğu yetenekler ile önceden belirlenmiş örgüt kriterlerinin karşılaştırılması ile ilgilidir. Bu tanımlamaya göre performans, örgütte çalışanlara tanımlanan görev çerçevesinde önceden belirlenmiş kriterleri karşılayacak şekilde çalışanın verilen görevi gerçekleştirmesine yönelik olarak ortaya konulan düşüncedir (Pugh, 1991: 8). Örgütler, hayatta kalabilmek ve rekabetçi üstünlük elde etmek için sürekli olarak performanslarını iyileştirmek durumundadır. Örgütsel ve bireysel performans iyileştirilmezse günümüzün rekabetçi dünyasında üstünlük elde etme şansı önemli ölçüde azalır (Bingöl 2016:367)

İnsan kaynağının örgütlerin belirlenmiş amaç ve hedeflerine ulaşabilmesi noktasında en üst düzeyde verim sağlayabilmesi için önem arz eden performans kavramının örgüt içerisindeki her bir çalışan açısından ölçülmesi diğer bir ifade ile performansın değerlendirmesi üzerinde ciddiyle durulması gereken bir konudur.

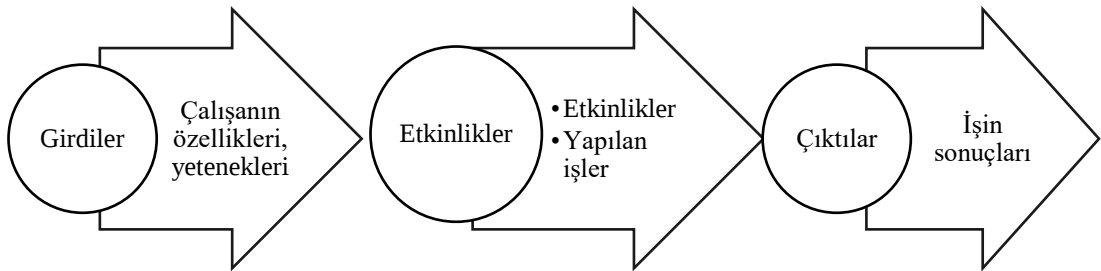
1.3.1 Performans Değerlendirme

Performans değerlendirme en temel anlamda çalışanların mevcut yeteneklerinin belirlenen kriterlere uygun olup olmadığının ölçülmesine yönelik bir süreçtir. Kişinin her hangi bir noktada etkinliğini ve performans düzeyini ölçmeye yönelik çalışmaları içeren performans değerlendirme (Bingöl 2016), çalışanların sahip oldukları yeteneklerin, potansiyellerin, davranışların ve tutumların sistematik olarak ölçülmesi ile ilgilidir (Yücel, 1999: 127). Diğer bir tanımlama ile performans değerlendirme çalışanların var olan performanslarına yönelik olarak planlama, değerlendirme, geliştirme süreçlerini kapsayan örgütsel sistemdir (Uyargil, 2008: 145). Bir örgütteki personelin belirli bir dönem içinde çalışmalarının veya

yeteneklerinin önceden belirlenmiş bir ölçüte göre birçok yönden sistemli olarak ölçülmesi ve onların gelecekteki gizli güçlerinin ve gelişme potansiyellerinin ortaya çıkarılmasını sağlayan performans değerlendirme, çalışanların örgüt amaçlarının gerçekleştirilmesi sürecinde yaptıkları katkının ölçülmesini esas alır (Akşit, 2006: 83).

Performans değerlendirme, çalışanların şahsi başarıları ve belirlenmiş bir zaman süresindeki davranış ve tutumlarını değerlendiren, ölçen ve sonuçlarını bildiren bir süreçtir (Turgut, 2001: 57). Çalışanların işlerinde sağladıkları başarı, gelişim ve yeteneklerinin sistematik süreçler kapsamında değerlendirilmesi (Pehlivan, 2008: 173) olarak da tanımlanan performans değerlendirme (Palmer 1993: 9) tarafından yöneticinin belirlenmiş standartlar dâhilinde çalışanlarının iş performanslarını karşılaştırmak sureti ile değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır.

Performans değerlendirmeye ilişkin tanımlamaların en önemli ortak noktası performans değerlendirmenin bir sistem olarak ele alınmasıdır. Performans değerlendirme diğer tüm sistemler gibi girdileri ve çıktıları olan bir sistemdir. Performans değerlendirme sistemi bir işgörenin eğitim ve geliştirme ihtiyacını ortaya koymalıdır. Kimin hangi konuda ne derecede eğitime ihtiyacı olduğunu belirlemek maksadıyla personelin değerlendirilmesi gerekir (Bingöl 2016:376). Aşağıda yer alan şekilde performans değerlendirme sistemi özetlenmektedir.

Şekil 1.3: Performans değerlendirme sistemi (Ivancevich 1992: 471).

Performans değerlendirmeye ilişkin sistematik çerçeve belirlenmiş olsa da buna ilişkin süreçler, örgütler arasında farklılık göstermektedir. Farklılığın temelinde her bir örgütün belirlediği performans kriterlerinin farklı olmasında yatmaktadır. Ayrıca, farklı örgütlerin benzer bölümlerinde çalışıyor olsalar bile her bir çalışan kendi örgütü tarafından önceden belirlenmiş yöntemler ve ölçütler kapsamında kendi

örgütünün amaç ve hedefleri doğrultusunda değerlendirilmektedir (Camgöz ve Alpten, 2006: 192).

Örgütten örgüte farklılık gösterse dahi, performans değerlendirme sistemlerinin etkin, faydalı ve verimli olabilmesi için, kurulan sistemin adil, güvenilir, örgüt amaç ve hedefleri ile uyumlu ve sürdürülebilir olması gerekmektedir.

Performans değerlendirme ile ilgili olarak performans değerlendirme sürecinin, performans yönetimi sisteminin önemli bir aşaması olduğunun altını çizmek gerekir (Barutçugil, 2002: 178). Performans yönetimi sisteminin önemli bir adımı olarak kabul edilen Performans değerlendirme, insan kaynaklarının önemli görevlerinden birini teşkil etmektedir.

1.3.2 Performans Değerlendirmenin Amacı ve Yararları

Performans değerlendirme süreçleri, insan kaynaklarının örgüt amaç ve hedeflerine en yüksek düzeyde katma değer sağlaması hususunda önemlidir. Performans değerlendirme süreçleri, örgütün sahip olduğu çalışanların var olan yeteneklerinin, becerilerinin, örgütsel süreçlere katılımındaki verimin artmasını sağlamaktadır ve eş zamanlı olarak da insan kaynaklarının ekonomik katma değerini arttırmaktadır (Bolton, 1999: 85). Ekonomik katma değer artırılması, hem performans değerlendirme süreçlerinin faydasıdır hem de temel amacıdır. Bu temel amaç haricinde performans değerlendirme süreçlerinin diğer amaçları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Barutçugil, 2002: 182) (Uyargil, 2008: 4);

1. Performans değerlendirme süreçleri örgüt çalışanlarının eğitim ihtiyaçlarını doğru belirlemeyi ve bu sayede amaca yönelik hizmet içi eğitim planının yapılmasını amaçlar,
2. Performans değerlendirme, örgütün var olan ücretlendirme sisteminin, ödül ve cezaların sürdürülebilir standartlar ile belirlenmesini amaçlar,
3. Performans değerlendirme çalışanların yetersiz performanslarının belirlenmesini ve yetersiz performans oluşmasının nedenlerini bulmayı amaçlar,
4. Performans değerlendirme astlar ve üstler arasındaki ilişkileri tüm boyutları ile arttırmayı amaçlamaktadır,
5. Performans değerlendirme, bireysel ve örgütsel verimlilik düzeylerini doğru belirlemeyi amaçlar,

6. Performans değerlendirme, örgüt çalışanlarını iş tatmin düzeylerinin artırılmasını amaçlar,
7. Örgüt çalışanlarının kariyer planlamasının etkin ve doğru yapılması performans değerlendirme sistemlerinin amaçlarından bir tanesidir.

Görüldüğü gibi, performans değerlendirmenin tüm amaçları çalışanların, dolayısıyla da örgütün verimlilik düzeyinin artırılmasına yöneliktir. Bu amaçlar kapsamında performans değerlendirme sisteminin örgütsel ve bireysel anlamda önemli yararları sahip olduğu söylenebilir. Bu yararları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Uyargil, 2009: 11-13) (Barutçugil, 2004: 338);

1. Performans değerlendirme süreçleri, çalışanların bireysel performanslarının etkin bir şekilde yönetilmesine olanak sağlamaktadır,
2. Örgütler için sürekli iyileştirme kavramı küresel piyasalarda sürdürülebilirliğin sağlanması noktasında önemlidir ve performans değerlendirme süreçleri sürekli iyileştirmeye hizmet ederek, çalışanların verimliliklerini arttırmaktadır,
3. Performans değerlendirme süreçleri ile çalışanların iş tanımları netleşmektedir ve iş tanımları netleşen, yol haritaları belirlenen çalışanların örgüt hedeflerine yönelik verimlilikleri artmaktadır,
4. Yönetim kademelerinin kontrol ve planlamaya yönelik etkinlikleri performans değerlendirme süreçleri ile artar ve astların daha iyi tanınmasına ve bu sayede yetki devrinin kolaylaşmasına olanak sağlar,
5. Performans değerlendirme süreçleri sayesinde yönetsel kademelerdeki çalışanların yetenekleri ve becerileri gelişmektedir. Bu gelişim yönetim süreçlerinin daha etkin, daha verimli ve çalışan memnuniyetini artırıcı yönde etki edecek şekilde şekillenmesini sağlar,
6. Performans değerlendirme süreçleri ile çalışan-yönetici uyumu artmakta, etkin, verimli ve sürdürülebilir iş ilişkileri kurulmaktadır. Bu sayede, örgütün performansı artmakta ve örgütsel hedeflere ulaşmak kolaylaşmaktadır,
7. İnsan kaynakları planlamasına yönelik güvenilir bilgiler elde edilmekte ve etkin insan kaynakları planlaması yapılmasının önü açılmaktadır.

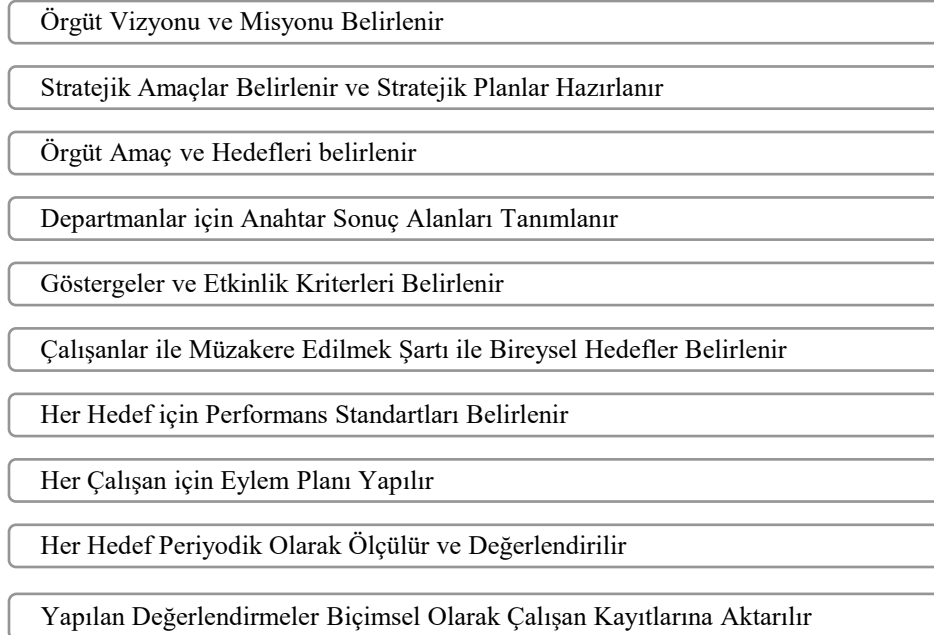
1.3.3 Performans Değerlendirme Süreci ve Özellikleri

Performans değerlendirme sürecinde elde edilecek faydaların en yüksek düzeye ulaşabilmesi noktasında, sürece ilişkin tüm faktörlerin bilinmesi, doğru uygulanması

ve etkinliğinin sürdürülmesi önemlidir. Performans değerlendirme sürecinin taşıması gereken özellikler aşığıdaki gibi sıralamak mümkündür (Barutçugil, 2002: 172-175);

1. Performans değerlendirme sürecinde kullanılması planlanan yöntemlerin örgüt tarafından belirlenmiş amaç ve hedefler ile uyumlu olması ve örgütün değerleri, politikaları ile örtüşmesi gerekmektedir,
2. Performans değerlendirme süreçlerinin etkin olabilmesi için süreçlere ilişkin tüm detayların, sistemin hedeflerinin çalışanlara açık ve net bir şekilde anlatılması gerekmektedir.
3. Her sistemde olduğu gibi, performans değerlendirme sistemlerinde de ortaya aksaklıkların çıkması muhtemeldir. Bu nedenle, ortaya çıkan aksaklıkların mutlak surette çözüme kavuşturulması gerekmektedir.
4. Performans değerlendirme sisteminin en önemli unsurlarından bir tanesi geri bildirim unsurudur. Geri bildirim e ilişkin süreçlerin çok iyi inşa edilmesi ve etkin geri bildirim sistemlerinin kurulması suretiyle çalışanların motivasyonlarına olumlu katkı yapılmalıdır.

Performans değerlendirme sürecinin sahip olması gereken özellikler kapsamında sürecin unsurlarını aşığıdaki gibi özetlemek mümkündür.

Şekil 1.4: Performans değerlendirme sürecinin unsurları (Kalenderoğlu, 2007: 10).

Performans değerlendirmenin öncelikli unsuru, örgütün vizyon-misyon kapsamında belirlenmiş olan stratejik amaçların ve stratejik planların belirlenmesi ve bu kapsamda geliştirilen örgüt amaç ve hedeflerinin tam anlamı ile anlaşılmasıdır. Çünkü performans değerlendirme sürecindeki en temel aksiyon, örgüt amaç ve hedefleri ile bireysel çıktıların karşılaştırılmasıdır. Ayrıca, performans değerlendirme süreçlerinde, örgüt çalışanlarına ve dolayısıyla örgütteki departmanlara yönelik olarak belirlenecek departman amaçları / bireysel amaçlar da yine örgüt amaç ve hedeflerine hizmet etmelidir. Dolayısıyla, performans değerlendirme sürecinin önemli bir unsuru örgüt amaç ve hedeflerinin tam anlamı ile açıklanması ve anlaşılmasıdır. Örgüt amaç ve hedefleri ile uyumlu olmayan ya da örgüt amaç ve hedeflerine hizmet etmeyen çalışan amacı / departman amacı doğru belirlenmiş kabul edilemeyecektir.

Örgüt içerisindeki departmanların belirlenen amaçları doğrultusunda ulaşması beklenen nihai sonuçların açık ve karışıklığa mahal vermeyecek şekilde belirlenmesi şarttır. Zira hangi sonuca hizmet ettiği belirlenmemiş bir amaç kapsamında yüksek performansın elde edilmesi beklenemez. Hedef sonuç belirlendikten sonra bu sonuca ulaşma noktasında belirlenen amaca hizmet etme sürecindeki performansın ölçülebilir olmasına olanak sağlamak için göstergelerin belirlenmesi ve departmanlar / çalışanlar tarafından yapılacak eylemlere ilişkin kriterlerin belirlenmesi gerekmektedir. Belirlenen kriterlerin ve göstergelerin rasyonel olması şarttır. Bu kriterler ve göstergeler belirlendikten sonra çalışanlara bireysel hedefler atanmalıdır. Bireysel hedeflerin belirlenmesi sürecine, mutlak surette çalışan katılımı sağlanması gerekmektedir. Çünkü çalışanlar operasyonel anlamda faaliyeti sürdüreceklerdir ve operasyonel süreçlere ilişkin fikir, öneri, eleştiri, düzenleme talepleri göz önünde tutulmalıdır. Çalışanlar ile mutabık kalınarak belirlenen bireysel hedefler daha ulaşılabilir olmakta ve ulaşılabilir hedeflere yönelik çalışan motivasyonu artarak devam etmekte ve bu durum performans üzerinde olumlu etki etmektedir. Belirlenen bireysel hedeflerin ölçülebilir hedefler olması şarttır. Ölçülebilir hedeften kasıt, ölçüm yapanın bireysel kanaatini kullanma oranının en düşük düzeyde, rasyonel ve istatistiksel ölçüm metotları ile ölçülebilen hedeftir.

Belirlenen ölçülebilir hedeflere ulaşıp ulaşılmadığına ilişkin belirli sürelerde, değerlendirmeler yapılması yani, çalışanların performanslarının hedefleri ile uyumlu olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Yapılan değerlendirmelerin

sonuçları mutlak surette çalışanlar ile paylaşılmalıdır. Diğer bir ifade ile performans değerlendirme sisteminin geri bildirim adımı oldukça önemlidir. Geri bildirim süreçlerinde ortaya çıkan olumsuz durumlara ilişkin nedenler tespit edilmeli, bireysel nedenlerden ötürü ise, çalışanın bu olumsuzlukları ortadan kaldırmasına yönelik destek alması sağlanmalı, eğer nedenler yapısal aksaklıklardan kaynaklanıyorsa da bu aksaklıkların giderilmesi için gerekli olan mekanizmaların devreye sokulmasına yönelik ilgili yerlere bildirim yapılmalıdır.

1.4 Örgütsel Performans

Teknolojik gelişmelerin ve küreselleşmenin değişime uğrattığı dünyamızda örgütlerin artan rekabet koşullarında ayakta kalabilmeleri ve başarılı olabilmeleri için yüksek performanslı çalışanlara ihtiyaçları vardır. Ancak motive edilmiş çalışanlardan yüksek performans elde edilebilir. Bu nedenle bireylerin motivasyonu için performanslarının değerlendirilmesi ve örgütsel uygulamalarda kullanılması gerekir. Göstermiş olduğu performansa göre örgütsel konumu değişecek olan bireyin motivasyonu artar. Ancak öncelikle performans standartlarının açık, ölçülebilir ve gerçeğe uygun şekilde tespit edilmesi ve performans değerlendirme yöntemlerinin etkili bir biçimde kullanılması gerekir (Bingöl 2016: 366, 379). Değerlendirme sisteminin güvenilir ve yeterli olmasının yanı sıra elde edilen sonuçların adalet ve hakkaniyet ölçüleri içinde kullanılması da önemlidir. Performansının yanlış değerlendirildiğini ve kendisine haksızlık yapıldığını düşünen bireyin performansı düşmeye başlar. Diğer yandan performansı düşük birey, örgütsel yaptırımlarla ve tedbirlerle karşılaşmazsa motivasyonunu artırmak için bir çaba sarf etmez. Sonuçta her iki çalışan da düşük performans düzeyinde buluşurlar. Performans değerlendirme sonucu kendilerini geliştirmek zorunda olan bireylere bunu yapabilmeleri için imkan ve fırsat tanımak gerekir. Performans değerlendirmesi yapmayan ya da yapılan değerlendirmeleri örgütsel uygulama ve kararlarda adalet ve hakkaniyet ölçüleri içerisinde kullanmayan örgütler çalışanların motivasyonunu yükseltmez, onların bilgi, birikim ve yeteneklerinden yararlanamaz ve örgütsel etkinliği ve verimliliği sağlayamazlar (Tuncer 2013: 88/87).

Performans yönetimi, örgüt içinde işgörenlerin kendi potansiyellerinin farkına varmalarını sağlayarak, örgütlerden, takımlardan ve işgörenlerden daha etkin sonuçlar almak için hedef belirleme, değerlendirme, geri bildirim, ödüllendirme

aşamalarından oluşan sistematik bir yönetim aracıdır (Helvacı, 2002: 159). Stratejik yönetimin odaklandığı temel nokta örgütsel performansın artırılmasıdır. Dolayısıyla bu alanda yapılan araştırmalar, örgütsel performans bağımlı değişken olarak ele alarak örgütsel, yönetsel, bireysel, çevresel değişkenlerin bu değişkeni ne şekilde etkilediğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Khandawalla örgütsel performansı, “organizasyonun bütün olarak bir şeyi gerçekleştirmedeki başarısı” şeklinde tanımlamaktadır (Khandawalla, 1977: 572). Bu performans bir bireyin ya da grubun tek başına başarısını ya da performansını değil tüm bireylerin ve grupların ortak başarısını ve performansını ifade eder. Khandawalla genel örgütsel performansı ölçmek için “Kimin açısından performans?” sorusunun sorulması gerektiğini belirtmektedir. Mesela toplum açısından performans, ihtiyaç duyulan ürün ya da hizmetin etkin üretimiyle ilgiliyken, müşteriler açısından ürün ya da hizmetin düzgün bir şekilde zamanında ulaştırılması, iyi bir ürün ve rekabetçi fiyat gibi etkenlerle bağlantılıdır (Özşahin, 2011). Yine çalışanlar firmanın toplumdaki imajını ve kendilerine nasıl davranıldığını performans kriteri olarak değerlendirirken, firma sahibi kârlılık ve büyüme oranlarını performans kriteri olarak görmektedir. Bahsedilen bakış açılarını göz önünde bulunduran Khandawalla genel örgüt performansını değerlendirmek için aşağıda verilen kıstaslardan oluşan örgütsel performans ölçeğini geliştirmiştir:

1. Uzun dönemli karlılık düzeyi,
2. Satış/gelir artışı,
3. Çalışanın moral düzeyi ve iş tatmini,
4. Firmanın halk arasındaki imajı,
5. Finansal güç (finansal kaynaklarını artırma yeteneği, likidite gücü).

Niteliksel ve niceliksel kriterlere dayanan bu ölçek katılımcıların yukarıda bahsedilen beş kriter açısından sektör ortalamasına göre firmalarını değerlendirmelerini istemektedir. Khandawalla, demografik, çevresel, davranışsal, stratejik ve yapısal faktörlerin performans üzerindeki etkileri incelenirken genel örgütsel performans ölçeğinin kullanılmasını tavsiye etmektedir (Khandawalla, 1977:583).

Performans iyileştirme ve geliştirme çalışmalarının yapılabilmesi için uygun ortamın hazırlanması esastır. Bunu sağlayacak şekilde yönetim anlayışının ve örgüt yapısının değiştirilmesi ve bu değişikliklerin örgüt üyelerinin tümü tarafından

kavranması ve benimsenmesi gerekir. Bu nedenle performans yönetimi için sistemi destekleyici bir örgüt kültürünün yaratılmasını gerektirir (Benligiray, 2004: 142). Bu bağlamda çalışanların başarı düzeylerini etkileyen faktörlerin önemli bir bölümünü örgütsel faktörler başlığı altında “Yönetim Politikaları”, “İş Tasarımı ve Örgütsel Yapı”, “Çalışma Koşulları” ve “Örgüt İçi İnsan İlişkileri” olarak toplayabiliriz (Dicle, 1982: 11-14).

1. Yönetim Politikaları: Bir örgütte uygulanan yönetim politikaları ile çalışanların bireysel performansı arasında yakın bir ilişki olduğu kabul edilmektedir. Yönetime katılmak da performansı arttıran bir faktör olarak kabul edilmelidir.

2. İş Tasarımı ve Örgütsel Yapısı: İş tasarımı da çalışanların performansını etkileyen önemli bir faktördür. Herşeyden önce kişilerin sahip oldukları yeteneklere uygun görevlerde çalıştırılmaları gerekir. Kişinin yetenekleri ile işin nitelikleri arasında iyi bir uyumun sağlanması, bilgisel iş analizleri ve iş tanımları ile gerçekleştirilebilir (Dicle, 1982: 13). Yönetim bunu ilke haline getirmeli ve yaptıkları iş analizine göre çalışanı görevlendirmelidir. İş tasarımı kadar örgüt tasarımı da performansı etkilemektedir. Örgütün hiyerarşik yapısı, görev ve birimler arasındaki dikey ve yatay ilişkileri, iletişim kanalları, iş bölümü, kordinasyon, denetim alanı, proje matriks örgüt yapıları performansı etkileyen faktörlerdir.

3. Çalışma Koşulları: Kötü çalışma koşulları performansı etkiler. Hawtorne araştırmaları, çalışma koşulları ile verimlilik arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılmıştır (Dicle, 1982: 13). Araştırma sonuçları, kötü çalışma koşullarının, çalışanların motivasyonunu ve verimliliğini olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Örneğin sıcak, soğuk, nemli ve kuru yerlerde çalışmak zordur. Kötü çalışma koşullarının uzun süre devam etmesi, yönetimin bu koşulları fazla önemsememesi sorun haline gelebilir (Stewart, 1987: 242-243).

4. Örgüt içi İnsan İlişkileri: Kişinin üyesi olduğu örgütün üyeleri ile kurduğu ilişkiler ve örgütün sosyo-psikolojik ortamına ne ölçüde uyum sağladığı da kişinin performansını etkileyebilir (Dicle, 1982: 14). İş grupları, belirli çalışanları dışlayabilir. Irksal özellikler, farklı din ve renk bu ayrıma en iyi örnektir. Bu tür sorunların çözümleri yasalara ve yönetmeliklere bağlı olmadığı için çözümü güçtür. Aslında, insanların, bu tür olguları kanun yoluyla da kabul etmeleri çok zordur (Stewart, 1987: 242). Yönetim bu tür durumlarla karşılaştığında, insancıl ilişkileri olumlu yönde geliştirecek tedbirler almak zorundadır.

Performans yönetim sistemleri bir örgütün başarısının tüm bireysel girdilerin toplamının bir sonucu olduğuna dayanır. Bu nedenle her çalışanın performans değerlendirme sonunda elde edilen sonuçlarının iyi yönetilmesinin genel başarıyı sağlayacağı kabul edilir. Bu varsayım, örgütün başarısının yalnızca sonuçların alt alta toplanmasından ziyade insanların birbirleriyle iletişimlerinin sonucu olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Bütün, yalnızca parçaların toplamından ibaret değildir. Başarılı bir örgüt yaratmak için bireyler etkileşim içine girerler. Dolayısıyla örgütün başarısı sadece sonuçların toplamına değil, sentezine de dayanır (Barutçugil 2002: 162-163).

1.5 Girişimcilik ve Performans İlişkisi

Performans, sürdürülen bir faaliyete ilişkin nihai bir sonuçtur (Özşahin ve Zehir, 2011: 52). Dolayısıyla da yeniliğe dair olan girişimcilik süreçleri ile ilgilidir. Bilindiği gibi girişimcilik sadece bireysel platformlarda ele alınan bir kavram değildir. Bireysel girişimcilik haricinde girişimciliğin bir türü olan iç girişimcilik ve örgütsel süreçlerdeki girişimcilik örgütsel performans ile doğrudan ilişkilidir.

Girişimcilik ve performans arasındaki ilişkiye yönelik olarak (Papatya v.d. 2016: 19). Tarafından yürütülen analizde girişimci yönlülük ve iç girişimcilik kavramlarının örgüt performansı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucunda varılmıştır.

Girişimcilik ve performans arasındaki ilişkinin ortaya konulması hususunda girişimci özelliklerine sahip yöneticilere sahip olunması konusuna da değinmek gerekmektedir. Bir örgütün iç girişimcilik özelliklerine sahip olmasının yanı sıra, girişimci özelliklerine sahip bireyler tarafından da yönetiliyor olması performans çıktıları ile ilişkilidir. Diğer bir ifade ile girişimci yönetim performansı olumlu etkilemektedir.

Girişimci yönetim (Dönmez v.d., 2011: 281);

1. Fırsatlara yönelimli,
2. Kısa aralıklarla devrimsel niteliğe sahip,
3. Çok aşamalı ve her bir aşamada minimum yatırım yapılmış,
4. Gerekli kaynak kullanımını göz önünde tutan,
5. Değer odaklı,
6. Geniş çaplı fırsat arayışında olan,

yönetim olarak tanımlanmaktadır. Bir örgütün girişimci yönetime sahip olması girişimci kültürün örgüte yayılması ve sürdürülebilir kılınması noktasında rol sahibidir ve girişimci olarak nitelendirilebilen örgüt kültürü özellikle finansal performans açısından olumlu sonuçlar yaratmaktadır.

Örgütün performansı ve girişimcilik ile ilgili olarak (Ağca ve Kandemir 2008: 209). Tarafından yürütülen araştırmada, performans ile ilgili değişkenler olarak belirlenen büyüme, kârlılık ve verimlilik göstergeleri ile girişimciliğin yenilikçilik boyutu arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

2.1 Kadın Girişimciliği

Kadınların girişimci kimlikleri iş hayatında var oldukları meslek gruplarına göre farklılık göstermektedir. Kadınlar girişimci sıfatı ile iş dünyasında yer aldıklarında daha bağımsız hareket edebilmekte ve hedeflerine daha kolay ulaşabilmektedirler. Girişimci sıfatına sahip olmanın sağladığı bu olumlu gelişmeler nedeniyle özellikle son yıllarda kadın girişimcilerin sayısında önemli bir artış olmuştur. Gerek niteliksel gerekse niceliksel anlamda kadın girişimciler birçok erkek egemen iş alanında adlarından söz ettirmeye başlamışlardır.

Günümüzde kadın girişimciler bilim, sanat, ekonomi, basın, hukuk ve finans alanlarında kendilerine önemli bir yer edinmişlerdir. Ayrıca bu alanlarda faaliyet gösteren kadınların sayısal anlamda çokluğu da dikkat çekmektedir. Kadın girişimciliğinin günümüzde artış göstermesinin temelinde küreselleşme nedeniyle piyasalarda yaşanan değişimler ve yenilikler yer almaktadır. Kadınların toplumsal hayata daha fazla katılımları iş dünyasında erkek hakimiyetinin kırılmasına katkı sağlamıştır (Tamer, 2013: 653).

Kadın girişimciliğine ilişkin olarak sınırları belirlenmiş bir tanımlama yapmanın oldukça zor olduğu görülmektedir. Her ne kadar ortak bir tanım var olmasa da kadın girişimci, bir işletmenin başındaki kişi olarak yeni işi ve girişimi başlatan ve işin gerektirdiği riskleri üstlenerek işi yöneten kişi olarak tanımlanabilir. Temel anlamıyla kadın girişimci, herhangi bir erkek girişimcinin sahip olduğu bütün özellikleri taşımaktadır. Farklı olan tek noktası ise “kadın” cinsiyetine sahip olmasıdır. Bu bağlamda aşağıda yer alan maddeler kapsamında kadın girişimciliğine ilişkin bir tanımlama alanı çizmek mümkündür (Arat, 1993: 29);

1. Kadın girişimci, kendi evi haricinde kendi adına kurduğu bir mekânda bir ya da birkaç işyerine sahiptir.
2. Kadın girişimci mal ve / veya hizmet üretimi ile ilgili olarak faaliyetler yürütmektedir ve ürettiği mal / hizmetlerin satış, dağıtım ve pazarlamasını da gerçekleştirmektedir.
3. Kadın girişimci sahip olduğu bu işyerinde bireysel olarak ya da istihdam ettiği kişiler ile birlikte çalışmaktadır.
4. Kadın girişimci, sahip olduğu işinden elde ettiği kazancıyla ilgili olarak ne tür bir yatırım yapacağına kendi karar vermektedir.
5. Kadın girişimci, sahip olduğu işyerine ilişkin örgütlenme süreçlerinde üretime ilişkin planlama ve yenilik geliştirilmesi gibi konularda kendi başına karar vermektedir.

Kadın girişimcilerin sahip oldukları özelliklerin belirtilmesi, kadın girişimci kavramının ne olduğunun daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamaktadır.

Kadın girişimcilerin diğer girişimciler ile kıyaslandığında farklı bir takım özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Konuya ilişkin yapılan araştırmalar kapsamında kadın girişimcilerinin sahip olduğu özellikleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

1. Kadın girişimciler dinamik, bağımsız, öz-güvenli, rekabeti seven ve amaca yönelik olarak çalışırlar (Zapalska, Fogel, 1998: 141).
2. Kadın girişimciler hırslı, kendi işlerini takip etme isteğine sahiptirler (zhao, 2005: 26).
3. Kadın girişimciler risk taşıma kapasiteleri yüksek, cesur ve kararlı aynı zamanda iletişim becerileri kuvvetli kişilerdir.
4. Kadın girişimciler esnek, yaratıcı, genel olarak mesleki yeterliliğe sahip, geçmiş olaylardan ders alabilen, zamanını doğru değerlendiren ve işlerine bağlı kişilerdir (Tekin, 1999: 32).

Kadın girişimcilik kavramının var olmasının temel nedenlerinden bir tanesi de girişimciliğin genel olarak erkeklere yüklenmiş bir tanımlama olarak kabul edilmesidir. Dolayısıyla, kadın girişimciliğin ne olduğuna ilişkin genel çerçevenin çizilmesi noktasında, kadın girişimcilik ve erkek girişimcilik kavramları arasındaki farkın ortaya konulması yararlı olacaktır.

Tablo 2.1: Kadın girişimcilik ile erkek girişimcilik arasındaki farklar (Güney, 2015: 239-240).

Temel Özellikler	Kadın Girişimciler	Erkek Girişimciler
Motivasyon	Kadınların temel motivasyon kaynağı, belirlenmiş bir amacı gerçekleştirme nedeniyle elde edilecek başarı hissi ve girişimciliğin verdiği bağımsızlık duygusu	Bireysel bağımsızlık, kontrolü elde tutma hissinden doğan iş tatmini erkek girişimcilerin temel motivasyon güdüsüdür.
Çıkış Noktası	Kadınların girişimci olma tercihinde genel olarak işlerinde hayal kırıklığı yaşamaları ya da var olan fırsatı fark etmeleri yatmaktadır	Erkeklerin girişimci olma tercihinde genel olarak, var olan işlerinde tatminsizlik yaşamaları, yeni kuracakları iş ile geçmişte ilgilenmiş olmaları ve işten çıkartılma / işten ayrılma nedenleri yatmaktadır
Finansman Davranışı	Kişisel varlık ve birikimler Kişisel borçlar	Kişisel varlık ve birikimler Kişisel borçlar Bankalar ve yatırımcılar
Mesleki Kariyer	İş alanında deneyim sahibi olmak Kurulacak iş alanında orta düzey yönetici tecrübesine sahip olmak Hizmet sektöründe mesleki kariyere sahip olmak	Ücret karşılığı sürdürülen iş deneyimi İş kurulacak alana ilişkin tanınmış bir uzman olmak, Birden çok iş alanına ilişkin mesleki tecrübeye sahip olmak
Bireysel Özellikler	Esnek olmak Toleranslı olmak Yaratıcı olmak Rasyonel olmak Enerjik olmak Sosyal ve ekonomik çevre ile uğraşabilme yeteneğine sahip olmak	İkna edici olmak Yenilikçi olmak İdealist olmak Şevkli olmak Enerjik olmak
Destek Grupları	Yakın arkadaşlar Aile, Profesyonel kadın grupları Ticaret birlikleri	Arkadaşlar İş dünyasındaki iş arkadaşları Aile
Kurulan İlk İş	Hizmet sektörüne yönelik işler	Üretim sektörü ya da inşaat sektörüne yönelik işler

Yukarıda yer alan tabloda, kadın ve erkek girişimciler arasında bazı temel alanlarda farklılıklar olduğu görülmektedir. Kadın ve erkek girişimcilerin girişimciliğe yönelmelerine ilişkin motivasyon kaynaklarının, girişimciliğe başlangıç noktalarının, girişimlerine ilişkin finansman kaynaklarının, sahip oldukları mesleki kariyerlerinin, bireysel özelliklerinin ve tüm bu özelliklerin sonucu olarak da girişimlerini kurmayı tercih ettikleri iş alanlarının farklılaştığı görülmektedir.

Sonuç olarak, kadın girişimciler ile ilgili olarak (Kutunis, 2006: 60):

1. Kadın girişimcilerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğunu,
2. Kadın girişimcilerin kontrol alanlarının ve örgütlerinin geniş olduğunu,
3. Kadın girişimcilerin diğer kadınlara göre daha kararlı olduklarını,
4. Kadın girişimcilerin genellikle büyük hacimli bir işletmeye sahip olmadığını,

söylemek mümkündür.

2.2 Kadın Girişimciliğinin Toplumsal Önemi ve Tarihsel Süreci

Kadınların çalışma hayatında yer almalarının temelleri birinci ve ikinci. Dünya Savaşı yıllarında atılmıştır. Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birçok ülkede erkek nüfusun neredeyse tamamı savaşa katılmıştır. Savaş'a giden erkeklerden boşalan yerlerin doldurulması hususunda kadınlara, sosyal ve ekonomik hayatta büyük bir görev yüklenmiştir. Bu noktada kadınlar erkeklerin yerini doldurmak için iş gücüne katılmaya başlamıştır. Benzer bir durum II. Dünya Savaşı sürecinde de yaşanmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşının etkilerinin sert bir şekilde hissedildiği, Fransa, İngiltere gibi Avrupa ülkelerinde kadın iş gücü sayısı her geçen gün artmıştır.

Dünya üzerinde ilk kadın girişimcilik hareketi olarak tanımlanabilecek hareketin, ABD'de ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Yalnız burada altının çizilmesi gereken nokta, kadın girişimcilik hareketinden kast edilen şeyin, toplu bir hareket olmadığıdır. Öncelikle ABD'de sonrasında da Avrupa kıtasında, kadınların bireysel çabaları ile ortaya çıkan girişimciliğe ilişkin ilk hareketler, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında, evrensel bir sorun olarak tartışılmaya başlanmıştır (Arıkan, 2004: 231). Kadınların, iş dünyasında yer bulmaları ve dolaylı olarak toplumsal statülerinin güçlenmesi noktasında, gelişmiş ülkelerde kadın girişimciliğine ilişkin önemli adımlar atıldığını söylemek mümkündür. Gelişmekte olan ülkeler kapsamında ele alındığında ise, kadın girişimciliğinin, küreselleşme neticesinde önem arz eden bir

kavram olarak ortaya çıktığını ve kadın girişimciliğinin özellikle hizmet sektöründe geliştiğini söylemek mümkündür (Yetim, 2002: 80).

Kadın girişimciliğinin Türkiye'deki gelişim süreci ele alındığında, ülkemizde, kadın girişimciliğine ilişkin kayda değer hareketlerin 1980'li yılların başına tekabül ettiği görülmektedir. Türkiye'de yaşanan 1980 askeri darbesinden sonra, kadınların iş dünyasına bağımsız olarak entegrasyonuna ilişkin hareketlerin arttığını söylemek mümkündür (Gökakın,2000: 109).

Çalışma hayatında yer alan kadınların, bireysel olarak var olmaları ya da diğer bir ifade ile kadın girişimci kavramının iş dünyasında yer alması ise daha yakın bir tarihe tekabül etmektedir. Ancak burada dikkat çeken nokta, kadın girişimcilerin sayısının iş dünyasında her geçen gün artmış olmasıdır.

Özellikle 2000'li yıllarda, gelişmiş ülkelerde kadınlar, iş dünyasında bireysel olarak yer almaya başlamışlardır. Kadınların bireysel olarak iş yapma istek ve ihtiyacının temelinde kadınların geleneksel rollerinden sıyrılmasının önünü açan uygulamalar yatmaktadır. Kadınlar, iş hayatında var olan tüm riskleri alacak eğitim düzeyine ve mesleki yeterlilik düzeyine sahip olmaya başlamışlardır. Bu sayede, kadınlar girişimci sıfatı ile iş dünyasına katılmışlardır. Günümüzde ise kadınlar, özellikle sosyal alanlarda, sosyal bilimler, eğitim, danışmanlık, halkla ilişkiler, organizasyonda, satış gibi alanlarda girişimci sıfatı ile yer almaktadırlar (Gökalp, 2008: 23).

Tarihsel süreçte, kadın girişimcilik kavramının ve kadın girişimcilerin giderek çoğaldığı görülmüştür. Kadın girişimciliğinin çoğalmasının belli başlı nedenleri aşağıdaki gibidir (Gürol, 2002: 242):

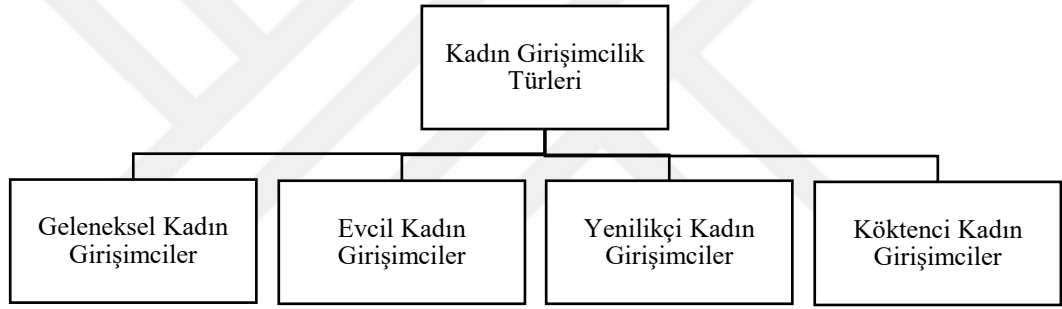
1. Sosyal ve kültürel altyapının değişmesi ve bu değişim ile birçok kadının çalışma hayatına girmesi,
2. Kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesi ve iş hayatında daha fazla yer almaya başlamaları,
3. Kadınların iş hayatına girmesini takiben, kadınların orta düzey yönetim kademelerinde yer alması ve mesleki tecrübe edinmeleri, bağımsız olarak iş yapma isteklerinin artması,
4. Kadın girişimcilerin sayısının artması ile diğer kadınların da iş hayatına girmeye yönelik motivasyonlarının ve cesaretlerinin artması,

5. İş dünyasında var olan erkek egemen anlayış nedeniyle, iş hayatına giren kadınların belirli bir pozisyondan sonra yükselemeyeceklerini düşünmelerinin kadınları kendi işlerini kurmaya yöneltmesi.

Yukarıda sayılan bu nedenlerden dolayı, kadınlar, girişimci olarak iş dünyasında rol almaya başlamışlardır.

2.3 Kadın Girişimciliğin Türleri

Kadın girişimcilerin sınıflandırılması noktasında, kadın girişimcileri erkek girişimcilerden ayıran özelliklerin dikkate alınması gereklidir. Aşağıda yer alan şekilde, kadın girişimcilik türleri, kadın girişimcilerin sahip oldukları kendilerine has özellikler kapsamında sınıflandırılmıştır (Marangoz, 2013: 101-103);

Şekil 2.1: Kadın girişimcilik türleri (Marangoz, 2013: 101-103'den şekil haline getirilmiştir).

Geleneksel kadın girişimci kategorisinde sınıflandırılan kadın girişimcilerin, yüksek düzeyde girişimcilik idealine sahip oldukları ve ana güdülerinin para kazanma ihtiyacı olduğu bilinmektedir. Geleneksel kadın girişimciler, diğer kadın girişimciler ile kıyaslandığında aileye ilişkin görevlerini daha ön planda tutmaktadır ve geleneksel ailede sahip oldukları roller bu kadın girişimciler için önemlidir. Bedük (2005: 114) geleneksel kadın girişimcilerin profilini aşağıdaki özellikler kapsamında tanımlamıştır;

1. Genellikle 35 ila 45 yaşları arasındadırlar,
2. Aile sahibidirler,
3. Ülke ortalaması ile kıyaslandığında oldukça yüksek düzey bir eğitim düzeyine sahiptirler,
4. Genellikle birkaç çalışanı olan hizmet işletmelerinin sahibidirler,

5. Girişimcilerinin ilk işe başlama sermayeleri genellikle bireysel tasarruflarıdır.

Evcil kadın girişimcilik türünün özelliklerine sahip olan kadın girişimcilerin en temel özellikleri, aile içerisinde kadına yüklenmiş olan role sıkı sıkıya bağlı olmalarıdır. Diğer bir ifade ile evcil kadın girişimciler için aile rolü her şeyin önünde gelmektedir. Bu noktada, geleneksel kadın girişimciler ile temel farklarını ortaya koymak gerekmektedir. Çünkü daha öncede belirtilmiş olduğu gibi, geleneksel kadın girişimciler için de aile ve ailedeki kadın rolü önem arz etmektedir. Evcil kadın girişimciler ile geleneksel kadın girişimcileri ayıran temel nokta, evcil kadın girişimcilerin geleneksel kadın girişimcilere göre daha düşük girişimci idealine sahip ve girişimcilik faaliyetlerini sadece aileye uygun dallarda sürdürme çabasında olmalarıdır (Top, 2006: 82).

Yenilikçi kadın girişimciler ya da literatürde yer alan diğer bir ismi ile modern kadın girişimciler, yüksek düzeyde girişimcilik motivasyonuna sahiptirler ve sahip oldukları bu özellikleri nedeniyle de geleneksel kadın girişimcilerden ve evcil kadın girişimcilerden farklılaşmaktadır. Yenilikçi kadın girişimcilerin sahip oldukları ortak özellikleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Bedük, 2005: 114,115);

1. Yenilikçi kadın girişimciler işletme yönetimi ve teknik konular ile ilgili eğitim sahibidirler,
2. Yenilikçi kadın girişimciler, erkek girişimcilerin yoğun olarak çalıştığı sektörlerde faaliyet göstermektedir,
3. Kadın olmak ve kadın rolüne sahip olmak, yenilikçi kadın girişimciler açısından engel arz eden bir faktör değildir.

Yenilikçi kadın girişimciler, kadın olmanın getirdiği cinsiyetçi rollerden sıyrılmış girişimcilerdir. Sahip oldukları yüksek eğitim düzeyi ve yüksek girişimci motivasyonu sayesinde reklam, halkla ilişkiler, reklam gibi farklı sektörlerde çalışmayı tercih ederler (Kutanis, 2006: 84).

Kadın girişimcilik türleri kapsamında son olarak değinilecek olan köktenci kadın girişimci tipi, literatürde feminist kadın girişimci türü olarak da adlandırılmaktadır. Köktenci kadın girişimciler, temel olarak feminizm hareketini benimsemiş kadın girişimciler olarak kabul edilmektedir. Benimsedikleri düşünsel akımın etkisi ile bu tip kadın girişimcilerin temel savı, kadınların erkekler ile her alanda eşit olduğu ile ilgilidir. Bu kadın girişimcilik tipine dahil olan kadın

girişimcilerin, iş ve aile hayatındaki dengeyi eşit olarak kurabildiğini ve sahip oldukları kadına ait özellikleri işlerine etkin ve verimli bir şekilde yansıtabildiklerini söylemek mümkündür (Morçin, 2013: 172).

2.4 Türkiye’de Kadın Girişimciliği, Çevresel Faktörler ve Performans

Bu başlık altında, kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisi olan çevresel faktörler incelenmiştir. Araştırma kapsamında Kastamonu ilinde faaliyet gösteren kadın girişimcilere yönelik bir uygulama yürütölmüştür. Bu nedenle, uygulama kapsamında elde edilen bulguların daha iyi yorumlanması amacıyla Türkiye’deki kadın girişimciliğine ilişkin çevresel faktörler ile performans ilişkisine dair genel bir çerçeve çizilmesinin yararlı olacağı düşünölmektedir.

2.4.1 Türkiye’de Kadın Girişimciliği

Türkiye’de tarihsel süreç boyunca kadınların emeklerini ekonomik üretim sürecine kattıkları bilinmektedir. Ancak, her ne kadar emekleri üretim süreçlerine katılsa da uzun bir dönem boyunca kadınlar bu emeklerinin karşılığını alamamışlardır (Kocacık, Gökkaya, 2005: 196). Küreselleşmenin etkileri neticesinde ekonomik kalkınma ve toplumsal refah düzeyini arttırmaya yönelik modern politikaların uygulanması sayesinde günümüz modern Türkiye’sinde kadınların ekonomik üretim süreçlerine dâhil ettikleri emeklerinin karşılığını daha fazla alabildiklerini söylemek mümkündür. Özellikle, toplumsal ve ekonomik alanlarda kalkınmanın sağlanması ve sürdürülebilir kılınması noktasında kadın iş gücünün önemli bir faktör olduğuna ilişkin bilincin gelişmesiyle bu gücün ekonomiye dâhil olmasına yönelik politikalar benimsenmiş ve bu politikalar kapsamında da kadınların iş hayatına daha kolay bir şekilde girmelerinin önü açılmıştır (Tamer, 2013: 653).

1990’lı yılların başından itibaren, kadın işgücünün girişimci olarak ekonomiye katkı sağlamasına yönelik olarak başlatılan (Yetim, 2008: 80) çalışmalar ile çalışan kadınların büyük bir kısmının ticaret sektörü başta olmak üzere kendi girişimlerini hayata geçirdikleri bilinmektedir. 2000’li yıllarda ise kadın girişimciliğine yönelik özendirici politikalar sonuç vermiş ve kadın girişimcilerin iş gücü piyasasındaki payları artmıştır (Can ve Karataş, 2007: 252).

Türkiye’de kadınların girişimci olarak var oldukları sektörlerle ilişkin yürütülen araştırmalar kapsamında, ülkemizde kadınların temel olarak haneye ek gelir sağlamak amacı ile girişimci olmayı tercih ettiği görülmektedir (Tamer, 2013: 652).

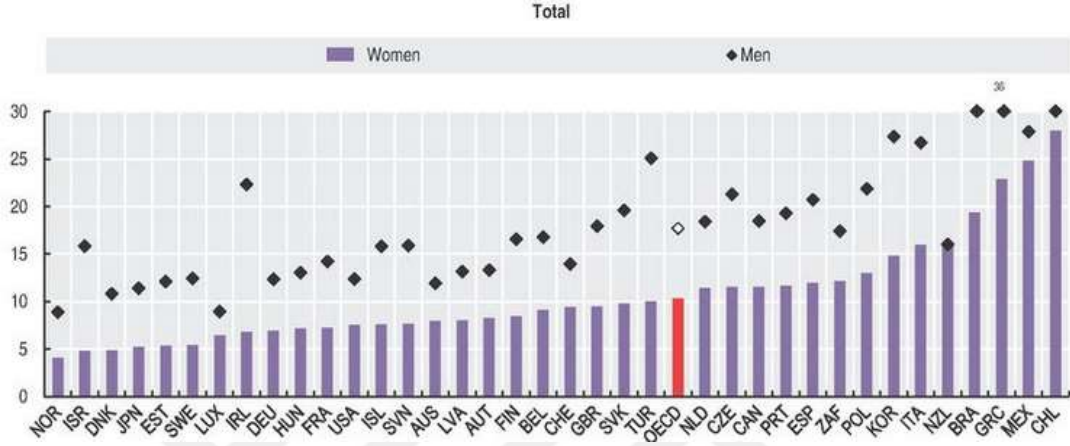
Ülkemizde kadın girişimciliğinin arttırılmasına ve kadınların işgücüne katılmasına yönelik olarak yürütülen politikalar çerçevesinde, kadın girişimciliğini destekleyen ve gelişmesi yönünde faaliyet gösteren kurum, kuruluş ve proje sayısı oldukça fazladır. Bunların başlıcalarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Toksöz, 2007: 75-76);

1. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
2. Devlet Planlama Teşkilatı
3. Türkiye İş Kurumu
4. KOSGEB İş Geliştirme Merkezleri
5. Sosyal Riski Azaltma Projesi
6. Çok Amaçlı Toplum Merkezleri
7. Girişimci Destekleme Merkezleri
8. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı
9. Kadın Girişimciler Derneği
10. Türkiye Kalkınma Vakfı
11. Türkiye İsrafi Önleme Vakfı
12. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
13. Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu

Kadın girişimciliğini destekleyen ve gelişmesi yönünde çalışmalarını yürüten kurum, kuruluş ve projelerin kadın girişimciliğine yönelik destekleri birbirinden farklılık arz etmektedir. Nakdi kredi, ayni kredi, hibe, eğitim programları, iş kazandırma programları gibi farklı alanlarda kadın girişimciliğine destek veren tüm örgütlerin temel amacını kadın işgücünün ekonomiye kazandırılmasını sağlamak ve bu sayede toplumsal refah düzeyinin artmasına aracılık etmek olarak özetlemek mümkündür.

2.4.2 Türkiye’deki Kadın Girişimciliğinin Diğer Ülkeler ile Karşılaştırılması

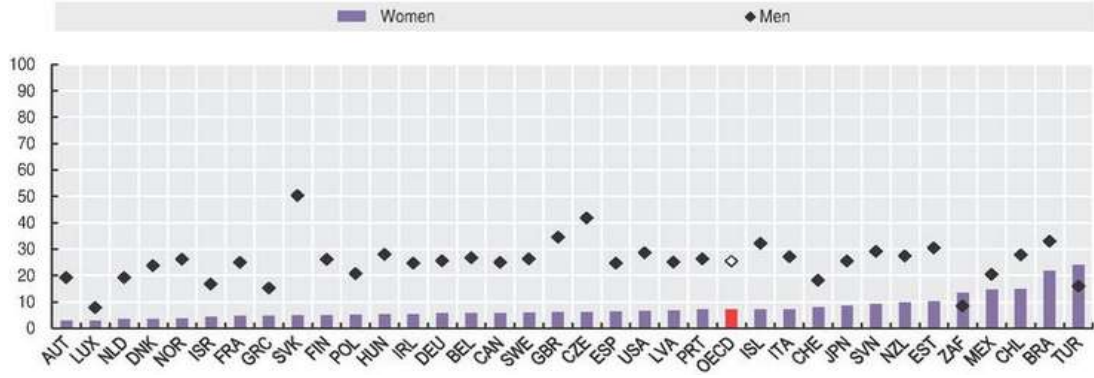
OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) tarafından yayınlanan rapor kapsamında, toplam istihdamın içerisinde yer alan girişimcilik düzeyinin ülkeler arasında cinsiyete göre karşılaştırılmasını içeren grafik aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2.2: Toplam istihdam içerisinde kadın girişimciliği (OECD, 2016: 123).

OECD verileri kapsamında, grafik şeklindeki veriler kadın girişimcilere, dörtgen şeklindeki veriler ise erkek girişimcilere aittir. Kadın girişimciliğinde Norveç en düşük düzeye sahipken, erkek girişimciliğinin en düşük olduğu ülke Luxemburg’dur. OECD ortalaması ile kıyaslandığında, kadın girişimciliğinde ülkemiz OECD ortalamasına çok yakın bir düzeyde yer alırken, erkek girişimciliğinde OECD ortalamasının oldukça üzerindedir. OECD verileri kapsamında 2016 yılında kadın girişimcilik oranı en yüksek olan ülke Şili olarak görülmektedir.

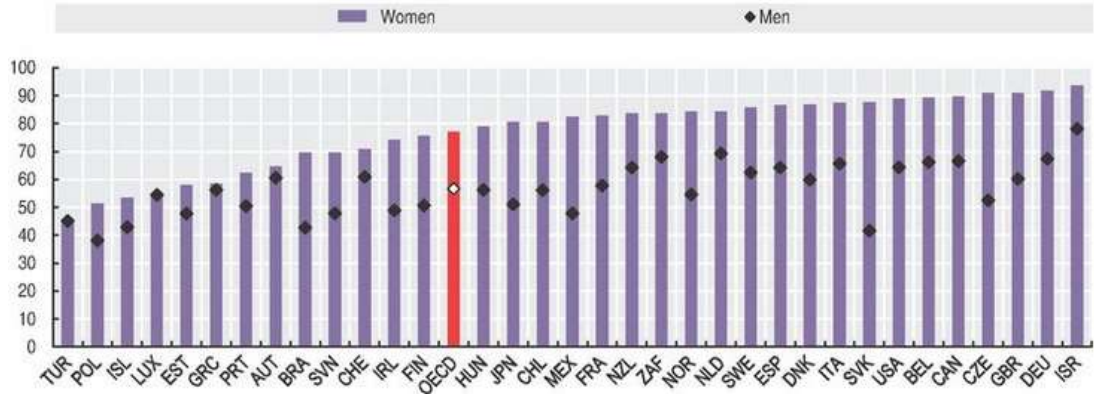
OECD’nin 2016 yılı verileri kapsamında kadın ve erkek girişimcilerin ülkeler arasında karşılaştırıldığı bir diğer konu girişimcilerin faaliyet gösterdikleri sektörlerdir. Aşağıda yer alan Şekil 2.2.’de imalat ve inşaat alanında faaliyet gösteren girişimcilerin cinsiyet bazında ülkeler arasında karşılaştırılması yer almaktadır.

Şekil 2.3: İmalat ve inşaat sektöründe girişimcilik (OECD, 2016: 124).

İmalat ve inşaat sektöründe faaliyet gösteren girişimciler içerisinde en büyük payın erkek girişimcilere ait olduğu görülmektedir. Kadın girişimciler genel itibarıyla erkek girişimcilere göre daha düşük oranlarda imalat ve inşaat sektöründe faaliyet göstermektedir. Ancak, Türkiye özelinde durum farklılaşmaktadır. Ülkemiz imalat ve inşaat sektöründe diğer tüm ülkelere göre daha fazla kadın girişimci istihdam etmesinin yanı sıra imalat ve inşaat sektöründe faaliyet gösteren kadın girişimcilerin sayısı erkek girişimcilerin sayısından yüksektir.

Hizmet sektöründe faaliyet gösteren girişimcilerin cinsiyet değişkeni kapsamında ülkeler arası karşılaştırması Şekil 2.3’de yer almaktadır.

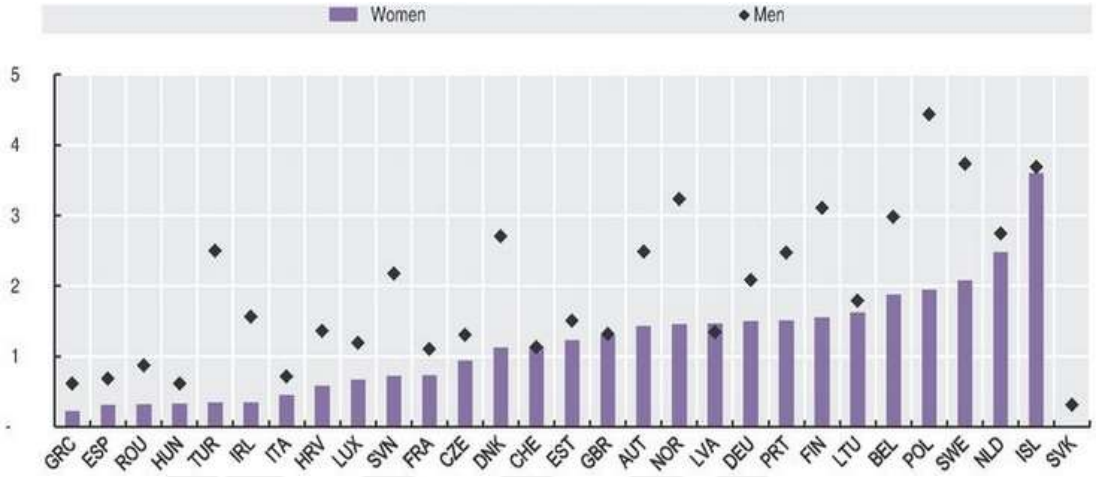

Şekil 2.4: Hizmet sektöründe girişimcilik (OECD, 2016: 124).

Hizmet sektöründe faaliyet gösteren girişimcilerin cinsiyete ilişkin dağılımları kapsamında genel eğiliminin kadın girişimcilerin erkek girişimcilerden daha yüksek bir oranda hizmet sektöründe faaliyet gösterdiği yönündedir. Ülkemiz incelendiğinde ise Türkiye’nin kadın girişimciler açısından hizmet sektöründe OECD ortalamasının en altında kaldığı görülmektedir. Bu sektörde faaliyet gösteren erkek girişimcilerin

sayısı kadın girişimcilerden bir miktar daha fazladır. Bu eğilim OECD verileri kapsamında yer alan genel eğilim ile zıt dağılım göstermektedir.

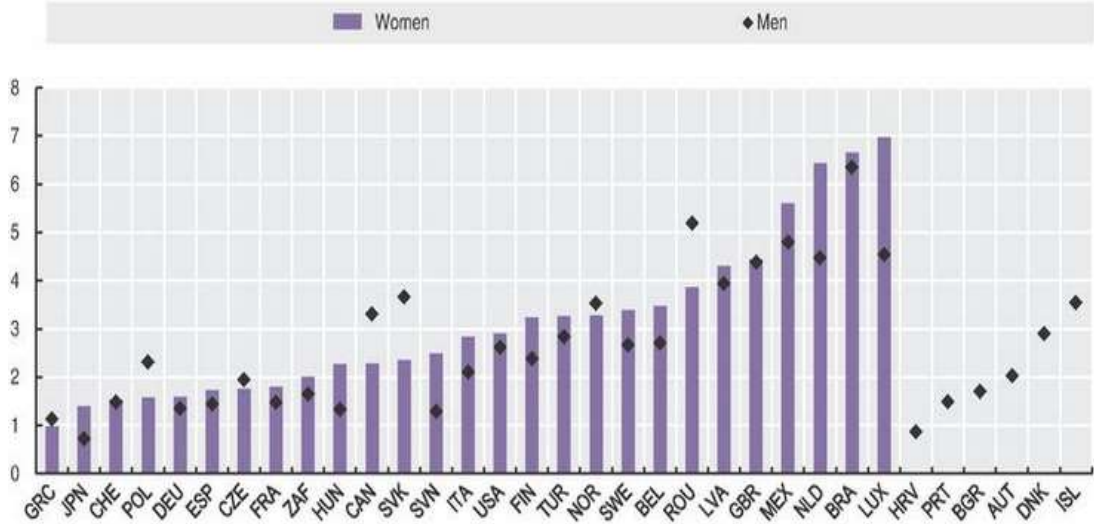
Girişimcilerin var olan girişimleri haricinde ikincil bir işe sahip olup olmadıklarına ilişkin yürütülen araştırma kapsamında yer alan veriler aşağıdaki gibidir:

Şekil 2.5: Girişimcilik ve ikincil işe sahip olma durumu (OECD, 2016: 125).

OECD verileri kapsamında hem kadın hem de erkek girişimcilerin bir kısmının mevcut girişimleri haricinde ikincil bir işe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye’de kadın girişimcilerin ikincil bir işe sahip olma oranı ile erkek girişimcilerin ikincil bir işe sahip olma oranları kıyaslandığında, erkek girişimcilerin kadın girişimcilerden daha yüksek bir oranda mevcut girişimleri hariç ikincil bir işe sahip oldukları görülmektedir.

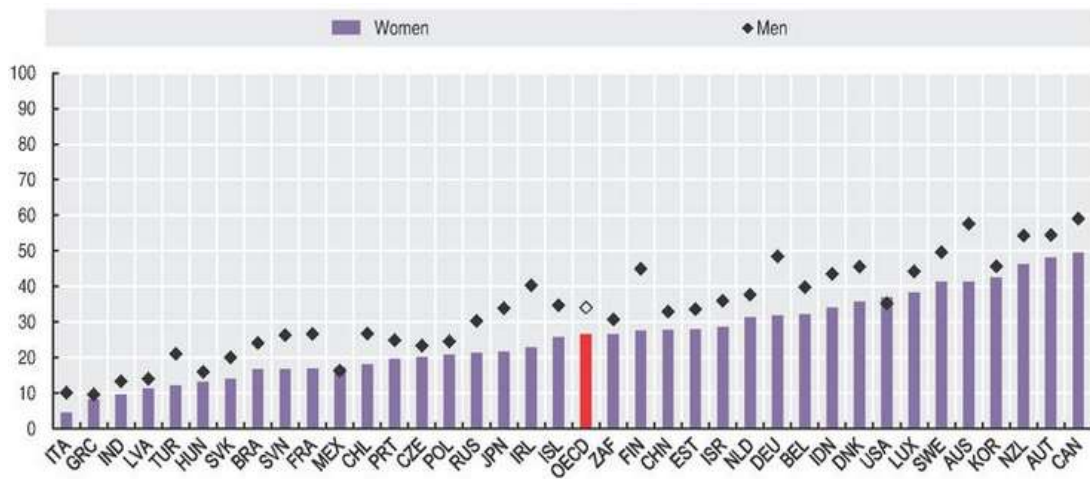
OECD tarafından yürütülen cinsiyet değişkenine göre girişimcilik istatistiklerinin belirlenmesine yönelik araştırmada, 25 yaş altı girişimcilerin toplam girişimcilik içerisinde sahip olduğu oranın cinsiyet değişkeni açısından dağılımı da incelenmiştir. Bu dağılıma ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2.6: 25 yaş altı girişimcilik cinsiyet dağılımı (OECD, 2016: 127).

25 yaş girişimciler özelinde incelendiğinde Hırvatistan, Portekiz, Bulgaristan, Danimarka, İsrail ve Avusturya’da 25 yaş altı kadın girişimciliğinin olmadığı görülmektedir. 25 yaş altı kadın girişimcilerin toplam girişimciler içerisindeki oranının en yüksek olduğu ülke Lüksemburg’dur. Türkiye özelinde veriler incelendiğinde, ülkemizde 25 yaş altı girişimciler içerisinde kadın girişimcilerin erkek girişimcilere göre daha fazla payı olduğu görülmektedir.

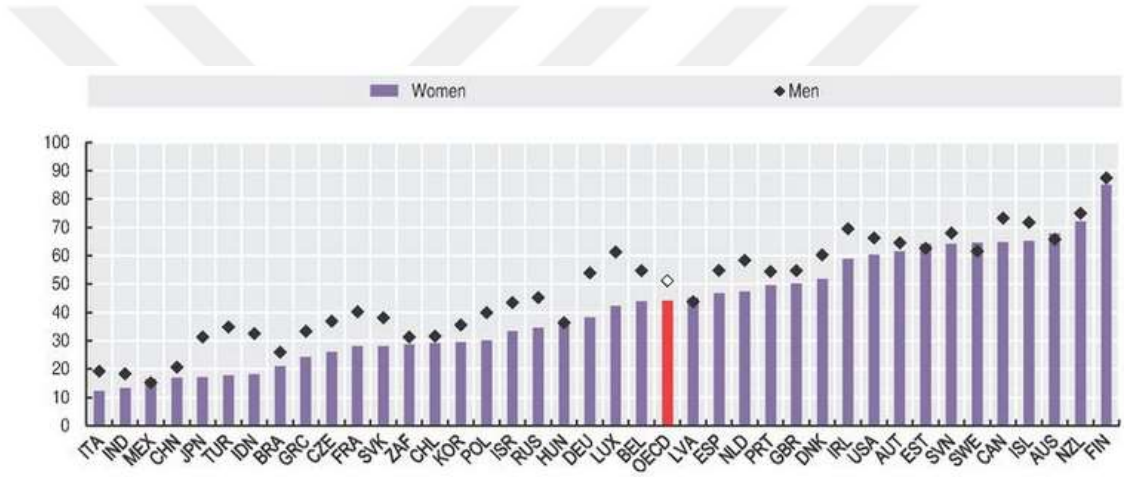
OECD verileri kapsamında girişimcilerin, girişimciliğe ilişkin finansman olanaklarına ulaşmalarına ilişkin algılarının cinsiyet değişkenine göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

Şekil 2.7: Girişimcilerin girişimcilik finans olanaklarına ilişkin algıları (OECD, 2016: 133).

Şekil 2.7’de yer alan veriler kapsamında erkek girişimcilerin girişimcilik finansman olanaklarına erişimi genel eğilim itibariyle kadın girişimcilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. İstisna olarak, Meksika ve ABD’de girişimcilik finansman olanaklarına erişim imkânına ilişkin algının erkek ve kadın girişimciler açısından eşite yakın değerde olduğunu söyleyebiliriz. Ülkemiz özelinde incelendiğinde Türkiye’de erkek girişimcilerin, girişimcilik finansman olanaklarına erişimi kadın girişimcilerin girişimcilik finansman olanaklarına erişiminden oldukça yüksektir.

Cinsiyet değişkeni kapsamında, girişimcilerin girişimcilik eğitim olanaklarına erişim algılarının ülkeler arası karşılaştırılmasına ilişkin OECD verileri aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2.8: Girişimcilerin girişimcilik eğitim olanaklarına ilişkin algıları (OECD, 2016: 133).

Girişimcilerin eğitim olanaklarına erişimlerine ilişkin algıda genel eğilimin, erkek girişimcilerin girişimciliğe ilişkin eğitim olanaklarına erişim algılarının kadın girişimcilerden daha fazla olduğu görülmektedir. Türkiye özelinde incelendiğinde de eğilim, genel eğilim ile paraleldir ve erkek girişimcilerin girişimcilik eğitim olanaklarına erişimlerine ilişkin algıları kadın girişimcilerin girişimcilik eğitim olanaklarına erişim algılarından yüksektir.

2.4.3 Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Çevresel Faktörler

Kadınların girişimcilik faaliyetlerinde karşılaştıkları sorunlar kadın olmaktan kaynaklanan ve iş veya çevresel şartlardan kaynaklanan sorunlar olmak üzere iki temel başlık altında ele alınabilir. Bunlardan kadın olmaktan kaynaklanan sorunlar şu şekilde sıralanabilir: (Soysal 2010: 83-114).

1. Kadının yerinin evi olduğunu ve erkeğin izni olmaksızın kadının herhangi bir girişimde bulunamayacağını dikkate alan ve ataerkil toplumlarda var olan toplumun geleneksel inanç ve baskısı,
2. Kadınların iş yaşamlarında, hangi meslek ya da pozisyonun kadın işi, hangilerinin erkek işi olduğunu belirlemede etken olan cinsiyete dayalı rol ayrımcılığı, cinsel ve duygusal taciz (Kadının sırf cinsiyetinden dolayı örgütte yükselememesi ve hak ettiği yere gelememesini sağlayan cam tavan engeli,
3. Kadınların genelde erkeklerden daha düşük bir sosyal pozisyonda olması,
4. Yasalardan kaynaklanan engeller,
5. İş yaşamında kadınlara yönelik, güvensizlik, tecrübe eksikliği ve başarısızlık beklentisi Kadın girişimcilerin, özel ve çalışma hayatları arasındaki rol ikileminin ortaya çıkardığı “rol çatışması” eğitim düzeyinin düşük olması kadının farklı ev işlerinden ve çocukların yetiştirilmesinden sorumlu olması ve onun iş yaşamında var olan bir işi geliştirmesine veya girişimsel yetenekleri geliştirmesine yeterince zaman ayıramamasına sebep olan zaman darlığı,
6. Kadınların, çocuk bakımı ve eğitimi, küçük yaşta evlenme, boşanma konusunda toplumun baskısı ve geleneksel aile kültürü gibi kadın olmaktan dolayı yaşadıkları sosyal sorunlar,
7. Erkeklerle göre kadın girişimcilerin kendilerine örnek olarak alabilecekleri rol modellerinin az olması,
8. Girişimcilik faaliyetlerinde bulunacak kadınların gerekli ve yeterli sermayeye sahip olmamalarıdır.

Diğer başlıkta yer alan, kadınların girişimcilik faaliyetlerinde karşılaştıkları iş veya çevresel şartlardan kaynaklanan sorunlar ise kadın girişimciliği konusunda dünya genelinde bütüncül bakış açısının sağlanamaması, örgütlenememe, kurumsal

çeşitlilik, koordinasyon zorlukları, politika geliştirme ve uygulama ile ilgili engeller (Ecevit, 2007) olarak sıralanabilir.

Çevre, çok boyutlu bir kavram olarak ele alınabilir. Çalışmamızda ele alınan “çevresel olumsuzluk” boyutu kaynak bağımlılığı perspektifiyle ilişkilidir. Örgütler varlıklarını devam ettirebilmek için çeşitli kaynaklara ihtiyaç duyarlar. Bu sebeple de örgütler çevrelerine bağımlıdırlar. Bu bağlamda ortaya çıkan “Kaynak Bağımlılığı Teorisi” örgütlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için çevrelerine bağımlı olduklarını ve çeşitli eylem girişimleriyle bu bağımlılıkları kendi lehleri doğrultusunda yönetmeye çalıştıklarını savunmaktadır. Örgütler çevreye bağımlılıklarını azaltmak için birçok davranışta bulunurlar. Çünkü örgütler etkin olabildikleri müddetçe hayatta kalabilecekleridir. Örgütün başarıya ulaşması yani etkin olması bulunduğu çevre koşullarına bağlıdır (Naktiyok A, Karabey C.N 2007).

Çevre, faaliyet halindeki örgütü fiili ve potansiyel olarak etkileyen tüm faktörleri temsil eder. Çevresel unsurların insanın ihtiyaç ve beklentilerini daha karmaşık kılması, inanç ve değer sistemlerini etkilemesi her an yeni fırsat ve tehditlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Toplum hayatının vazgeçilmez unsuru olan örgütlerin faaliyetlerini çevresel unsurlarla karşılıklı etkileşim içerisinde yerine getirdikleri göz önünde bulundurulursa, bu değişimlerden etkilenmeden yaşamlarını sürdürmeleri beklenemez. Çevresel değişimlere cevap verebilmek için girişimci düşünceye sahip olma zorunluluğu girişimcilik olgusuna farklı bir boyut kazandırmıştır. Günümüzde girişimcilik olgusu halihazırda var olan işletmelerin büyümek, gelişmek, kazanmak veya lider olabilmek için yapmaları gereken faaliyetleri de içermektedir (Naktiyok, Kök Bayrak 2006). Buna göre çevre, rekabet eden örgütlerin ihtiyaç duydukları kıt kaynakları sunan bir kaynak durumundadır (Tan / Litschert, 1994:2).

Çevre; faaliyet halindeki örgütü, fiili ve potansiyel olarak etkileyen tüm faktörleri temsil eder. Aralarında birkaç temel noktada bazı farklılıklar olsa bile günümüzde örgütler çevrelerinden girdiler alan ve amaçlarını başarmak için bu girdileri çıktılara çevirme faaliyeti yapan bir açık sistem olarak görülebilirler (Mullins, 1990: 70-72). Bu nedenle örgütlerin hayatlarını sürdürmesi çevrelerine uyum kabiliyetlerine bağlıdır. Çünkü çevrede artan karışıklık ve değişim neticesinde oluşan belirsiz ortam örgütler için çevrelerine duyarlı olmayı ve daha büyük uyum kapasitesini gerektirir. Örgütlerin faaliyet gösterdikleri çevrenin özellikleri, yeniliğe

verilen önemin bir belirleyicisidir. Çünkü yenilik, dış çevrede görülen bir fırsat ile başlar. Çevreden etkilenmenin yanında çevreyi etkileyebileceklerini de düşünen işletmeler faaliyetlerini çevresel çalkantı ve belirsizliğe cevap verip güçlü bir stratejik pozisyon kurmak için yaparlar. Örgütsel yeniliğe verilen önemi olumlu yönde etkilediği düşünülen önemli bir çevresel özellik, çevresel dinamizmdir. Çevresel unsurlarda oluşan istikrarsızlığı ve değişimi ortaya koyan çevresel dinamizm, işletmeleri günün ihtiyaçlarına uygun olarak değişime ve yeniliğe zorlayacaktır. Birçok işletme dinamik çevrede karşılaştığı mücadele gerektiren koşullara genellikle yenilikçi tavrı almayı benimseyerek cevap verir. Bazı işletmeler ise çevresel dinamizme tepki vermek için esnek bir yapıyı benimseyerek karar alımını en düşük düzeye indirmek durumunda kalabilir (Timuroğlu 2015: 19/1 42-43).

Böyle bir örgüt yapısı beraberinde işletmeye yenilik ve canlılık getirir. Ayrıca dinamizm işletmeler açısından pazar fırsatı yaratır. Endüstrinin büyümesi, yeni ürünler için artan talep, endüstrinin rekabet şartlarında ve teknolojisinde meydana gelen değişimler gibi ortaya çıkan çevresel dinamizmin örgütsel yeniliği olumlu olarak etkileyeceği düşünülür. Bu nedenle işletmelerin yenilik yönelimini, çevrenin değişim, belirsizlik ve dinamizm özellikleri destekler veya engelleyebilir. A. Zahra, dinamik çevrelerde işletmelerin yeni işletme yaratma ve yenilik etkinlikleri ile daha fazla ilgilendiklerini ifade etmektedir (Zahra, 1991: 259-285).

Çevresel dinamizm dışında algılanan çevresel olumsuzluk veya tehlike, başka bir ifade ile dış çevrede ortaya çıkan gelişmeler işletmelerin yeniliği açısından son derece önemlidir. Küresel boyutta ekonomik gelişmeler, pazarda meydana gelen değişimler, artan belirsizlik durumları ve rakipler arasındaki şiddetli rekabet bu gelişmelere örnek olarak verilebilir. Bu tür gelişmeler, yenilik olgusunu hızlandıran gelişmelerdir. Konuya ilişkin olarak yapılan araştırmalar da bu görüşü desteklemektedir. Örneğin, çevresel koşullardaki değişimin girişimsel davranışı nasıl etkilediğini araştıran Miller ve Friesen yenilikçi davranış ve rekabet proaktifliğindeki değişimlerin çevresel olumsuzluktaki değişimlerde önemli ölçüde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde Covin ve Slevin yaptıkları çalışmalarda yüksek düzeyde girişimci olan işletmelerin genellikle olumsuz çevrelerde en iyi performansı ortaya koyduklarını, buna karşın düşük düzeyde girişimci olan örgütlerin ise genellikle daha tehlikesiz çevrelerde faaliyet gösterdiklerini bulmuşlardır.

Zahra'da yapmış olduğu araştırmada çevresel olumsuzluğu yenilikle güçlü bir ilişki içerisinde olduğunu ifade etmiştir (Timuroğlu 2015: 19/1 42-43).

Çevresel olumsuzluk, rekabetin çok yönlü ve şiddetli olması, işletmenin bulunduğu sektörde dalgalanmalar yaşanması sebebiyle işletmenin karşı karşıya kaldığı tehdit derecesini ifade eder. Olumsuz bir çevrede fiyat, ürün, teknoloji ve dağıtım açısından şiddetli bir rekabet yaşanır ve katı düzenleyici sınırlamalar vardır. Emek ve/veya hammadde kıtlığı gözlenir ve demografik eğilimler olumsuz biçimde gelişir. Olumsuz çevrelerde çok hızlı değişimler gerçekleşir ve bu yüzden çevreyle ilgili güncel ve güvenilir bilgiler elde etmek zordur. Hızlı ve sürekli değişimlerin yanı sıra ani ve sürekli olmayan değişimler de oldukça fazla görülür. Olumsuz çevrelerde stratejik karar vermek güçleşir, çünkü değişimlerin gerçekleştiği dönemde bunların işletme açısından taşıyacağı önemi tahmin etmek zordur (Özsomer vd., 1997:410). Olumsuzluk üst yönetimin belirsizlik algısını etkilemekte, bu durum da risk alma, proaktiflik, savunmacılık gibi stratejik karar karakteristikleri üzerinde etkili olmaktadır (Tan / Litschert, 1994:2).

Çevrenin dinamizmi ve değişimi örgütü fırsat yaratmak için dinamik ve değişken olmaya zorladığından, bu olumsuzluklar fırsatların açıklanması için bir araç olabilir. Çünkü pazarların istikrarsızlık ve belirsizlik gibi kavramlarla tanımlandığı durumlarda örgütler ortaya çıkacak yeni talepleri karşılamak için yenilikçi ürün ve süreçler yaratmaya çalışırlar (Naktiyok, 2004:91). İşletmeler daha olumsuz bir çevre ile karşı karşıya olduklarını algıladığında, daha yenilikçi bir strateji izlemeye yönelebilirler. Hızla gelişen bir çevrede güçlü bir pozisyon kazanmak için ürün ve/veya pazar fırsatlarını kullanmak isterler. Eğer işletme değişen pazarda başarılı olmak için gereken ayırt edici yeteneklere sahipse, pazara girişte çok uzun bir süre beklemesi onun stratejik bir alanı kaybetmesine yol açabilir. Gerçekten de olumsuz çevrelerde hızlı değişime uyum sağlamak hayatta kalmanın ve rekabet avantajını sürdürmenin temel yöntemidir (Özsomer vd., 1997:410). Buna karşılık işletmelerin daha olumlu bir çevreyle karşılaştıklarında bulundukları durumu muhafaza edecek bir strateji izlemeleri beklenebilir (Lofsten / Lindelof, 2005:728). Miles ve Snow (1978) tarafından olumsuz çevrelerde öncü stratejilerin yaygın olduğu belirlenmiştir. Örneğin, Miller ve Friesen'in (1983) ABD ve Kanada'daki işletmelerde yaptıkları araştırmada çevresel belirsizlik ile olumsuzluğu artmasıyla işletmelerin yenilikçi faaliyetlere yönelme eğilimlerinin de arttığı görülmüştür (Tan / Litschert, 1994:4).

Çevresel olumsuzluk veya tehlike başka bir ifadeyle pazar fırsatlarının azlığı, pazar ve ürünle ilgili belirsizlik, rakipler arasındaki şiddetli rekabet ve çevresel koşullardaki değişim gibi bir işletme için ortaya çıkan olumsuz gelişmelerin girişimci davranışlarını nasıl etkilediğini araştıran Miller ve Friesen yenilikçi davranış ve rekabet proaktifliğindeki değişimlerin, çevresel olumsuzluktaki değişimlerle önemli ölçüde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde Covin ve Slevin yaptıkları çalışmalarda, yüksek düzeyde girişimci olan örgütlerin, genellikle olumsuz çevrelerde en iyi performans ortaya koyduklarını, buna karşın düşük düzeyde girişimci olan örgütlerin ise genellikle daha tehlikesiz çevrelerde faaliyet gösterdiklerini ortaya koymuşlardır (Naktiyok, Kök Bayrak 2006: 2) Lou ve Park ise çevresel olumsuzluk algısı ile analizci stratejiler arasında güçlü bir ilişki olduğunu belirlemiştir (Lou / Park, 2001:150).

Çevresel belirsizlik ise örgüt ve çevresi arasındaki ilişkinin ölçülmesinde temel yapı taşı olarak tanımlandırılabilir (Aldrich, 1999). Çevresel belirsizliği kavramsal bir fenomen olarak tanımlamış olan Milliken çevresel belirsizliği “bir bireyin organizasyon çevresini doğru olarak tahmin etme konusundaki bilgi eksikliği veya elde ettiği bilgileri ilgili veya ilgisiz olarak ayırt edebilme kabiliyeti eksikliği” olarak tanımlamıştır (Milliken 1987: 136). Galbraith ise çevresel belirsizliği genellikle bir birey ya da örgütün bir görevi icra etmek için ihtiyaç duyduğu bilgi ile sahip olduğu bilgi arasındaki fark olarak açıklamıştır (Galbraith 1973).

Algılanan çevresel belirsizlik düzeyinin yüksekliği örgütler için riskli bir durumun ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Çünkü verilecek hatalı kararlar ile örgütün yaşamı da riske atılmaktadır. Açıkçası yöneticiler ve çalışanlar için örgüt çevresi hakkında sahip olunan çevresel bakış açısı bilgi eksikliği, yüksek derecede stres ve huzursuzluk kaynağıdır (Bass, 1985). Çevresel hususlar genellikle belirsiz, teşhis ve tanıma ihtiyaç duyulan konular olduğundan algılar karar verme konusunda büyük önem taşımaktadır (Daft ve Weick, 1984; Lau ve Busenitz, 2001; Schneider ve Demeyer, 1991). Bu nedenle çevre algısı ya da çevre öngörüsü hedef çevresel durumun değerlendirilmesinden daha fazla etkiye sahiptir (Milliken, 1987). Duncan çevresel belirsizliği, değişkenlik ve karmaşıklık olmak üzere iki boyut ile tanımlamıştır. Değişkenlik, çevrede meydana gelen değişiklikler anlamında açıklanırken, organizasyonla ilgili dış olayların sayısı ve farklılığı gibi karmaşıklık farklı çevresel faktörler üzerine yoğunlaşmaktadır (Duncan. 1972: 17, 313–327).

Dess ve Beard çevresel belirsizliği üç boyut ile açıklamaya çalışmıştır. Bu boyutlar dinamizm, cömertlik kaynakların kıtlığı veya bolluğu ve karmaşıklık olarak sıralanmaktadır. Dinamizm, değişimin ve belirsizliğin yüksek olduğu istikrarsız bir çevreyi işaret etmektedir (Dess ve Beard, 1984: 29, 52–73). Cömertlik, bir çevrede faaliyet gösteren işletmeler tarafından ihtiyaç duyulan kritik kaynakların kıtlığını veya bolluğunun ifade etmektedir. Karmaşıklık ise işletmenin çok daha fazla paydaşın taleplerini yerine getirmek zorunda kaldığı heterojenliği tanımlamaktadır. Milliken ise algılanan çevresel belirsizliği durum, etki ve tepki belirsizliği olarak üç farklı tipte tanımlamıştır. Durum belirsizliği, çevresel faktörler konusundaki bilgi eksikliği veya çevresel faktörler arasındaki ilişkiyi yorumlama yeteneği eksikliği sebebiyle çevresel durumu anlamada ya da algılamadaki eksiklik olarak tanımlanmaktadır. Etki belirsizliği, çevresel durumlardaki değişimlerin örgüte ne şekilde etki edeceklerini tahmin etme konusundaki yetersizlik olarak ifade edilmektedir. Tepki belirsizliği ise seçilecek tepki yönteminin ne şekilde sonuçlar ortaya çıkaracağını tahmin edebilme konusundaki yetersizlik olarak açıklanmaktadır (Milliken, 1987: 12, 133–143)

Bu aşamada girişimcilik ile çevresel belirsizlik ilişkisine de kısaca değinmekte fayda vardır. Birçok araştırmacı çevrenin girişimciliği etkileyen temel faktör olduğunu bildirmiştir (Akkoç vd, 2012: 65-83). Bu kapsamda algılanan çevresel belirsizlik ile girişimcilik arasında etkileri araştıran çok sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Örneğin, Zahra'nın 102 imalat işletmesini örneklem aldığı araştırmasında, çevresel olumsuzluğun girişimcilik ile güçlü bir ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşmıştır (Zahra, 1991: 259-285). Guth ve Ginsberg tarafından yapılan çalışmada ise çevrenin saldırganlığı ve dinamikliği arttıkça işletmelerin daha fazla girişimci çabalara yoğunlaştıklarını tespit etmişlerdir. (Guth ve Ginsberg 1990: 5–15) Yapılan başka bir çalışmada algılanan çevresel belirsizliklerin, karmaşıklığın ve dinamizmin bir işletmenin girişimcilik başarısı ile pozitif ilişkisinin olduğunu ortaya koymuştur (Dess vd, 1997: 52–73). Bunun yanı sıra yapılan birçok araştırma sonucunda, algılanan çevresel belirsizlik ile girişimcilik arasında pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bir kısım çalışmalarda da Khandwalla'nın (1987) yanı sıra Zahra ve Covin (1995) belirsiz, karmaşık ve agresif rekabet yoğunluğunun yaşandığı çevrede faaliyet gösteren girişimci işletmelerin yüksek düzeyde başarı sergilediklerini ortaya koymuşlardır (Naktiyok, Kök, Bayrak, 2006: 2).

Çevresel faktörlerin girişimcilik üzerinde etkisinin olduğuna ilişkin birçok araştırma bulunmaktadır. Girişimciliğe ilişkin çevresel yaklaşımın temel taşlarını oluşturan bu araştırmalar kapsamında değinilen temel argüman, çevrenin var olan yapısı nedeniyle girişimciliğin faaliyetleri üzerinde etkisi olduğu ve bu etkinin olumlu olabileceği gibi olumsuz yönde de olabileceği ile ilgilidir. Diğer bir ifade ile çevresel faktörler içerisinde yer alan aile, kültür, finansal kaynaklar, yerel iletişimin boyutları, yerel ya da bölgesel olarak uygulanan hükümet politikaları, yetişilen çevre gibi faktörler girişimcilik faaliyetlerini etkilemekte ve girişimcilik için fırsatlar oluşturduğu kadar tehditleri de beraberinde getirmektedir (Lee, Peterson, 2000: 403).

Literatürde yer alan çevresel faktörlerin girişimcilik üzerine etkileri kapsamında yürütülen bu çalışmada, çevresel faktörlerden kültürün, ailenin, eğitimin, politik faktörlerin ve ekonomik faktörlerin kadın girişimciliği üzerine etkileri göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

2.4.3.1 Kültürün etkileri

Çevresel faktörler ve girişimcilik arasındaki ilişkinin incelenmesine dair yürütülen çalışmalar kapsamında sıklıkla ele alınan çevresel faktörün “kültür” olduğunu ifade etmek mümkündür. (Aytaç, 2006: 153). Kültür, toplumsal boyutta ele alındığında her bireyin hayatı üzerinde mutlak etkisi olan bir unsur olarak kabul edilmektedir. Bazı toplumlarda girişimcilik oranlarının yüksek olması ve bazı toplumlarda girişimciliğe ilişkin oranların düşük olması noktasında farkın açıklanması hususunda kültürün önemli bir değişken olduğu bilinmektedir. Vernon-Wortzel ve Wortzel (1997)’ye göre, girişimcilik tartışmalarından kültürün büyük payının olmasının temel sebebi, kültürün girişimcilik yaklaşımları kapsamında bireylerin temel belirleyicisi olmasıdır (Güney, v.d., 2006: 57).

Bir bireyin gelecekteki hayatı üzerinde mutlak etkisi olan kültür, bireyin hayata dair seçimleri üzerinde de etkili olmaktadır. Egemen toplum kültürünün etkisi (Arıkan, 2004: 249) ile bireylerin girişimci ruha sahip olup olmaması da etkilenmektedir.

Kültür, bireylerin sahip olduğu çevrede tüm ilişkilerin ve etkileşimlerin süreçsel olarak en önemli aktörlerinden biridir. Bireylerin çalışmaya, üretmeye, yönetime, örgütlenmeye ilişkin algıları ve tarzları üzerinde güçlü bir etkidir (Tosun,

1990: 145). Bu etkiden dolayı da bireylerin girişimcilik tercihleri üzerinde toplumsal kültürün etkisi bulunmaktadır.

Bu noktada girişimcilik ve kültür arasındaki ilişkiye değinmekte fayda vardır. Morrison tarafından yürütülen araştırmada, toplumsal kültür ile girişimcilik arasındaki bağ incelenmiştir. Araştırmanın temel varsayımı kültür faktörünün, girişimciliğin başlamasına ilişkin güdüler üzerinde etkili olduğu yönündedir. Morrison'a göre, demokratik kültürlerin girişimcilik üzerinde etkisi olumlu yöndedir. Araştırmasının sonuçlarına göre de demokrasinin ve eşitlik ilkesinin toplum tabanına yayıldığı ülkelerde (örneğin; Kuzey Amerika ülkeleri), toplumların girişimciliğe uygun alanlar açtığı ve girişimcilik kültürünü geliştirmeye yönelik olumlu etki yarattığı görülmektedir (Morrison, 2000: 62-66).

Girişimcilik ve kültür arasındaki etkileşimi kültürün alt boyutları kapsamında ele alan araştırmacılar da bulunmaktadır. Güney ve Nurmakhmatuly tarafından yürütülmüş bir araştırmaya göre, girişimciliğin en önemli özelliklerinden biri olarak kabul edilen risk üstlenme ve belirsizlikten daha az kaçınmaya ilişkin özelliklerin, alt kültürlerini oluşturan güç mesafesi unsuru ile ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur (Güney, Nurmakhmatuly, 2007: 71).

2.4.3.2 Ailenin etkisi

Aile, bireylerin temel özelliklerinin şekillendiği eğitim ortamlarından ilki olarak kabul edilmektedir. Bir bireyin içerisine doğduğu ve büyüdüğü ailenin yapısı, bireyin karakterinin ve tutumlarının şekillenmesi üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle de ailenin girişimcilik tutumuna ve girişimcilik özelliklerine de etkisi olduğu görülmektedir.

Bireysel dinamizme sahip olma, özgür emeğe teşvik gibi sosyalist özelliklere sahip modern aile yapılarının, girişimcilerin girişimcilik özellikleri üzerinde etkili olduğuna yönelik sav, TÜSİAD (1987: 37) tarafından yürütülen bir araştırma kapsamında kanıtlanmıştır (TÜSİAD, 1987: 37).

Morrison tarafından yürütülen bir araştırmada ise aile yapısının girişimciliğinin sürdürülebilirliği üzerinde de olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır Morrison (2000: 65-66).

Girişimcilik ve aile arasındaki ilişkiye yönelik olarak aile faktörü kapsamında ele alınması gereken bir diğer önemli nokta, ailede süregelen çocuk yetiştirmeye

yönelik hâkim tutumdur. Çocukluk döneminde bireyler aileden doğrudan etkilenecek tutum, algı, davranış ve alışkanlıklarını şekillendirmektedirler. Bu bireylerin, aile içinde bulunan ve örnek olarak aldıkları aile büyüklerinin çocuk yetiştirmeye yönelik takındıkları tutum ve bu bireylerin sahip oldukları girişimcilik özellikleri ve ailenin çocuğa aşıladığı başarı isteği girişimcilik üzerinde etkili olmaktadır (TÜSİAD, 2002: 52), (Ertübey, 1992: 233). Yine araştırmalar kapsamında, işçi ya da memur ailelerinden gelen bireylerin kariyer seçimlerinde yine aile geleneğini sürdürdükleri görülmektedir. Bu teşhis sosyo-ekonomik koşulların / ailede baskın olan meslek grubunun kariyer tercihi üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir (Bridge, et.al., 1998: 54). Dolayısıyla bu tez kapsamında, ailede girişimci bireylerin baskın olması durumunda, girişimci bireylerin olduğu ailelerde yetişen kişilerin girişimciliğe daha yatkın olduğunu söylemek mümkündür.

2.4.3.3 Eğitimin etkisi

Yürütülen araştırmalar kapsamında eğitim ve girişimcilik arasında organik bir bağ bulunduğuna ilişkin bir değerlendirme yapmak doğru bir yaklaşım olacaktır. Girişimcilik ve eğitim ilişkisi üzerine 29 ülke çapında yürütülen bir araştırmada ülkeler arası girişimcilik farkı incelenmiş ve bu farkın %40 oranında ortaokul göstergesine sahip insanlarda oluştuğu sonucuna varılmıştır (TÜSİAD, 2002: 50).

Girişim sahiplerinin sahip oldukları eğitim düzeyinin hem girişimin başarılı olması hem de girişimin performansı açısından olumlu etkiye sahip olduğu bilinmektedir (OECD, 2003: 131).

Girişimcilik ve eğitim arasındaki organik bağın açıklanması noktasında sıklıkla başvurulan bir kavram “beşeri sermaye” kavramıdır. Beşeri sermaye en temel anlamda, bir kişinin bilgi, beceri, yetenek, kazanabilmek adına yaptığı eğitim harcamalarının tamamına verilen isimdir (Seyidoğlu, 2002: 59). Diğer bir ifade ile bireylerin zaman içerisinde biriktirmeyi başarabildikleri, deneyimler, yetenekler beşeri sermaye olarak adlandırılmaktadır (Özcan, 2011: 107). Bu kapsamda değerlendirildiğinde bireyin sahip olduğu eğitim düzeyi bir anlamda bireyin sahip olduğu beşeri sermaye ile ilişkilidir. Yürütülen araştırmalar kapsamında, beşeri sermayenin artması girişimciliği uyaran ve arttıran bir etken olarak kabul edilmektedir (Cansız, 2013: 21).

2.4.3.4 Politik faktörlerin etkisi

Politika, bireylerin hayatlarında kendi tercihleri olsun ya da olmasın var olan bir etkidir. Politik faktörlerin girişimcilik üzerinde etkisinin olduğunu kanıtlar nitelikte (Arıkan, 2004: 249) birçok araştırmaya literatür kapsamında ulaşmak mümkündür.

Bireylerin yaşadıkları coğrafyalarda süregelen politik tutumlar, yerel ya da bölgesel politikalar, bireylerin seçimleri, tutumları ve davranışları üzerinde etkili olduğu gibi girişimciliğe ilişkin bakış açıları ve girişimcilik tutumları üzerinde de etkilidir (Lee, Peterson, 2002: 403).

Bir bölgede uygulanan politikalar ve bu politikaların yansıması olarak gerçekleştirilen stratejik süreçler doğrudan bireylerin istek ve gereksinimleri ile bu istek ve gereksinimleri karşılayabilme düzeyleri ile ilgilidir. Ayrıca, politik faktörler nedeniyle bireylerin ekonomik tercihleri de etkilenmektedir. Çünkü bir bölge özelinde ya da ülke genelinde yürütülen politikanın ekonomi, kalkınma, sosyal refah gibi birçok farklı değişken üzerinde etkisi bulunmaktadır. Tüm bu etkiler, doğrudan bireylerin tercihleri ve tutumları üzerinde etkili olduğu için bireylerin girişimciliğe ilişkin tutumları üzerinde de etkileri olacaktır.

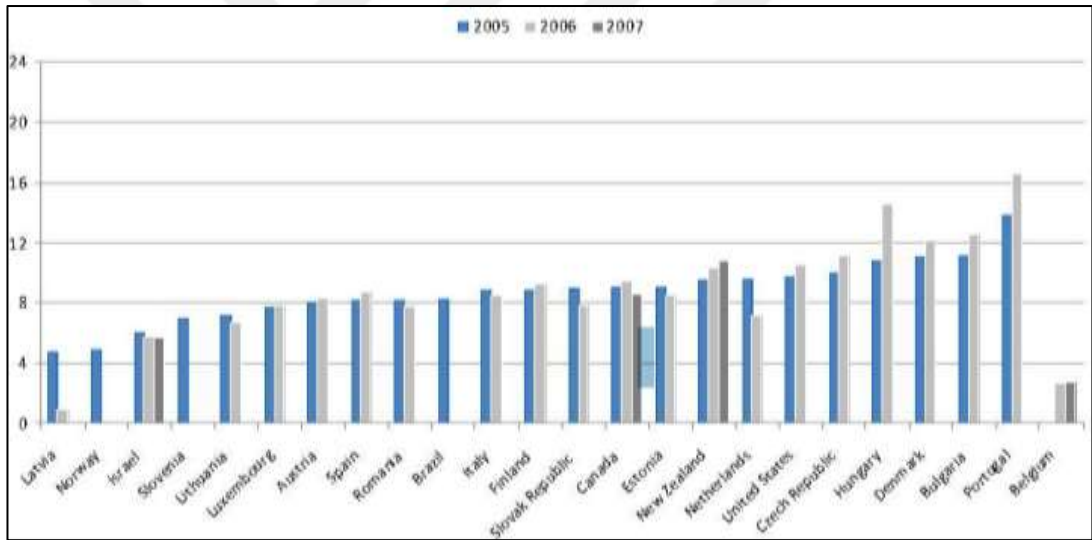
2.4.3.5 Ekonomik faktörlerin etkisi

Girişimcilik, bireyler için bir kariyer tercihidir. Kariyer tercihleri üzerinde sosyo-ekonomik koşullar etkili olmaktadır (Bridge vd., 1998: 58). Bir ülke ekonomisinde var olan makro-ekonomik göstergelerin iyiliği, ekonominin sürdürülebilirliği ve ekonomik kalkınmanın beklentileri karşılıyor olması, ya da diğer bir ifade ile ekonominin kriz içerisinde olmaması girişimcilik üzerinde olumlu etkiye sahip olmaktadır.

İstihdam yaratmak üzere girişimcilik ve ekonomik faktörler arasındaki ilişki incelenirken, ekonomik kriz dönemlerinde kurulan ya da kapatılan girişimlerin oranını incelemek yararlı olacaktır. Bilindiği gibi ekonomik krizler birçok farklı nedenden meydana gelebilmektedir. Ekonomik krizler bir anda ortaya çıkıp, kaybolan olgular değildir. Ekonomik krizin şartlarının oluşmasına zemin hazırlayan ve ekonomik kriz gerçekleşikten sonra da etkilerini devam ettiren uzun bir süreç söz konusudur. Diğer bir ifade ile ekonomik kriz patlak verene kadar

ekonomide olumsuz değişimler yaşanır, makro-ekonomik göstergeler geriler. Aslında ekonomik krizin patlak vermesinden hemen önceki dönemde, ekonomideki kötü gidişat birçok olumsuz etkiyi beraberinde getirir. Bu nedenle ekonomik faktörlerin girişimcilik üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla 1929 Dünya Ekonomik Buhranı’ndan sonra etkileri en derin ve en uzun süreli kriz olarak kabul edilen 2008 Küresel Ekonomik Krizi öncesindeki dönemde istihdam sağlayan girişimlerin kapanma oranları incelenmiştir. 2008 Küresel Ekonomik Krizinin ayak sesleri 2005 yılından itibaren duyulmaya başlanmıştır. 2007 yılında piyasalar giderek kötüleşmiş ve 2008 yılında ABD’de krizin patlak vermesi ile kriz domino etkisi yaratarak tüm dünyaya yayılmıştır.

Aşağıda yer alan şekilde 2005-2007 yılları arasında istihdam sağlayan girişimlerin kapanma oranları yer almaktadır.

Şekil 2.9: 2005-2007 yılları arası girişim kapanma oranları (Coşkun, 2011: 132).

2.4.4 Çevresel Faktörler-Performans İlişkisi

Kültür, aile, eğitim düzeyi, politik faktörler ve ekonomik faktörler olmak üzere detaylandırılan çevresel faktörlerin girişimcilik üzerinde etkisinin olduğunu çalışmanın önceki bölümlerinde açıklamaya çalıştık. Çalışmanın bu başlığında ise çevresel faktörlerin performans üzerinde etkisinin olup olmadığı incelenecektir.

Gerek bireysel, gerekse örgütsel anlamda çevresel faktörler, performans üzerinde etkilidir. Bu alanda yapılan araştırmalara göre bir bireyin dış çevresinde

ortaya çıkan olumsuz gelişmeler, bireyin girişimcilik performansı üzerinde etki sahibidir (Antoncic, Hisrich, 2001: 503). Ancak bu noktada girişimcilerin bireysel performansları üzerinde çevrenin farklı bir etkisinin de olduğunu belirtmek gerekmektedir. Olumsuz evre koşullarında, yüksek düzeyde girişimcilik özelliklerine sahip bireylerin girişimcilik performanslarının da daha alt düzeyde girişimcilik özelliklerine sahip bireylerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani girişimcilik özellikleri ile performans arasında yakın bir ilişki söz konusudur (Thompson, 1999: 285).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA

3.1 Araştırmanın Amacı

Yürütülen araştırmanın amacı, çevresel faktörlerin kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisini ortaya koymaktadır. Bu münasebetle Kastamonu ilindeki kadın girişimciler ile yapılan uygulamalı çalışma kapsamında çevresel olumsuzluk, çevresel belirsizlik ve çevresel çeşitlilik alt boyutları çerçevesinde çevresel faktörlerin kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisinin olup olmadığı incelenmiştir.

3.2 Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi, bireylerin davranışlarını gözlem, deney ve test yolu ile nesnel bir şekilde ölçmeyi ve sayısal veriler ile açıklamayı hedefleyen yöntem tarzıdır (Akman, 2014). Nicel araştırma yöntemi geniş bir kitleye uygulanabilmektedir. İstatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular sayesinde sonuçlar doğrultusunda genellemeler yapılabilmektedir.

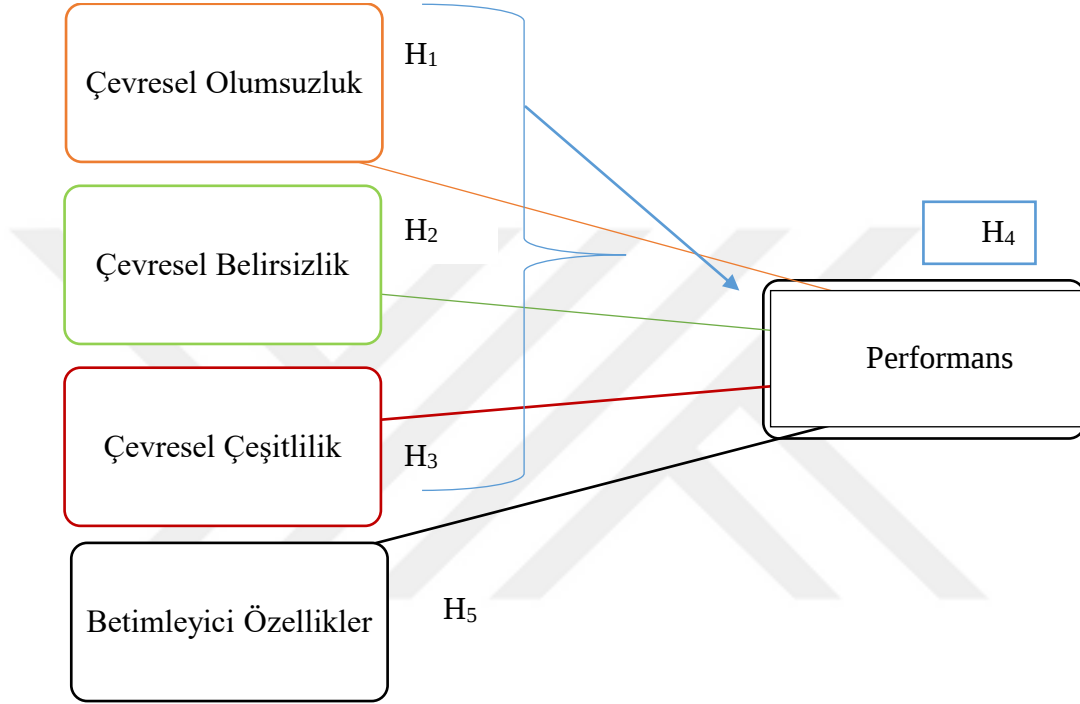
Nicel araştırma modeli kapsamında yürütülen araştırmaların iki temel deseni olduğu kabul edilmektedir. Nicel araştırma desenleri: tarama modelleri ve deneme modelleri olarak sınıflandırılmaktadır (Bilal, 2012).

Nicel araştırma deseni olarak tarama modelleri, mevcut bir durumu var olduğu şekil ile betimlemeyi amaçlayan ve araştırmaya konu olan durum içerisindeki olayları, kişileri ya da grupları var olan koşullar altında tanımlayan modellerdir. Deneme modelleri ise neden ve sonuç ilişkisi belirlemeyi amaçlayan, araştırmacının kontrol edebildiği verilerin üretildiği ve gözlenmek istenilen olayı ve olgunun

araştırmacı tarafından üretilmesi mümkün olan ve hipotezler ile ifade edilebildiği modellerdir (Bilal, 2012).

Yürütülecek bu araştırmada nicel araştırma deseni olarak deneme modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın modeli aşağıdaki gibidir;

Şekil 3.1: Araştırmanın modeli.

3.3 Araştırmanın Ölçekleri

Yürütülen bu çalışmada, subjektif niceliksel performans ölçeği ile paralel nitelikler taşıyan ve Koçyiğit (2010) tarafından test edilmiş toplam sekiz maddeden oluşan “Performans Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan bir diğer ölçek “Çevresel Faktörler Ölçeği”dir (Timuroğlu, 2015). Toplam 13 maddeden oluşan ölçeğin 11 maddesi araştırmaya konu ankette kullanılmıştır.

Timuroğlu’nun çevresel faktör ile ilgili yararlandığı kaynaklar çevresel olumsuzluk boyutuna ilişkin ifadeler Löfsten ve Lindelöf’ün araştırmalarında kullandığı ölçekten (Löfsten ve Lindelöf, 2005: 728); çevresel belirsizlik ve çevresel

çeşitlilik boyutuna ilişkin ifadeler ise Paswan ve arkadaşlarının geliştirdiği ölçekten (Paswan vd., 1998: 139) uyarlanarak kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik analizleri Cronbach Alpha” katsayısının hesaplanması sureti ile gerçekleştirilmiştir. Cronbach Alpha değerinin hesaplanması sonucunda kullanılan ölçeğin güvenilir olup olmadığı sonucuna varılmaktadır. Hesaplanan Cronbach Alpha değerinin yorumlanması sürecinde geçerli olan değer aralıkları aşağıdaki gibidir:

1. $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçümler güvenilir değildir,
2. $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçümler düşük güvenilirliktedir,
3. $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçümler oldukça güvenilirdir,
4. $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçümler yüksek derecede güvenilir bir ölçümdür.

Performans Ölçeğinin ve Çevresel Faktörler Ölçeğinin Cronbach Alpha katsayılarını gösteren tablo aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.2: Ölçeklerin Cronbach Alpha katsayıları.

Ölçek	İfade Sayısı	Cronbach Alpha Değeri
Performans Ölçeği	8	0,641
Çevresel Faktörler Ölçeği	11	0,722

Araştırma ölçeklerinin her ikisinin de Cronbach Alpha değerleri 0,60 ila 0,80 arasında bir değer almıştır. Dolayısıyla araştırmada kullanılan ölçeklerin oldukça güvenilir olduğu sonucuna varmak mümkündür.

3.4 Araştırmanın Sayıltıları ve Sınırlılıkları

Yürütülen araştırmanın sayıltıları aşağıdaki gibidir:

1. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan kadın girişimcilerin, uygulanan anket kapsamında kendilerine yöneltilen soruların cevaplarında bireysel düşüncelerini belirttikleri varsayılmıştır,
2. Araştırmanın kuramsal çerçevesi kapsamında geliştirilen ve ölçeklerden yararlanılarak hazırlanan anket soruları için başvuru kaynakların yeterli olduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

1. Araştırma Kastamonu İlinde faaliyet gösteren kadın girişimciler ile sınırlıdır.
2. Araştırma veri toplama aracı olarak belirlenen anket ile sınırlıdır.
3. Araştırma bulguları araştırma ölçekleri ile sınırlıdır.
4. Araştırma bulguları kapsamında varılan sonuçlar, evren ve örneklem ile sınırlıdır.

3.5 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, kadın girişimciler olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklem grubu ise Kastamonu'daki kadın girişimcilerdir. Kastamonu şehri, Türkiye'deki birçok şehre göre kadın girişimciler açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Bunda söz konusu şehirde geleneksel yaşamın büyük ölçüde korunmuş olması etkili olmuştur. Geleneksel yaşam içinde ortaya koyulan ve daha çok kadınların iştigal alanına giren el sanatlarının icrası ve yöresel yiyeceklerin üretimi gibi geleneksel yaşamla yakından ilgili hususlarda kadınlar ön plana çıkmıştır. Bu çerçevede, Kastamonu'da girişimcilik faaliyetini sürdüren kadın girişimlerden araştırmayı kabul eden 142 kadın girişimci ile anket çalışması yapılmıştır. Veri toplama formlarının doldurulmasından önce kadın girişimlere çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve bu çalışmaya katılmayı isteyip istemedikleri sorulmuştur.

Örneklem büyüklüğü hesaplamasında, ana kütlenin (evrenin) biliniyor olması ya da bilinmiyor olması kapsamında iki farklı formül kullanılmaktadır. Bu çalışma kapsamında ana kütle belirlidir. Kastamonu ilinde faaliyet gösteren toplam 214 kadın girişimci bulunmaktadır. Bu kapsamda, ana kütlenin bilindiği durumlara göre kullanılan örneklem büyüklüğü formülü uygulandığında %95 güven aralığı kapsamında gerekli örneklem büyüklüğü 138 kişi çıkmaktadır. Araştırmanın uygulandığı 142 kadın girişimcinin sayısı örneklem için yeterlidir.

$$X = Z^2(r)(100-r)$$

$$N = \frac{N \times X}{((N-1)E^2 + X)}$$

$$E = \text{Sqrt}[\frac{(N - n)X}{n(N-1)}]$$

Araştırmada kullanılan evren ve örneklem örneklerinin hesaplanmasında Örneklem büyüklüğü formülü yukarıdaki çizelgede verilmiştir.

3.6 Araştırmanın Hipotezleri

Çevresel faktörlerin, kadın girişimcilerin performansları üzerindeki etkisini olumlu (+) ve olumsuz (-) değerleriyle ölçmeyi amaçlayan bu araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H₁ = Çevresel olumsuzluk alt boyutu kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır.

H₂ = Çevresel belirsizlik alt boyutunun kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır.

H₃ = Çevresel çeşitlilik alt boyutunun kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır.

H₄ = Çevresel faktörlerin tüm boyutları ile birlikte kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır.

H₅ = Betimleyici özelliklerin kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır.

Ayrıca, araştırma kapsamında kadın girişimcilerin sahip oldukları betimleyici özelliklerin, performansları üzerinde etkisi olup olmadığı da incelenecektir.

3.7 Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri, araştırma için seçilen ölçekler kapsamında geliştirilen anket (Bkz Ek-1) kapsamında toplanmıştır. Toplanan verilere ilişkin istatistiksel analizler, IBM SPSS 22 paket programından istifade edilerek gerçekleştirilmiştir.

3.8 Araştırmanın Bulguları

Yürütülen araştırma kapsamında öncelikle araştırmaya katılan kadın girişimcilerin betimleyici özelliklerine ilişkin bulgular sunulacaktır. Daha sonra kadın girişimcilerden performans ölçeği kapsamında elde edilen bulgular açıklanacaktır.

3.8.1 Betimleyici İstatistikler

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin betimleyici istatistiksel analizleri kapsamında öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine (yaş, medeni durum, öğrenim durumu ve çekirdek aile büyüklüğü) göre dağılımları incelenmiştir.

Katılımcıların yaşa göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.3. Kadın girişimcilerin yaşa göre dağılımları.

Yaş	N	Yüzde (%)
20 Yaş Altı	0	0
21-30 Yaş	14	9,90
31-40 Yaş	43	30,30
41-50 Yaş	58	40,80
50 Yaş Üstü	27	19,00
Toplam	142	100,00

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %9,9'u 21-30 yaş aralığında, %30,3'ü 31-40 yaş aralığında, %40,8'i 41-50 yaş aralığında ve %19,09 50 yaş üstündedir. Yürütülen araştırmaya katılan kadın girişimcilerden hiçbiri 20 yaşından küçük değildir.

Katılımcıların medeni durumlarına göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.4: Kadın girişimcilerin medeni duruma göre dağılımları.

Medeni Durum	N	Yüzde (%)
Evli	118	83,10
Bekâr	15	10,60
Boşanmış-Ayrı	5	3,50
Dul	4	2,80
Toplam	142	100,00

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %83,10'u evli, %10,6'sı bekâr, %3,5'i eşinden boşanmış ya da ayrı yaşamakta ve %2,8'i duldur. Tablo 3.3'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin büyük bir kısmı evlidir.

Katılımcıların öğrenim durumlarına göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.5: Kadın girişimcilerin öğrenim durumuna göre dağılımları.

Öğrenim Durumu	N	Yüzde (%)
İlköğretim	62	43,70
Lise (Düz-Meslek)	48	33,80
Ön-Lisans	7	4,90
Lisans	22	15,50
Yüksek Lisans - Doktora	3	2,10
Toplam	142	100,00

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %43,70'i ilköğretim mezunudur. Liseden mezun olan kadın girişimci sayısı %33,80'dir. Ön lisans mezunu kadın girişimci sayısı %4,90 iken, lisans mezunu kadın girişimci sayısı %15,50'dir. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin sadece %2,10'u yüksek lisans ya da doktora derecesine sahiptir.

Katılımcıların sahip oldukları çekirdek ailenin büyüklüğüne ilişkin dağılımları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.6: Kadın girişimcilerin çekirdek aile büyüklüğüne göre dağılımları.

Çekirdek Aile Kişi Sayısı	N	Yüzde (%)
3 kişi ve daha az	54	38,00
4-5 kişi	75	52,80
5 kişiden fazla	13	9,20
Toplam	142	100,00

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %38,00'inin çekirdek ailelerinde üç ya da daha az kişi bulunmaktadır. 4 ila 5 kişilik çekirdek aileye sahip olan kadın girişimci sayısı 75'tir. Bu rakam toplam katılımcıların %52,80'ini oluşturmaktadır. 5 kişiden daha fazla kişiye sahip çekirdek aileye sahip kadın girişimcilerin oranı ise %9,20'dir. Bu oranlar kapsamında, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin çoğunluğunun kalabalık çekirdek ailelere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin betimleyici istatistiksel analizleri kapsamında ikinci olarak kadın girişimcilerin çalışma hayatları ve girişimlerine ilişkin özellikleri değerlendirebiliriz. Bu kapsamda kadın girişimcilerin çalışma

deneyimleri, sahip oldukları girişimlerinin sektörü, girişimlerinin çalışan sayısı ve girişimlerinin yasal statülerine ilişkin dağılımlar incelenmiştir. Katılımcıların çalışma deneyimlerine ilişkin dağılımları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.7: Kadın girişimcilerin çalışma deneyimine göre dağılımları.

Çalışma Deneyimi	N	Yüzde (%)
1 yıldan az	1	0,70
1-5 yıl	33	23,20
6-10 yıl	39	27,50
10 yıldan fazla	69	48,60
Toplam	142	100,00

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerden yalnızca 1 tanesinin çalışma deneyimi 1 yıldan daha azdır. Diğer katılımcılar incelendiğinde 1-5 yıl arası çalışma deneyimine sahip kadın girişimcilerin oranının %23,20; 6-10 yıl arası çalışma deneyimine sahip kadın girişimcilerin oranının %27,50 ve 10 yıldan fazla çalışma deneyimine sahip kadın girişimcilerin oranının %48,60 olduğu görülmektedir.

Katılımcıların sahip oldukları girişimlerinin faaliyet gösterdiği sektöre ilişkin dağılımları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.8: Girişimin sektörüne göre dağılım.

Girişimin Sektörü	N	Yüzde (%)
Ticaret	64	45,10
Üretim	2	14,10
Hizmet	11	7,70
El Sanatı	7	4,90
Tarım	1	,70
Ticaret-El Sanatı	17	12,00
Üretim-El Sanatı	8	5,60
Ticaret-Üretim	16	11,30
Ticaret-Hizmet	14	9,90
Üretim-Hizmet	2	1,40
Toplam	142	100,00

Kadın girişimcilerin %64'ü girişimi ticaret sektöründe faaliyet göstermektedir. Girişimi üretim sektöründe faaliyet gösteren kadın girişimci oranı %14,10; hizmet sektöründe faaliyet gösteren kadın girişimci oranı %7,70; el sanatları sektöründe

faaliyet gösteren kadın girişimci oranı %4,90; tarım sektöründe faaliyet gösteren kadın girişimci oranı%1; ticaret ve el sanatları sektörlerinde faaliyet gösteren kadın girişimci oranı %12,00; üretim ve el sanatları sektörlerinde faaliyet gösteren kadın girişimci oranı %5,60 ticaret ve üretim sektörlerinde faaliyet gösteren kadın girişimci oranı %11,30; ticaret ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren kadın girişimci oranı %9,90 ve üretim ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren kadın girişimci oranı ise %1,40'tır.

Katılımcıların, girişimlerdeki çalışan sayılarına göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.9: Girişimde çalışan kişi sayısına göre dağılım.

Çalışan Sayısı	N	Yüzde (%)
5 kişiden az	123	86,60
6-10 kişi	9	6,30
11-20 kişi	6	4,20
20 kişiden fazla	4	2,80
Toplam	142	100,00

5 kişiden az çalışanı olan kadın girişimcilerin oranı %86,60'tır. Girişiminde 6 ila 10 kişi çalışan kadın girişimci oranı %6,30; 11 ila 20 kişi çalışan kadın girişimci oranı %4,20 ve 20 kişiden fazla çalışanı olan kadın girişimci oranı %2,80'dir. Bu oranlar kapsamında, katılımcıların büyük bir oranının mikro işletmelere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Katılımcıların sahip oldukları girişimlerin yasal statüsüne ilişkin olarak verilen cevapların dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.10: Girişimin yasal statüsüne göre dağılım.

Yasal Statü	N	Yüzde (%)
Şahıs Şirketi	117	82,40
Ortaklık	11	7,70
Aile Şirketi	5	3,50
Diğer	9	6,30
Toplam	142	100,00

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %82,40'ının girişiminin yasal statüsü şahıs şirkettir. Ortaklık olarak faaliyet gösteren girişimlerin oranı %7,70 ve aile şirketi olarak faaliyet gösteren girişimlerin oranı ise %3,50'dir. Katılımcıların %6,30'u sahip oldukları girişimlerin yasal statülerini “diğer” olarak tanımlamıştır.

3.8.2 Performans Ölçeğine İlişkin Bulgular

Performansa ilişkin araştırma bulguları kapsamında öncelikle demografik değişkenler açısından katılımcıların sorulan sorulara ilişkin cevapları incelenmiştir. Bu kapsamda, performans ölçeğine ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.11: Performans ölçeğinde yer alan ifadelere ilişkin katılımcı cevapları.

İfade	Ortalama	S.S.
Müşterilerimizin istekleri tam olarak ve zamanında yerine getirilir.	4,7113	0,65861
Müşterilerimiz iş yerimizden oldukça memnun ayrılmaktadır.	4,6901	,46407
Müşteri sayımız her geçen gün artmaktadır.	4,4014	,74434
Rakiplerimize oranla yeni ürünler ortaya çıkarma kabiliyetimiz yüksektir.	4,3310	,72172
Piyasaya sürdüğümüz yeni ürün ve hizmetler müşterilerin beğenisini toplamaktadır.	4,5423	,59099
İş yerimizin karlılığı geçmiş dönemlere göre artmaktadır.	3,9014	1,06064
Müşteri taleplerinde meydana gelen değişikliklere cevap verilebilmektedir.	4,4577	,74969
Yeni hizmet ve pazar fırsatları geliştirebiliyoruz.	3,8380	1,14010
Geçerli Cevap (N = 142) Genel Ortalama = 4,3591		

Tablo 3.10'da yer alan performansa dayalı ifadelerde verilen cevap ortalamaları incelendiğinde, “müşterilerimizin istekleri tam olarak ve zamanında yerine getirilir” ifadesine verilen cevapların ortalamasının en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Cevap ortalaması en düşük olan ifade ise “yeni hizmet ve pazar fırsatları geliştirebiliyoruz” ifadesidir.

Tablo 3.10'da yer alan ifadelere ilişkin genel ortalama 4,3591'dir ve bu kapsamda kadın girişimlerin performansa ilişkin algıları yüksektir.

Performans ve kadın girişimcilerin betimleyici özelliklerinden (i) medeni durum, (ii) yaş, (iii) öğrenim durumu (iv) çekirdek aile büyüklüğü arasında ilişkinin var olup olmadığına yönelik yapılan korelasyon analizi kapsamında elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.12: Performans-medeni durum-yaş-öğrenim durumu-çekirdek aile büyüklüğü.

		Performans	Medeni Durum	Yaş	Öğrenim Durumu	Çekirdek Aile Büyüklüğü
Performans	Pearson Korelasyon	1	,132	-204*	,146	-,004
	Sig (2-tailed)		,118	,015	,082	-,966
	N		142	142	142	142
Medeni Durum	Pearson Korelasyon	,132	1	,030	,061	-,177*
	Sig (2-tailed)	,118		,726	,468	,035
	N	142	142	142	142	142
Yaş	Pearson Korelasyon	-204*	,030	1	-,171*	-,098
	Sig (2-tailed)	,015	,726		,042	,247
	N	142	142	142	142	142
Öğrenim Durumu	Pearson Korelasyon	,146	,061	-,171	1	-,098
	Sig (2-tailed)	,082	,468	,042		,247
	N	142	142	142	142	142
Çekirdek Aile Büyüklüğü	Pearson Korelasyon	-,004	-,177*	-,098	,095	1
	Sig (2-tailed)	-,966	,035	,247	,260	
	N	142	142	142	142	142

* 0,05 düzeyinde (2-tailed) korelasyon anlamlıdır

Tablo 3.11 kapsamında araştırmaya katılan kadın girişimcilerin performansları ile yaş değişkenleri arasında negatif yönlü korelasyon olduğu, medeni durum, öğrenim durumu ve çekirdek aile büyüklüğü ile kadın girişimcilerin performansları arasında korelasyon olmadığı görülmektedir.

Performans ve kadın girişimcilerin betimleyici özelliklerinden (i) çalışma deneyimi (ii) girişimin sektörü, (iii) çalışan sayısı (iv) girişimin yasal statüsü arasında ilişkinin var olup olmadığına yönelik yapılan korelasyon analizi kapsamında elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.13: Performans-çalışma deneyimi-girişimin sektörü-çalışan sayısı-girişimin yasal statüsü.

		Performans	Çalışma Deneyimi	Girişim Sektörü	Çalışan Sayısı	Yasal Statü
Performans	Pearson Korelasyon	1	-,165	-172*	,009	,113
	Sig (2-tailed)		,050	,040	,915	,180
	N	142	142	142	142	142
Çalışma Deneyimi	Pearson Korelasyon	-,165	1	,036	-182*	,129
	Sig (2-tailed)	,050		,669	,030	,125
	N	142	142	142	142	142
Girişim Sektörü	Pearson Korelasyon	,172*	,036	1	-,015	-,126
	Sig (2-tailed)	,040	,669		,856	,136
	N	142	142	142	142	142
Çalışan Sayısı	Pearson Korelasyon	,009	,182*	-,015	1	,299**
	Sig (2-tailed)	,915	,030	,856		,000
	N	142	142	142	142	142
Yasal Statü	Pearson Korelasyon	,113	,129	-,126	,298**	1
	Sig (2-tailed)	,180	,125	,136	,000	
	N	142	142	142	142	142
* 0,05 düzeyinde (2-tailed) korelasyon anlamlıdır						
** 0,01 düzeyinde (2-tailed) korelasyon anlamlıdır						

Tablo 3.12 kapsamında araştırmaya katılan kadın girişimcilerin performansları ile girişimlerinin sektörleri arasında pozitif yönlü korelasyon olduğu, çalışma deneyimi, çalışan sayısı ve girişimin yasal statüsü ile kadın girişimcilerin performansları arasında korelasyon olmadığı görülmektedir.

Araştırmada yer alan betimleyici özelliklerin tamamı ile kadın girişimcilerin performanslarına ilişkin olarak geliştirilen araştırma hipotezi olan “*H₅: Betimleyici özelliklerin kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır*” Hipotezinin testine yönelik olarak bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin açıklanması noktasında matematiksel denklemi ortaya koyan regresyon modelinin incelenmesinde yarar vardır. Oluşturulacak modelde:

- 1) Bağımlı değişken : Performans
- 2) Bağımsız değişken : Betimleyici özelliklerdir.

Bu kapsamda geliştirilen regresyon modeline ilişkin özet tablo 0,05 güven aralığında aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.14: Betimleyici özellikler-performans regresyon modeli.

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahminin Standart Sapması
1	,373	,139	,087	,45468

Tablo 3.13 kapsamında yer alan düzeltilmiş R^2 istatistiği, regresyon modelinin tahmin yüzdesini göstermektedir. Kurulan modelin tahmin yüzdesi %8,7’dir. Modele ilişkin ANOVA tablosu ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.15: Betimleyici özellikler-performans ANOVA tablosu.

Model	R	Df	Ortalama Kare	F	P
Regresyon	4,438	8	,555	2,683	,009
Artık	27,49	133	,207		
Toplam	31,933	141			

Tablo 3.14’de yer alan p değeri $p = 0,009 < 0,05$ olduğu için oluşturulan modelin anlamlı bir model olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla betimleyici özelliklerin kadın girişimcilerin performansı üzerinde pozitif (+) ve negative (-) etkisi vardır. H_5 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 3.16: Betimleyici özellikler-performans katsayı tablosu.

Model	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	P
	B	Standart Hata	Beta		
1 (sabit)	4,353	,266		16,360	,000
Yaş	-0,86	,055	-,162	-1,560	,121
Medeni Durum	,121	,060	,168	2,022	0,45
Çalışma Deneyimi	,044	,039	,107	1,152	,251
Çekirdek Aile Büyüklüğü	-,044	,060	-,077	-,735	,464
Girişim Sektörü	,024	,063	,032	,380	,705
Girişimde Çalışan Sayısı	,034	,012	,226	2,741	,007
Girişimin Statüsü	-,057	,069	-,079	-,826	,410
	,090	,050	,155	1,798	,074

Bağımlı değişken: Performans

3.8.3 Çevresel Faktörler Ölçeğine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcılara yöneltilen ankette yer alan çevresel faktörlere ait bölüme ilişkin ölçekte:

1. Çevresel olumsuzluk alt boyutu

2. Çevresel belirsizlik alt boyutu

3. Çevresel çeşitlilik alt boyut

bulunmaktadır. Bu boyutlara ilişkin sorular ve soruların betimleyici özellikler kapsamında değerlendirilmesi çerçevesinde öncelikle çevresel olumsuzluk alt boyutuna ait sorulara ilişkin bulgular sunulmaktadır.

Tablo 3.17: Çevresel olumsuzluk alt boyut – betimleyici özellikler.

İfade	Ortalama	S.S.
İşletmemiz birçok alanda rekabet etmek durumunda kalmaktadır	4,1127	,79089
Rakip işletmelerin piyasa aktivitelerini önceden kestirmek oldukça zordur	3,5915	,98394
İşletme faaliyet gösterdiği alanda ekonomik engellerle karşılaşmaktadır	4,0986	,83632
Geçerli Cevap (N = 142) Genel Ortalama = 3,9342		

Tablo 3.16’da yer alan çevresel olumsuzluk algısına ilişkin ifadelere verilen cevap ortalamaları incelendiğinde “işletmemiz birçok alanda rekabet etmek durumunda kalmaktadır” ifadesine verilen cevapların ortalamasının en yüksek ve “rakip işletmelerin piyasa aktivitelerini önceden kestirmek oldukça zordur” ifadesine verilen cevapların en düşük değere sahip olduğu görülmektedir. İfadelere ilişkin genel ortalama 3,9342’dir ve “rakip işletmelerin piyasa aktivitelerini önceden kestirmek oldukça zordur” ifadesi haricinde kalan diğer iki ifadeye verilen cevaplar ortalamasının üzerindedir.

Çevresel belirsizlik alt boyutuna ait sorulara ilişkin bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.18: Çevresel belirsizlik alt boyut – betimleyici özellikler.

İfade	Ortalama	S.S.
İşletmemizin faaliyet gösterdiği sektörde ürün-marka bileşenleri birbirinden farklıdır.	3,6690	,96552
İşletmemizin faaliyet gösterdiği sektörde satış stratejileri farklılık göstermektedir.	4,1268	,84936
İşletmemizin faaliyet gösterdiği sektörde reklam ve promosyon stratejileri oldukça farklıdır.	3,9143	1,11553
Geçerli Cevap (N = 142) Genel Ortalama = 3,9033		

Tablo 3.17’de yer alan çevresel belirsizliğe ilişkin ifadelere verilen cevap ortalamaları incelendiğinde “işletmemizin faaliyet gösterdiği sektörde satış stratejileri farklılık göstermektedir” ifadesine verilen cevapların ortalamasının en yüksek ve “işletmemizin faaliyet gösterdiği sektörde ürün-marka bileşenleri birbirinden farklıdır” ifadesine verilen cevapların en düşük değere sahip olduğu görülmektedir. İfadelere ilişkin genel ortalama 3,9033’dır ve “işletmemizin faaliyet gösterdiği sektörde ürün-marka bileşenleri birbirinden farklıdır” ifadesi haricinde kalan diğer iki ifadeye verilen cevaplar ortalamasının üzerindedir.

Çevresel çeşitlilik alt boyutuna ait sorulara ilişkin bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.19: Çevresel çeşitlilik alt boyut – betimleyici özellikler.

İfade	Ortalama	S.S.
İşletmemizin rekabet ettiği işletmelerin satış stratejileri farklılık göstermektedir.	4,0282	,76208
İşletmemizin rekabet ettiği işletmelerin reklam ve promosyon stratejileri oldukça farklıdır.	3,9930	1,10123
İşletmemiz müşterilerinin ürün özellikleri ile ilgili tercihleri farklılık göstermektedir.	4,5352	,54137
İşletmemiz müşterilerinin marka ile ilgili tercihleri farklılık göstermektedir.	4,4155	,74608
İşletmemizin faaliyet içinde bulunduğu sektörde üretim ve hizmet teknolojisi sürekli değişmektedir.	4,2676	,93714
Geçerli Cevap (N = 142) Genel Ortalama = 4,2479		

Tablo 3.18’de yer alan çevresel belirsizliğe ilişkin ifadelere verilen cevap ortalamaları incelendiğinde “İşletmemiz müşterilerinin ürün özellikleri ile ilgili tercihleri farklılık göstermektedir” ifadesine verilen cevapların ortalamasının en yüksek ve “İşletmemizin rekabet ettiği işletmelerin reklam ve promosyon stratejileri oldukça farklıdır” ifadesine verilen cevapların en düşük değere sahip olduğu görülmektedir. İfadelere ilişkin genel ortalama 4,2479’dur. “İşletmemiz müşterilerin ürün özellikleri ile ilgili tercihleri farklılık göstermektedir” ifadesi, “işletmemiz müşterilerinin marka ile ilgili tercihleri farklılık göstermektedir” ifadesi ve “işletmemizin faaliyet içinde bulunduğu sektörde üretim ve hizmet teknolojisi sürekli değişmektedir” ifadesi genel ortalamasının üzerinde bir ortalama sahiptir.

3.8.4 Çevresel Faktörler ve Performans Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında kurulan kadın girişimcilerin performansları ve çevresel faktörlerin bu performanslar üzerinde etkisinin olup olmadığını test etmeye yönelik olarak kurulan araştırma hipotezlerinin test edilmesi kapsamında öncelikle araştırmanın birinci hipotezi olan:

“ H_1 = Çevresel olumsuzluk alt boyutunun kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır”

hipotezine yönelik testler yapılmıştır.

Çevresel olumsuzluğu bağımsız değişken ve performansın bağımlı değişken alınması ile kurulan regresyon modeli aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.20: Çevresel olumsuzluk-performans regresyon modeli.

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahminin Standart Sapması
1	,068	,005	-,003	,47650

Regresyon modeli kapsamında çevresel olumsuzluk ve performans arasındaki ilişkiye yönelik ANOVA tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.21: Çevresel olumsuzluk-performans ANOVA tablosu.

Model	R	df	Ortalama Kare	F	p
Regresyon	,146	1	,146	,642	,424
Artık	31,787	140	,227		
Toplam	31,933	141			

Tablo 3.20’de yer alan p değeri $p = 0,424 > 0,05$ olduğu için oluşturulan modelin anlamlı bir model olmadığını söylemek mümkündür.

Tablo 3.22: Çevresel olumsuzluk-performans katsayı tablosu.

Model	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	p
	B	Standart Hata	Beta		
1 (sabit)	4,557	,250		18,213	
Çevresel Olumsuzluk	-0,50	,063	-0,68	-,801	,424

Bağımlı değişken: performans

Tablo 3.20 ve Tablo 3.21’de yer alan veriler kapsamında çevresel olumsuzluğun kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisi yoktur. Dolayısıyla H_1 hipotezi ret edilmektedir.

Araştırma hipotezlerinin test edilmesi kapsamında öncelikle araştırmanın ikinci hipotezi olan:

“ $H_2 = \text{Çevresel belirsizlik alt boyutunun kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır}$ ”

hipotezine yönelik testler yapılmıştır.

Çevresel belirsizlik bağımsız değişken ve performansın bağımlı değişken alınması ile kurulan regresyon modeli aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.23: Çevresel belirsizlik-performans regresyon modeli.

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahminin Standart Sapması
1	,249	,062	,055	,46254

Regresyon modeli kapsamında çevresel belirsizlik ve performans arasındaki ilişkiye yönelik Anova tablosu aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.24: Çevresel belirsizlik-performans ANOVA tablosu.

Model	R	df	Ortalama Kare	F	P
Regresyon	1,981	1	1,981	9,258	,003
Artık	29,952	140	,214		
Toplam	31,933	141			

Tablo 3.23’de yer alan p değeri $p = 0,003 < 0,05$ olduğu için oluşturulan modelin anlamlı bir model olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.25: Çevresel belirsizlik-performans katsayı tablosu.

Model	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	p
	B	Standart Hata	Beta		
1 (sabit)	3,694	,222		16,624	
Çevresel Belirsizlik	,171	,056	,249	3,043	,003

Bağımlı değişken: performans

Çevresel belirsizliğin kadın girişimcilerin performansları üzerinde negatif (-) etkisi vardır. Dolayısıyla H₂ hipotezi kabul edilmektedir.

Araştırma hipotezlerinin test edilmesi kapsamında öncelikle araştırmanın üçüncü hipotezi olan;

“H₃ = Çevresel çeşitlilik alt boyutunun kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır”

hipotezine yönelik testler yapılmıştır.

Çevresel çeşitlilik bağımsız değişken ve performansın bağımlı değişken alınması ile kurulan regresyon modeli aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.26: Çevresel çeşitlilik-performans regresyon modeli.

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahminin Standart Sapması
1	,388	,150	,144	,44026

Regresyon modeli kapsamında çevresel çeşitlilik ve performans arasındaki ilişkiye yönelik ANOVA tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.27: Çevresel çeşitlilik-performans ANOVA tablosu.

Model	R	df	Ortalama Kare	F	P
Regresyon	4,797	1	4,797	24,752	,000
Artık	27,136	140	,194		
Toplam	31,933	141			

Tablo 3.26’da yer alan p değeri $p = 0,000 < 0,05$ olduğu için oluşturulan modelin anlamlı bir model olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.28: Çevresel çeşitlilik-performans katsayı tablosu.

Model	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	p
	B	Standart Hata	Beta		
1 (sabit)	2,856	,304		9,383	
Çevresel Çeşitlilik	,354	,071	,388	4,975	,000

Bağımlı değişken: performans

Çevresel çeşitliliğin kadın girişimcilerin performansları üzerinde pozitif (+) yada negatif (-) etkisi vardır. Dolayısıyla H₃ hipotezi kabul edilmektedir.

Araştırma hipotezlerinin test edilmesi kapsamında öncelikle araştırmanın dördüncü hipotezi olan:

“H₄ = Çevresel faktörlerin tüm boyutları kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır”

hipotezine yönelik testler yapılmıştır.

Çevresel faktörlerin tüm boyutlarının bağımsız değişken ve performansın bağımlı değişken alınması ile kurulan regresyon modeli aşağıdaki gibidir;

Tablo 3.29: Çevresel faktörlerin tüm boyutları-performans regresyon modeli.

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahminin Standart Sapması
1	,332	,110	,104	,45049

Regresyon modeli kapsamında çevresel çeşitlilik ve performans arasındaki ilişkiye yönelik ANOVA tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.30: Çevresel faktörlerin tüm boyutları ANOVA tablosu.

Model	R	Df	Ortalama Kare	F	P
Regresyon	3,522	1	3,522	17,354	,000
Artık	28,411	140	,203		
Toplam	31,933	141			

Tablo 3.29’da yer alan p değeri $p = 0,000 < 0,05$ olduğu için oluşturulan modelin anlamlı bir model olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.31: Çevresel faktörlerinin tüm boyutları-performans katsayı tablosu.

Model	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	p
	B	Standart Hata	Beta		
1 (sabit)	3,183	,285		11,170	
Çevresel Faktörlerin Tüm Boyutları	,275	,066	,332	4,166	0,000

Bağımlı değişken: performans

Çevresel faktörlerin tüm boyutlarının kadın girişimcilerin performansları üzerinde pozitif (+) etkisi vardır. Dolayısıyla H₄ hipotezi kabul edilmektedir.

Bu noktaya kadar yapılan araştırma hipotezlerine yönelik testlerin ve sonuçlarının özeti aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.32: Araştırma hipotezlerinin test sonuçlarının özeti.

Hipotez	Kabul / Ret Durumu
H ₁ = Çevresel olumsuzluk alt boyutunun kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır.	X
H ₂ = Çevresel belirsizlik alt boyutunun kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır.	√
H ₃ = Çevresel çeşitlilik alt boyutunun kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır.	√
H ₄ = Çevresel faktörlerin tüm boyutları ile birlikte kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır.	√
H ₅ = Betimleyici özelliklerin kadın girişimcilerin performansı üzerinde etkisi vardır.	√

Araştırmanın birinci hipotezi olan ve çevresel faktörlerin çevresel olumsuzluk alt boyutunun kadın girişimcilerin performansları arasındaki ilişkinin kurulmasına yönelik olan hipotez ret edilmiştir. Bu kapsamda çevresel olumsuzluk alt boyutunun kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisi olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın ikinci hipotezi çevresel belirsizlik ile kadın girişimcilerin performansları arasındaki ilişkinin kurulmasına yöneliktir. Yürütülen analizler kapsamında, çevresel belirsizliğin kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur. Çevresel belirsizlik, kadın girişimcilerin performansları üzerinde negatif yönlü anlamlı etkiye sahiptir.

Araştırmanın üçüncü hipotezi çevresel çeşitlilik ile kadın girişimcilerin performansları arasındaki ilişkinin kurulmasına yöneliktir. Rekabet edilen diğer girişimcilerin satış stratejilerinin farklılaşması ve piyasadaki müşterilerin marka tercihlerinin farklılaşması gibi faktörlere sahip olan bu alt boyut, kadın girişimcilerin performansları üzerinde pozitif veya negatif yönlü etkilidir.

Çevresel faktörler tüm alt boyutları ile birlikte kümülatif bir çerçevede ele alındığında araştırmanın iki değişkeni arasında (performans-çevre) anlamlı pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Araştırmanın son hipotezi, kadın girişimcilerin sahip oldukları betimleyici özellikler ile kadın girişimcilerin performansları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yöneliktir. Bu kapsamda, kadın girişimcilerin bazı betimleyici özelliklerinin (örneğin yaş) performans üzerinde negatif yönlü bir etkisi olduğu, bazı betimleyici özelliklerin (örneğin girişimin sektörü) pozitif yönde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Genel anlamda değerlendirildiğinde betimleyici özellikler, kadın girişimcilerin performansları üzerinde pozitif ve negatif yönlü etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşen dünyada girişimciliğin ve girişimcilerin toplumsal refah düzeyinin arttırılması, gelir dağılımının adil hale getirilmesi ve ekonomik gelişme ile büyümenin sürdürülebilir kılınması noktasında ciddi bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Girişimcilerin sayısındaki artış, ülkelerin ekonomik anlamda gelişmeleri üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Girişimcilik, kadın işgücünün de ekonomiye katma değer sağlamasına önemli derecede katkıda bulunmaktadır. Ekonomik özgürlüğünü kazanan kadınların sosyal yönden de gelişimleri ivme kazanmaktadır. Kadınların kendi işlerini kurmaları, geliştirmeleri, önlerindeki engellerin kaldırılması ve kadın işletme sahipleri için eşit çalışma koşullarının oluşturulması güçlü bir girişimcilik sektörü açısından hayati önem taşımaktadır.

Kadın girişimcilerin, gerek iş yaşamının olağan zorluklarına ve gerekse kadın olmaktan kaynaklanan sorunlara karşı hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Yeni iş sahaları oluşturarak ekonomiye dinamiklik kazandırma potansiyeline sahip olan kadın girişimcilerin, bu zorluklarla ve sorunlarla daha etkin baş edebilmeleri, onlar hakkında daha ayrıntılı analizler yapma gereğini ortaya çıkarmaktadır. İş hayatındaki ve iş hayatına yeni atılacak kadınlar için oluşturulacak strateji ve politikalara kaynak oluşturmak ve daha sonraki çalışmalara katkı sağlamak amacıyla güncel ve önemli bir veri kaynağı oluşturmak gerekmektedir.

Bu kapsamda yürütülen araştırmada, Kastamonu ili temel alınarak kadın girişimciler ve kadın girişimciliği konusu ele alınmış, bu suretle kadın girişimciliği üzerinde etki sahibi olan çevresel faktörlerin neler olduğu incelenmiştir. Diğer yandan çevresel faktörlerin kadın girişimcilerin performansları üzerindeki etkisi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda Kastamonu ilindeki kadın girişimciler üzerinde yürütülen araştırma kapsamında ilk olarak işletme sahibi kadınları betimleyen özellikler tespit edilmiştir. Takiben kadın işletmecilerin performansları üzerinde etki sahibi çevresel faktörler üç temel alt boyut şeklinde ele alınmıştır. Bunlar; çevresel olumsuzluk, çevresel belirsizlik ve çevresel çeşitliliklerdir.

Yapılan analizler neticesinde ortaya çıkan sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda şekillenen görüş ve öneriler aşağıdaki gibidir:

1. Kadın girişimcilerin betimleyici özellikleri ile performansları arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda kadın girişimcilerin yaşlarının ve faaliyet gösterdikleri sektörlerin performansları üzerinde etkisi olduğu ancak medeni durum, öğrenim durumu, çekirdek aile büyüklüğü, çalışma deneyimi, işletmelerdeki çalışan sayısı ve girişimin yasal statüsüne göre dağılım gibi betimleyici özelliklerin kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisinin olmadığı kurulan doğrusal regresyon modeli kapsamında belirlenmiş ve doğrulanmıştır.

Kadın girişimcilerin ağırlıklı olarak 41-50, ikinci olarak da 31-40 yaş aralığında bulunduğu görülmüştür. Kadın girişimcilerin performansları arasında negatif yönlü bir korelasyon olduğu, yani kadın girişimcilerin yaşları arttıkça performanslarının düştüğü sonucuna varılmıştır. Ayrıca sektörel anlamda kadın girişimcilerin %45.10'unun ticaret ile ilgilendiği, %14.10'unun da üretim sektöründe bulunduğu saptanmış, bu suretle kadın girişimcilerin faaliyet gösterdikleri sektörler ile performansları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerin kişisel özellikleri itibarıyla %83.10'unun evli olduğu, %62'sinin ilköğretim düzeyinde eğitim aldığı ve %52.80'inin 4 ila 5 kişilik bir ailede yaşadığı belirlenmiştir. %48.60 oranıyla çoğunluğun 10 yıldan fazla zamandır işletme sahibi olduğu, işletmelerinde % 86.60'lık oranda 5 kişiden az çalışan bulunduğu ve bu işletmelerin % 82.40'ının şahıs işletmesi şeklinde işletildikleri tespit edilmiştir.

Bu veriler ışığında, kadınların girişimci olabilme potansiyellerine ancak orta yaş ve üzeri aralığında sahip olabildikleri ortaya konulmuştur. Kadın girişimcilerin önemli bir oranının ilk ve orta öğretim düzeyi gibi kendi işlerinde profesyonelleşemeyecek kadar düşük eğitim seviyesine sahip oldukları görülmüştür. Evli olmanın girişimciliğe bir engel olmadığı hatta evli kadınların bekâr kadınlara göre iş hayatına girme konusunda daha aktif oldukları elde edilen bulgular arasındadır. Kadın girişimcilerin daha çok kendi sermaye birikimleri ile işletmelerini kurdukları, bunun yanı sıra işletmelerini kurma konusunda ailelerinde de destek alabildikleri görülmektedir. Kadın girişimcilerin işletmelerini uzun yıllardır ve şahıs işletmeleri şeklinde işletmekte oldukları ortaya koyulan bulgular arasındadır. Ayrıca çoğu işletmenin çalışan sayısının 5 kişiden az olduğunu, dolayısıyla Kastamonu

ilinde kadın işletmelerinin ağırlıklı olarak küçük ölçekli işletme şeklinde yapıldığını ifade etmek mümkündür.

Bu bulgular şunu açıkça göstermektedir ki ailelerin kadınlara güvenmesi, onlara girişimcilik ruhunu aşılama ve genç kızların girişimciliğe özendirilmesi kadınların girişimciliğe yönelmesi hususunda ciddi bir öneme sahiptir. Yine bu doğrultuda girişimci kadınların çocuklarını güven duyarak bırakabilecekleri ortamların oluşturulması, çocuk bakımı olanaklarının geliştirilmesi ve ev işlerinin sadece kadının görevi olmaktan çıkarılması gibi çalışmalar işletme sahibi kadınların çalışma şartlarını ve performanslarını hiç şüphe yok ki olumlu yönde etkileyecektir.

2. Araştırmada çevresel faktörler tüm boyutları ile ele alınarak kadın girişimcilerin performansları ile ilişkilendirilmiştir. Bu analizler kapsamında yukarıda belirtilen üç alt boyut çerçevesinde çevresel faktörlerin Kastamonu ilinde bulunan kadın girişimcilerin performansları üzerindeki etkisinin tek yönlü olmadığı, yani ayrıntılarına aşağıda temas edileceği üzere kadın girişimcilerin performanslarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebildiği tespit edilmiştir.

3. Çevresel olumsuzluk alt boyutu, yani girişimin farklı alanlarda rekabet etme zorunda kalması, rakip girişimlerin piyasaya ilişkin olası faaliyetlerinin tahmin edilmesi konusundaki zorluk ve girişimin var olan faaliyet alanında karşılaştığı engeller kadın girişimcilerin performansı üzerinde ciddi bir etki yaratmamaktadır. Zira çalışma sonucu elde edilen bulgular çerçevesinde Kastamonu ilindeki kadın işletmecilerin çalıştıkları sektörde rakip işletmelerle rekabet etmek durumunda kaldıkları, ancak rakip işletmelerin piyasa faaliyetlerini önceden tahmin edebildikleri ve çalışma programlarını buna göre yönlendirebildikleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte kadın girişimcilerin sahip oldukları işletmeler faaliyet gösterdikleri alanda muhtelif ekonomik engellerle karşılaşmaktadır.

Kadınların kendi işlerini kurmaları ve geliştirmeleri çalışma hayatlarındaki engellerin kaldırılması ve kadın işletme sahipleri için eşit bir rekabet ortamı yaratılması güçlü bir girişimcilik sektörü açısından hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle girişimci kadınlara gerekli çalışma altyapısı ve imkânları tanınmalıdır. Kadın işletme sahipleri girişimcilik faaliyetlerinde yeni alanlar yaratmakta ve bilgiye dayalı ekonominin önemli oyuncularına olma potansiyelini taşımaktadırlar. Sonuç olarak kadınlar farklı iş kollarında daha fazla rol alarak ve girişimci yönlerini geliştirerek ülke içindeki bölgesel ekonomik farklılıkların ortadan kalkmasına katkıda

bulunabilmektedirler. Bu nedenle kadın girişimciliğinin gelişmesi ve yaygınlaştırılması için gerek devlete gerekse Kastamonu Kadın Derneği gibi sivil toplum kuruluşlarına ve üniversitelere önemli görevler düşmektedir. Bu bağlamda söz konusu kurum ve kuruluşların kadın girişimciliğini desteklemek hususunda görev ve sorumluluk almaktan çekinmemeleri önerilmektedir.

4. Çevresel belirsizlik alt boyutunun, yani girişimin faaliyette bulunduğu sektördeki ürün veya marka bileşenlerinin birbirlerinden farklı olmasının ve girişimin faaliyet gösterdiği sektörde satış ve tutundurma stratejilerinin farklılaşmasının kadın girişimcilerin performansı üzerinde negatif etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çerçevede kadın girişimcilerin işletmelerinde ürün-marka bileşenleri ile reklam ve promosyon stratejilerinin birbirinden farklı olmadığı, ancak faaliyet gösterdikleri sektörlerde farklı satış stratejileri uyguladıkları görülmüştür. Netice itibarıyla ürün ve hizmetlerin pazarlanması ve piyasaya sunulması aşamasında pazarda tanınmamış olmak kadın işletmeciler için potansiyel müşterilere ulaşmak hususunda ciddi bir sorun yaratmaktadır.

Elde edilen bulgular ışığında bahsi geçen sorunların üstesinden gelebilmek için gerek devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları gerekse özel sektör tarafından kadın girişimcilere reklam ve pazarlama desteği verilmesi önem arz etmektedir. Kadın girişimcilerin işe başlamadan önce faaliyet gösterecekleri sektörde ücretli çalışan olarak tecrübe edinmelerinin temini ve işe başladıktan sonra da işletmelerinde üretilen ürünlerin ilgili firmalara tanıtımının sağlanması bu konuda önerilebilecek başlıca faaliyetler arasında yer almaktadır.

5. Çevresel çeşitlilik alt boyutunun, yani girişimin rekabet ettiği girişimlerin farklı satış stratejileri uygulamasının, girişimin müşterilerinin marka tercihlerinin farklılaşmasının ve girişimin içerisinde bulunduğu sektörde üretim ve hizmet teknolojisinin sürekli olarak değişmesinin kadın girişimcilerin performansları üzerinde etkisinin pozitif veya negatif yönlü olabildiği sonucuna varılmıştır. Kadın işletmecilerin sektördeki rakiplerinin satış stratejileri farklılık, reklam ve promosyon stratejileri ise benzerlik göstermektedir. Kadın girişimcilerin işletmelerindeki müşterilerin ürün özellikleri ve marka ile ilgili tercihlerinde de farklılık görülmektedir. Kadınların sahip oldukları işletmelerde üretim ve hizmet teknolojileri sürekli bir değişim içindedir.

Bu kapsamda kadın girişimcilerin işletmelerini büyütme ve ekonomiye daha fazla katkı sağlamalarını temin etmek üzere eğitim seviyelerini artırmaları ve profesyonel bir donanıma sahip olmaları gerekmektedir. Bu hususta ortaya konulabilecek başlıca öneri kadın girişimcilerin “toplam kalite yönetimi” ile yeni üretim ve hizmet teknolojileri konusunda eğitilmeleri, kalite standartlarının yakalanması hususunda daha bilinçli ve duyarlı olmalarının sağlanması olacaktır. Bu durum işletmelerin başarılı olmasına ve büyümesine ciddi derecede katkı sağlayacaktır. Dünyadaki sektörel gelişmelerin takip edilerek kadın girişimcilere söz konusu gelişmelerle ilgili seminerlerin verilmesi de bu eğitim etkinliğinin bir parçasını teşkil etmelidir. Bunun için destek verebilecek kurum ve kuruluşlar, iş hayatında yönetsel ve teknik anlamda tecrübe eksikliği yaşayan kadın girişimcilere teknik desteğin yanı sıra planlama ve organizasyon yapıları konusunda da yardımcı olmalıdırlar. Kadın girişimciliğini özendirme ve eğitimi programları hususunda, kadın girişimcilere pazarlama, muhasebe, finansman, iletişim gibi alanlarda eğitimler verilmesi ve rehberlik edilmesi de önem arz etmektedir. Kadın girişimcilerin eğitimlerine ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayacak sosyal ve kültürel faaliyetlerin desteklenmesi de kadın girişimciliğinin hak ettiği yerlere gelmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

6. Kastamonu ilindeki kadın girişimciler üzerinde yürütülen araştırmamızın sonuçlarının daha iyi anlaşılabilmesi için kadın girişimciliği, çevresel faktörler ve performans unsurları çerçevesinde araştırmamız ile benzer nitelikteki bazı araştırma sonuçlarının karşılaştırılmasında da fayda görülmüştür. Örnek olarak sunulabilecek birkaç akademik araştırmaya ilişkin değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır:

Konya ilindeki kadın girişimcilerin girişimcilik özellikleri başta olmak üzere, kadın girişimcilerin genel olarak sahip oldukları profilin belirlenmesi amacıyla liderlik ve motivasyona yönelik özelliklerinin incelendiği ve kadın girişimcilerin karşı karşıya kaldıkları sorunların ve bu sorunların çözümüne yönelik etki sahibi faktörlerin belirlenmeye çalışıldığı (Şahin, 2006) tarafından yürütülen araştırmada varılan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Konya ilindeki kadın girişimcilerin “kariyer girişimcisi” olarak sınıflandırılan girişimci türüne ait oldukları, kadın girişimcilerin iş yerlerini kurma sürecinde bir takım kaygılar taşıdıkları, özellikle girişim sermayesi hususunda sıkıntı yaşadıkları ve kadın olarak kendilerine yüklenen rollerden kaynaklı içsel çatışma durumları ile

karşı karşıya kaldıkları sonucuna varılmıştır. Kadın girişimciler ihtiyaçlarını karşılamak, ekonomik bağımsızlık kazanmak ve mesleklerini sürdürebilmek amacıyla girişimciliğe yönelmektedirler. Bu nedenler kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerini bir zorunluluktan kaynaklanarak yaptıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Şahin tarafından yürütülen araştırma ile tarafımızca yürütülen araştırma arasında organik olarak kurulabilecek temel ilişki, araştırmamızda ele alınan çevresel faktörler kategorisinde değerlendirilebilecek değişkenin, Şahin tarafından kullanılan ve kadın girişimcilere toplumun yüklediği “roller değişkeni”nden ileri gelmektedir (Şahin, 2006). Kadın girişimcilerin anne olmak ve eş olmak, ev işlerini sürdürmek gibi toplumsal rolleri kadın girişimciler üzerinde baskı yaratmakta ve kadın girişimciler içsel bir çatışma hali ile karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla bu noktada “toplumsal rol baskısı”nın da kadın girişimcilerin performansı üzerinde etki sahibi olduğunu söylemek doğru bir yaklaşım olacaktır.

Kadın girişimciliği üzerine yürütülen bir diğer çalışma Öztürk (2016) tarafından yapılmıştır. Bu çalışma kadın girişimcilerin demografik özelliklerini, girişimciliğe yönelme nedenlerini, girişimlerini kurarken ve faaliyetlerini sürdürürken karşılaştıkları zorlukları ve kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerilerini ortaya koymaya yöneliktir. Bu kapsamda kadın girişimcilik ile ilgili olarak varılan sonuçlar şu şekildedir:

Ekonomik bağımsızlık ve kendi işini yürütme isteği kadın girişimcilerin en temel girişim kurma nedenleri arasında yer almaktadır. Kadın girişimciler için bürokratik işlemlerin ve süreçlerin yoğunluğu ve borç/vergi ödemelerini gerçekleştirmek gibi gereklilikler karşılaşılan belli başlı sorunlar arasında yer almaktadır. Bir anlamda devlet ve devlet ile ilişkili olan kurumların vergi ödemeleri konusundaki dış çevre baskısı kadın girişimciler açısından bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Bu noktada kadın girişimcilerin var oldukları çevrenin en önemli dış çevre aktörlerinden biri devlet ve devlete dair vergi ödemeleri gibi bürokratik süreçlerdir.

Bu sonuç, kadın girişimcilerin performansları ile çevresel faktörler arasında doğrudan ilişkili olduğuna dair araştırma sonucumuz ile paralellik arz etmektedir.

Yukarıda sonuçlarını ve tez çalışmamızla benzer ve farklı yönlerini vurguladığımız iki örnek çalışma çerçevesinde gerek yerel çerçevede, gerek ülke

temelinde kadın girişimciliği ile çevresel koşullar ve performans arasındaki etkileşime yönelik şu önerilerde bulunmak mümkündür:

Girişimcilik konusunda başarılı olabilmek için kadının ekonomik özgürlüğüne kavuşmuş bir birey olması önem arz etmektedir. Bu bağlamda kadın girişimciliğinin devlet tarafından desteklenmesi, bu konunun bir devlet politikası olarak ele alınması bu çerçevede kadın girişimcilerin önüne çıkan bürokratik engellerin kaldırılması, örnek olarak vergi ve Sosyal Güvenlik Kurumu ödemeleri yükünün azaltılması gibi hususlar önem arz etmektedir. Devlet teşviklerinin artırılması ve kadınlara mümkün olduğu kadar pozitif ayrımcılık yapılması ülke nüfusunun yarısını oluşturan ve atıl durumda bulunan kadınların da ekonomiye katkı sağlamalarına neden olacaktır. Yerel yönetimlerde bulunan tüm kurum ve kuruluşların (Belediye, Meslek Odaları, Bankalar, Organize Bölge Müdürlükleri, Sivil Toplum Kuruluşları, Basın ve Yayın Organları, Milli Eğitim Müdürlüğü-özellikle Teknik Liseler-, KOSGEB) bu alanda ciddi çalışmalar yaparak, işbirliği içinde kadın girişimciliğini özendirmeye ve teşvik etmeye yönelik “kurum politika ve stratejileri”ni güçlendirmeleri gerekmektedir. Finans kuruluşları tarafından kefilsiz kredi desteği sağlanması ve kadınlara yönelik kredi paketleri hazırlanması, kadın girişimcilere yönelik hibe ve destek programlarının artırılması, ücretsiz danışmanlık hizmeti ve proje desteği verilmesi, ticaret odalarında ve borsalarda görev alan kadın sayısının artırılması da bu konuda belirtilebilecek öneriler arasında yer almaktadır.

Kadınlara uygun çalışma koşulları sunmak ve kadın girişimciliğinin yolunu açmak için çocuk ve yaşlı bakımevlerinin açılması, kadınların birbirlerini destekleyebilmeleri için siyasi ve sosyal iletişim ağlarının oluşturulması, kadın girişimcilerin örgütlenme konusunda bilgilendirilmeleri yerel kadın işletmelerine olduğu kadar büyük çaplı kadın girişimlerine de ciddi bir katkı sağlayacaktır. Kadın girişimcilere rehber olacak başarılı rol modellerin başarı hikâyelerinin medyada olabildiğince yer alması, örnek kadın girişimci projelerinin basında duyurulması, kadınların işlettiği iş yerlerinin reklam ve tanıtım faaliyetlerinin yerel yönetimler tarafından desteklenmesi de çevresel faktörler bağlamında kadın girişimciler ile işletmelerinin performanslarını artıracak başlıca öneriler arasında bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ağca, V., Kandemir, T. (2008), Aile İşletmelerinde İç Girişimcilik Finansal Performans İlişkisi: Afyonkarahisar’da Bir Araştırma, *Sosyal Bilimler Dergisi*, X(3), 210-230.
- Ahmadov, F., Orhan, S. (2006). Turizmde Yeni Boyut Yaşlı Bakım Hizmetlerine Yönelik Girişim Modelleri. III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Akal, Z. (1992). *İşletmelerde Performans Ölçüm ve Denetimi*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No: 473.
- Akkoç İ., Çalışkan A. ve Turunç Ö. (2012). “Gelişim Rasyonel Alt Kültürlerinin Girişimci Davranışa Etkisi: Algılanan Çevresel Belirsizliğin Aracılık Rolü”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4): 65-83
- Akman, G.N. (2014). “Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri”, T.C. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Bilimsel Araştırma Yöntemleri Dersi, Proje Ödevi.
- Akşit, F. (2006). Performans Değerlendirmeye İlişkin Öğretmen Görüşleri (Bigadiç İlköğretim Öğretmenleri Örneği) *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 2, 76-101.
- Aldrich, H., (1999). *Organizations Evolving*. London: Sage
- Antoncic, B., Hisrich, R.D. (2001). Intrapreneurship: Construct Refinement and Cross-Cultural Validation, *Journal of Business Venturing*, 16, 497-527.
- Apak, S., Taşçıyan, K.H. ve Aksoy, M. (2010). *Girişimcilik ve Sermaye Tedarik Yöntemleri*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Arat, N. (1993). *Türkiye’de Kadın Girişimcilik*, Yayın No: 7, Ankara: TES-AR Yayınları.
- Arıkan, S. (2004). *Girişimcilik*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Arslan, K. (2002). Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, 1-11.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif, *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 139-159.
- Baltacı, N. Ö. (2011). “Kadınları Güçlendirme Mekanizması Olarak Mikro kredi”, T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara
- Barutçugil, İ. (2002). *Performans Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Barutçugil, İ. (2004). *Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: Free Press.
- Bayraktaroğlu, S. Kutanis, Ö, R. (2002) Öğrenen Kamu Örgütlerine *Doğru Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (3)
- Bedük, A. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12), 106-117.
- Benligiray, S. (2004), *İnsan Kaynakları Yönetimi*, Açıköğretim Fakültesi Yayını no: 820, Eskişehir.
- Bilal, E. (2012) “Araştırma Teknikleri: Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemleri” Çevrimiçi, www.arkelektronik.com/images/Ders_Notlari/Arastirma_Tek1/Nitel%2520Nicel.ppt+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=tr Erişim Tarihi: 22.12.2016.
- Bingöl, D. (2016). *İnsan Kaynakları Yönetimi*, Ankara: Beta Basım Yayım 366, 379.
- Bolton, T. (1999). *Human Resources Management*. Oxford: Blacwell Publishers Ltd.
- Bozkurt Ç. Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bridge, S., O’Neil, K., Cromie, S. (1998), *Understanding Enterprise, Entrepreneurship and Small Business*, Macmillan: Basingstoke.

- Camgöz, M. ve Alperten, İ. N. (2006). 360 Derece Performans Değerlendirme ve Geri Bildirim: Bir Üniversite Mediko-Sosyal Merkezi Birim Amirlerinin Yönetsel Yetkinliklerinin Değerlendirilmesi Üzerine Pilot Uygulama Örneği, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 13(2), 191-212
- Cansız, M. (2013). Türkiye'nin Yenilikçi Girişimcileri: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Örneği, Yayın No: 2850, Ankara. T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Can, Y., Karataş, A. (2007). Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği, *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, 251-261.
- Chen, C.C., Ho, S.P. (2002). National and Organizational Culture Differences and International Joint Venture Performance, *Journal of International Business Studies*, 33(2), 243-265.
- Çakıcı, A. (2003), “Mersin'deki Kadın Girişimcilerin İş Kurma Öyküsü ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler,” 11. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı (Afyon).
- Çelik, C., Özdeyicioğlu, M. (2001), “Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma,” 1. Orta Anadolu Kongresi (Nevşehir): 487-498.
- Çetinkaya, Bozkurt, Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Coşkun, A. (2011). Küresel Krizin Girişimcilik Üzerine Etkisi: Piyasaya Yeni Giren Firmalar Açısından Ülke Karşılaştırması, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 128-134.
- Daft, R. (1997). *Management*. Orlando: Dryden Press.
- Dess, G. G. ve Beard, D. W. (1984). *Dimensions Of Organizational Task Environments*. Administrative Science Quarterly, 29, 52–73.
- Dicle, Ü. (1982). *Yönetmel Başarının Değerlendirilmesi*, Türkiye Uygulaması. O.D.T.Ü. Yayın No:43. Ankara.
- DPT (2004). İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Ankara. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.

- Duncan, R. B. (1972). Characteristics of Organizational Environments and Perceived Environmental Uncertainty. *Administrative Science Quarterly*, 17, 313–327
- Durak, İ. (2011). Girişimciliği Etkileyen Çevresel Faktörlerle İlgili Girişimcilerin Tutumları: Bir Alan Araştırması, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 196-213.
- Dollinger, M. J. (2008). *Entrepreneurship: Strategies and Resources* (4. Baskı). Illinois: Marsh Publications.
- Döm, S. (2006). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği*, Mersin: Okutman Yayıncılık.
- Dönmez, D., Altuntaş, G. ve Birgören, T. (2011). Girişimci Yönetim Biçimi Ve Finansal Performans İlişkisi: Çanakkale Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Otel İşletmelerinde Bir Araştırma, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 40 (2), 278-303.
- Dünya Bankası, Engendering development: through gender equality in rights, resources and voice summary, [http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2001/02/02/000094946_01012505311522/Rendered/PDF/multi page.pdf](http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2001/02/02/000094946_01012505311522/Rendered/PDF/multi%20page.pdf), [Erişim Tarihi: 19 Mart 2012].
- Ecevit, Y. (2007), *Türkiye’de Kadın Girişimciliğine Eleştirel Bir Yaklaşım*, 1. Baskı, Uluslararası Çalışma Ofisi (ILO), Ankara.
- Ecevit, Y. (1993), Kadın Girişimciliğin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi”, Kadın Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli Bildiriler ve Tartışmalar (Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Eğitim Serisi, Yayın No: 74): 15-34
- Ertübey, N.Ö. (1991). Ege Bölgesi Girişimci Profili Ön Çalışması (Modernleşmeci Ölçütlerle Girişimci Kavramı), *Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 2.
- Galbraith, J. (1973). *Designing Complex Organizations*. Reading, Ma: Addison-Wesley.
- Göçmen, S. (2007). İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Destekleyen Faktörler: İç Girişimcilik (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Celal Bayar Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Gökakın, Z.O. (2000). Doksanlı Yılların Yeni Kahramanları: Türkiye’de Girişimci Kadın Profili, 8. *Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*, Nevşehir, 109-123.

- Gökalp, İ.E. (2008). Türkiye’de Kadın Girişimciler ve Kadın Yöneticiler, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kırıkkale Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Göküş, Özdemiray, Göksel (2013) Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Önemi *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*
- Günel, A.Ö., Marangoz, M., Erboy, N. (2014). Ekonomik Büyüme ve Kalkınmada Girişimciliğin Rolü ve Önemi, *International Conference on Eurasian Economies*.
- Güney, S. (2015). *Liderlik*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Güney, S. (2008). *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güney, S., Numakhamatuly, A. (2007). Kültürün Girişimciliğe Etkisi: Kazakistan ve Türkiye Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Kültürlerarası Araştırma, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(18), 62-86.
- Gürol, Y., Bal, Y. (2009). Türkiye’de Girişimciliğin Evrimi ve Gelişimi için Girişimcilik Eğitiminin Önemi, [Çevrimiçi] <http://www.ikt.yildiz.edu.tr/RePEc/yil/makaleler/gruol0019.pdf>
- Gürol, M., Marşap A. (2007), “Geçmişte ve Günümüz Yaşamında Ücretsiz ve Ücretli İşgücü Olarak Kadın,” *Bilgi*, 4: 95-109.
- Guth, W. D. ve Ginsberg, A. (1990). Guest Editors’ Introduction: Corporate Entrepreneurship. *Strategic Management Journal*, 11 (5), 5–15.
- Hancı, A. (2004). Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü ve Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma [Gender Factor in Entrepreneurship and Search on Women Entrepreneurship], Yüksek Lisans Tezi, Haziran, Sakarya Üniversitesi.
- Havinal, V. (2009). *Management and Entrepreneurship*, New Delhi: New Age International.
- Helvacı, M.A. (2002). Performans Yönetimi Sürecinde Performans Değerlendirmenin Önemi, *Ankar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*: 35(1/2): 159.

- Iraz, R. (2005). *Yaratıcılık ve yenilik bağlamında girişimcilik ve kobiler*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Ivancevich, J.M., Konopaske, R., Matteson, M.T. (2005). *Organizational Behavior and Management*, New York: McGraw-Hill/Irwin.
- Kalaycıoğlu, E. Toprak, B.. *Dış Yaşamı, Üst Yönetim ve Siyasette Kadın*, (İstanbul: TESEV Yayınları, 2004)
- Kalenderoğlu, F. N. (2007). *360 Derece Performans Değerlendirme Sistemi ve Bir İşletmedeki Yeri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kapu, H (2004), “*Anadolu Girişimcilerinin Girişimcilik Değerleri*,” 12. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı: Bursa.
- Kaya, H. (2008). Kamu ve Özel Sektör Kuruluşlarının Örgütsel Kültürünün Analizi ve Kurum Kültürünün Çalışanların Örgütsel Bağlılığına Etkisi: Görgül Bir Araştırma, *Maliye Dergisi*, 155.
- Khandwalla, P. N. (1977), *The Design of Organizations*, Harcourt, Brace Javanovich Inc. USA.
- Khandwalla, P. N. (1987). Generators of Pioneering Innovative Management: Some Indian Evidence. *Organization Studies*, 8, 39–59.
- Kirby, D.A. (2003). *Entrepreneurship*, Berkshire: McGraw-Hill Publication.
- Kocacık, F. Gökkaya, V.B. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları, *C.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, 6 (1), 195-219.
- Koçyiğit, M. (2010). Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmeler’de (Kobi) Toplam Kalite Yönetimi (Tky) Kritik Faktörlerinin Örgütsel Performans Üzerine Etkileri: İzmir İlindeki Gıda İşletmelerinde Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kütahya
- KSSGM (2000), *Kadın 2000: 21.Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış* Ankara: KSSGM Yayını.
- Kuratko, D. F. (2003). *Entrepreneurship Education: Emerging Trends And Challenges For The 21st Century*. Coleman Foundation White Paper Series for the U.S. Association of Small Business & Entrepreneurship.

- Kutanis, R.Ö. (2003). Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü: Kadın Girişimciler, *11.Yönetim ve Organizasyon Kongre Bildiriler Kitabı*, Afyon.
- Kutanis, R.Ö., Hancı, A. (2004). Kadın Girişimcilerin Kişisel Özgürlük Algılamaları, *3. Ulusal Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Eskişehir.
- Kutanis, R.Ö. (2006). *Girişimci Kadınlar*, Sakarya: Değişim Yayınları.
- Küçük, O. (2003). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık A.Ş.
- Lee, S., Peterson, S. (2000). Culture, Entrepreneurial Orientation, and Global Competitiveness”, *Journal Of World Business*. 35(4), 401–416.
- Littunen, H. (2000), “Entrepreneurship and the Characteristics of the Entrepreneurial Personality,” *International Journal of Entrepreneurial Behavior Research*, 6/6: 295- 299.
- Lou, Y., Park, S. H. (2001), “Strategic Alignment and Performance of Market-Seeking MNC’s in China,” *Strategic Management Journal*, 22:141-155.
- Löfsten, H. ve Lindelöf, P. (2005). “Environmental hostility, strategic orientation and the importance of management accounting: an empirical analysis of new technology-based firms”. *Technovation*. 25, 725–738
- Marangoz, M. (2016). *Girişimcilik*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Milliken, F. J. (1987). Three Types Of Perceived Uncertainty About The Environment: State, Effect, and Response Uncertainty. *Academy of Management Review*, 12, 133–143..
- Morçin, Erdoğan, S. (2013). Türk Kültüründe Kadın Girişimciliği: Kavramsal Bir Değerlendirme, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2), 167-190.
- Morrison, A. (2000). Entrepreneurship: What Triggers It?, *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 6(2), 59-71.
- Mullins L. J., *Management and Organizational Behaviour*, Pitman Publishing U.S.A. 1990.
- Naktiyok, A. (2004). *İç Girişimcilik*, İstanbul: Beta Yayınları.

Naktiyok, A (2004), “Entelektüel Sermaye: Yöneticilerin Entelektüel Sermaye Göstergelerinin Faydasına İlişkin Algıları,” *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1-2:389-411.

Naktiyok A, Karabey CN (2007) - İşletmelerin Maddi Olmayan Kaynakları Ve Çevresel Olumsuzluk Algıları İle Stratejik Yönelimleri Arasındaki İlişki *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 62-4

Naktiyok A, Kök Bayrak S(2006) Çevresel Faktörlerin İç Girişimcilik Üzerine Etkileri -*Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi* VIII, S. 2

Narin, M. Marşap A. Gürol M.A. (2006), “Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslararası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma,” *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 8 /1: 65-78.

OECD (2003), Bir Bakışta Eğitim. OECD Göstergeleri, OECD, Paris.

OECD. (2016). Entrepreneurship at a Glance, [Çevrimiçi] http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/industry-and-services/entrepreneurship-at-a-glance-2016_entrepreneur_aag-2016-en#.WScavDEaaR4

Örücü, E./ Kiliç R./ Kiliç T. (2007), “Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği,” *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14 /2: 117-135.

Özcan, B. (2011). Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özçelik (2008), “Küresel Girişimcilik Araştırması 2007 Sonuçları,” *Hürriyet Gazetesi İK İş ve Yönetim*: 2.

Özdevecioğlu M., Cingöz A. (2009), Sosyal Girişimcilik Ve Sosyal Girişimciler: Teorik Çerçeve, *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32, Ocak-Haziran, 81-95.

Özdevecioğlu, M., Karaca, M. (2015). *Girişimcilik: Girişimci Kişilik, Kavram ve Uygulama*, Konya: Eğitim Yayınevi.

Özer, P.S., Topaloğlu, T. (2007). Girişimci ve Yöneticilerin Öğrenilmiş Gereksinimleri ile Kontrol Odaklarının Kıyaslanmasına Yönelik Bir Araştırma, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29), 439-456.

- Özsomer, A., Calantone, R. J., Di Bonetto, A. (1997), "What makes firms more innovative? A look at organizational and environmental factors?," *Journal of Business and Industrial Marketing*, 12/6: 400-416.
- Öztürk, M.D. (2016) Türkiye’de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.
- Özşahin, M. (2011). Yüksek Performanslı İşletmelerde Liderlik, Rekabetç, Kültür Ve Performans İlişkisi. Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- Özşahin, M., Zehir, C. (2011). Yüksek Performanslı İşletmelerde Liderlik, Girişim Odaklılık ve Örgütsel Performans İlişkisi, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 46-72.
- Palmer, J.M. (1993). *Performans Değerlendirmeleri*, İstanbul: Rota Yayınları.
- Paswan, A.K., Dant R. P. ve Lumpkin J. R.. (1998) "An Empirical Investigation of the Linkages among Relationalism, Environmental Uncertainty, and Bureaucratization". *Journal of Business Research*, Vol. 43, Issue 3, 125- 140.
- Papatya, G., Papatya, M., Hamşioğlu, A.B. (2016). Girişimci Yönlülük, İç-Girişimcilik ve İşletme Performans İlişkisi: Türkiye Tekstil Sektörü İşletmelerinde Bir Araştırma, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 34 (4), 19-48.
- Pehlivan, B. (2008). İnsan Kaynakları Yönetiminde Performans Değerlendirmesi ve Maliye Bakanlığı Çalışanlarına Yönelik Bir Uygulama, *Maliye Dergisi*, 154, Ocak-Haziran, 171-187.
- Pinchot, G. III (1985), *Intrapreneuring*, Harper & Row, New York, NY
- Prifti C. Simantiraki S. Wagner J.H. (2008), "Middle East Local and Regional Woman Entrepreneurship," Centre for Mediterranean and Middle Eastern Studies (Edit: A. Vassiliou), www.idis.gr (12.11.2008).
- Pugh, D. (1991). *Organizational Behavior*, UK: Prentice Hall International.
- Savaş, A. T. (2005). *360 Derece Performans Değerlendirmesi ve Ücret Yönetimine Etkisi*. İstanbul: Çağatay Kitabevi.

- Scheinberg, S.. I.C. MacMillan. (1988) “An 11 Country Study of Motivations to Start A Business.” *Frontiers of Entrepreneurship Research*. Wellesley, MA: Babson College.
- Schindehutte M./ Morris M./ Lord M./ Brennan C. (2003), “Entrepreneurs and Motherhood: Impacts on Their Children in South Africa and The United States,” *Journal of Small Business Management*, 41/1: 94-107
- Seyidoğlu, H. (2002). *Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük*. İstanbul: Güzem Yayınları.
- Soysal, A. (2010). “Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 83-114.
- Stewart, V (1987). *Helring for the Poor Performer*, Personel Management Handbook, England.
- Şahin, E. (2006). Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme A.B.D. Konya.
- Tamer, G. (2013). Dünya’ya Kıyasla Türkiye’de Kadın Girişimciliği (Women’s Entrepreneurship in Turkey Compared to the World), *International Conference On Eurasian Economies*, SESSION 3C: Girişimcilik, 649-656.
- Tan, J. Justin / Litschert, R. J. (1994), “*Environment-strategy relationship and its performance implications: An empirical study of the Chinese electronics industry*,” *Strategic Management Journal*, 15/1:1-20
- Tan, F.Z.S. (2006), “*Tarihi Akış İçinde Kastamonu Kadın Girişimciliği*,” 14. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı (Erzurum).
- Tekin, M. (1999). *Girişimcilik*, Konya: Damla Ofset.
- Thompson, J. L. (1999). The World of the Entrepreneur – A New Perspective, *Journal of Workplace Learning*, 11 (6), 209-224.
- Timuroğlu, M. K. (2015). Örgütsel ve Çevresel Faktörlerin Örgütsel Yenilik Üzerine Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 42-43.
- Toksöz, G. (2007). İşgücü Piyasasının Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Analizi ve Bölgeler Arası Dengesizlikler, *Çalışma ve Toplum*, 4.

- Top, S. (2006). *Girişimcilik Keşif Süreci*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Tosun, K. (1990). *Yönetim ve İşletme Politikası*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını No: 232.
- Tunçer, P. (2013). "Örgütlerde Performans Değerlendirme ve Motivasyon". *Sayıştay Dergisi*, 88, 87-108.
- Turgut, H. (2001). Geleneksel Performans Değerleme Yöntemlerine Yeni Bir Alternatif: 360 Derece Performans Değerleme Yöntemi, *Sayıştay Dergisi*, 42 (7-9), 56-68.
- TÜİK (2007), *Hanehalkı İşgücü İstatistikleri* (Ankara).
- TÜİK (2009), <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4146> (İndirilme Tarihi: 02.12.2009).
- TÜİK (2015), http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1034 Sayı: 24870 (İndirilme Tarihi: 01.03.2017)
- Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Araştırma ve Geliştirme Bölümü, (1993). Kadın Girişimciler Konulu Araştırma Sonuçları [Research Result about Women Entrepreneurs], Ankara, No:13
- TÜSİAD (2002), *Türkiye’de Girişimcilik*, İstanbul: TUSİAD Yayınları.
- TÜSİAD (1987), *Türkiye’de Girişimcilik ile İlgili Sorunlar ve Çözümler*, İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Ufuk, H. ve Ö. Özgen, (2001), *Kadın Girişimcilerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Profili*, Ankara Örneği, KOSGEB, Ankara.
- Uyargil, C. (2008). *İşletmelerde Performans Yönetimi Sistemi: Performansın Planlanması, Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi*. İstanbul: Yaylacılık Matbaası.
- Vernon-Wortzel,V., Wortzel, L.H. (1997). *Strategic Management in Global Economy*, USA: Wiley.
- Vesper, K.H. (1984), “Three Faces of Corporate Entrepreneurship”, Hornaday, J.A., Tarpley, F.A., Timmons, J. & Vesper, K.H. (ed.), *Frontiers of Entrepreneurship Research*, 294-320, Babson College, Wellesley, MA.

- Wennekers, A., Thurik, R., Reynolds, P. (2005). Nascent Entrepreneurship and the Level of Economic Development, *Small Business Economics*, 24(3), 293-309.
- Yetim, N. (2008). Social Capital in Female Entrepreneurship, *International Sociology*, 23(6), 864-885.
- Yücel, R. (1999). İnsan Kaynakları Yönetiminde Başarı Değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 110-128.
- Zahra, S. A. ve Covin, J. G. (1995). Contextual Influences On The Corporate Entrepreneurship Performance Relationship: A Longitudinal Analysis. *Journal Of Business Venturing*, 10(1), 43-58.
- Zahra, S. A., “Predictors and, Financial Outcomes of Corporate Entrepreneurship: an Exploratory Study”, *Journal of Business Venturing*, 6,4, 1991, pp.259-285.
- Zapalska, A., Fogel, G.K. (1998). Characteristics of Polish and Hungarian Entrepreneurs, *Journal of Private Enterprise*, 19(2), 132-144.
- Zhao, F. (2005). Exploring the Synergy Between Entrepreneurship and Innovation, *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, 11 (1), 25-41.

EKLER

1. Ek-A: Katılımcı Anket Formu.....	100
--	-----

Ek-A: Katılımcı Anket Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anket; Türk Hava Kurumu Üniversitesi’nde yürütülen “Girişimci Kadınlarda Çevresel Faktörlerin Performansa Etkileri (Kastamonu İli Örneği)” başlıklı Yüksek Lisans Tez Çalışması için veri oluşturmak amacıyla düzenlenmiştir.

Anket, toplam 3 sayfadan oluşmakta ve ankette cevaplanması gereken 3 farklı bölüm bulunmaktadır. Ankete vereceğiniz cevaplar sadece araştırma maksadıyla kullanılacaktır. Ankette hiçbir ifadenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan sizin bu konudaki görüşünüzdür. Bu nedenle, değerlendirmenin daha sağlıklı yapılabilmesi için lütfen tüm maddeleri doldurunuz. Sonuçlar, istatistiksel kurallara uygun olarak değerlendirilecektir.

Samimi ve değerli fikirleriniz için teşekkür ederiz.

Hazırlayan

Elif EVCİN

Türk Hava Kurumu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Kemal TEKİN

Türk Hava Kurumu Üniversitesi

Tablo A.1: Anket soruları (demografik bilgiler).

ANKET SORULARI
1.Bölüm Demografik Bilgiler
Yaşınız ? ☐ 20-altı ☐ 21-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 50 –üstü
Medeni Durumunuz ? ☐ Evli ☐ Bekar ☐ Boşanmış - Ayrı ☐ Dul
Öğrenim Durumunuz ? ☐ İlköğretim ☐ Lise (Düz -Meslek) ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans -Doktora
Çalışma Deneyiminiz Nedir ? ☐ 1 yıldan az ☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 10 yıldan fazla
Çekirdek Ailenizin Büyüklüğü Nedir ? ☐ 3 kişi ve daha az ☐ 4-5 kişi ☐ 5 kişiden fazla
Girişiminizin Sektörü Nedir ? ☐ Ticaret ☐ Üretim ☐ Hizmet ☐ El sanatı ☐ Tarım
Girişiminizde Kaç Kişi Çalışmaktadır ? ☐ 5 kişiden az ☐ 6-10 kişi ☐ 11-20 kişi ☐ 20 kişiden fazla
Girişiminizin Yasal Statüsü Nedir ? ☐ Şahıs şirketi ☐ Ortaklık ☐ Aile şirketi ☐ Diğer (lütfen açıklayınız)

Tablo A.2: Anket soruları (demografik bilgiler).

2. Bölüm – Performans Ölçeği	1.	2.	3.	4.	5.
Aşağıda yer alan ifadelere katılım düzeyinizi belirtiniz.	Kesinlikle Katılmam	Katılmam	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	▼	▼	▼	▼	▼
1. Müşterilerimizin istekleri tam olarak ve zamanında yerine getirilir.					
2. Müşterilerimiz iş yerimizden oldukça memnun ayrılmaktadır.					
3. Müşteri sayımız her geçen gün artmaktadır					
4. Rakiplerimize oranla yeni ürünler ortaya çıkarma kabiliyetimiz yüksektir.					
5. Piyasaya sürdüğümüz yeni ürün ve hizmetler müşterilerin beğenisini toplamaktadır.					
6. İş yerimizin karlılığı geçmiş dönemlere göre artmaktadır.					
7. Müşteri taleplerinde meydana gelen değişikliklere cevap verebilme kabiliyetine sahibiz.					
8. Yeni hizmet ve pazar fırsatları geliştirebiliyorum.					
3. Bölüm Çevresel Faktörler					
A.Faktörü: Çevresel Olumsuzluk					
1. İşletmemiz birçok alanda rekabet etmek durumunda kalmaktadır.					
2. Rakip işletmelerin piyasa aktivitelerini önceden kestirmek oldukça zordur.					
3. İşletme faaliyet gösterdiği alanda ekonomik engellerle karşılaşmaktadır.					
B. Faktörü: Çevresel Belirsizlik					
1. İşletmemizin faaliyet gösterdiği sektörde ürün - marka bileşenleri birbirinden farklıdır.					
2. İşletmemizin faaliyet gösterdiği sektörde satış stratejileri farklılık göstermektedir.					
3. İşletmemizin faaliyet gösterdiği sektörde reklam ve promosyon stratejileri oldukça farklıdır.					
C.Faktörü: Çevresel Çeşitlilik					
1. İşletmemizin rekabet ettiği işletmelerin satış stratejileri farklılık göstermektedir.					
2. İşletmemizin rekabet ettiği işletmelerin reklam ve promosyon stratejileri oldukça farklıdır.					
3. İşletmemiz müşterilerinin ürün özellikleri ile ilgili tercihleri farklılık göstermektedir.					
4. İşletmemiz müşterilerinin marka ile ilgili tercihleri farklılık göstermektedir.					
5. İşletmemizin faaliyet içinde bulunduğu sektörde üretim ve hizmet teknolojisi sürekli değişmektedir.					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Elif Evcin
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Edirne / 27.04.1990
Adres : Yenimahalle ANKARA
E-Posta : elif_bostan@hotmail.com
İletişim (telefon) : 05468640069

EĞİTİM

Lise : Orhan Şaik Gökyay Lisesi (2007)
Ön Lisans : Kocaeli Üniversitesi Kandıra MYO (2010)
Lisans : Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi (2013)

MESLEKİ DENEYİM

2010 - 2011 : Finansbank
2011 - 2013 : Yapı Kredi Bankası

YABANCI DİL

İngilizce